

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงาน
ของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์
คณะกรรมการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา
(Evaluation of Educational Program Management and Work
Performance of Graduates in Applied Thai Traditional Medicine
Program of Faculty of Abhaibhubejhr Thai Traditional Medicine,
Burapha University)

จุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งรัมย์
ผู้วิจัย

โครงการวิจัยประเภทงบประมาณเงินรายได้ จากเงินอุดหนุนรัฐบาล
(งบประมาณแผ่นดิน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560
มหาวิทยาลัยบูรพา

รหัสโครงการ Hu 027/2561

สัญญาเลขที่ 3/2560

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงาน
ของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์
คณะกรรมการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา
(Evaluation of Educational Program Management and Work
Performance of Graduates in Applied Thai Traditional Medicine
Program of Faculty of Abhaibhubejhr Thai Traditional Medicine,
Burapha University)

จุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งรัมย์

ผู้วิจัย

คณะกรรมการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้จากเงินอุดหนุนรัฐบาล (งบประมาณแผ่นดิน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยบูรพา ผ่านสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ เลขที่สัญญา 3/2560 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณศาสตราจารย์นายแพทย์ศาสตร์ี เสาวคนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวนีย์ ทองนพคุณ และ ดร.ปรัชญา แก้วแก่น ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ขอบพระคุณนายแพทย์วิชาญ เกติวิชัย คณบดีคณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้คำชี้แจงงานการวิจัยเสร็จสมบูรณ์ และขอขอบคุณทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ที่ให้ความช่วยเหลือทำให้การดำเนินงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

จุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งรัมย์

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อสำรวจความคิดเห็นของบัณฑิตที่มีต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ในด้านหลักสูตร อาจารย์ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล สิ่งสนับสนุน การเรียนรู้ การสอบใบประกอบวิชาชีพ และประเมินผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ผู้ร่วมงานของบัณฑิต และผู้ใช้บริการการแพทย์แผนไทย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัยปรากฏว่า บัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์มีความเห็นว่าหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตในภาพรวมมีคุณภาพการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรมและจิตสำนึกในความเป็นครู และควรจัดกิจกรรมวิชาการและกิจกรรมสถานสัมพันธ์ให้ศิษย์เก่า

ด้านความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต พบว่า การปฏิบัติงานของบัณฑิตในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ บัณฑิตมีความเป็นผู้รักษาระเบียบวินัยและธรรมเนียมของหน่วยงาน มีความขยันหมั่นเพียรและอุทิศเวลาให้กับงาน ยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานทุกระดับ มีความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนด

ความคิดเห็นของผู้ร่วมงานของบัณฑิตที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต พบว่า การปฏิบัติงานของบัณฑิตในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ บัณฑิตมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมในการรายงานทั้งด้วยวาจาและการเขียนบันทึก มีความพยายามปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีความขยันหมั่นเพียรและอุทิศเวลาให้กับงาน

ส่วนความคิดเห็นของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าบัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีกิริยามารยาท พุดจาด้วยถ้อยคำและน้ำเสียงสุภาพ ให้บริการด้วยความเต็มใจ แต่งกายเหมาะสม มีบุคลิกที่ดี มีทักษะเพียงพอต่อการให้บริการ

คำสำคัญ: การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การปฏิบัติงานของบัณฑิต

Abstract

Evaluation of Educational Program Management and Work Performance of Graduates in Applied Thai Traditional Medicine Program of Faculty of Abhaibhubejhr Thai Traditional Medicine, Burapha University. The purposes of this study Survey of graduate students opinions on quality of education in Applied Thai traditional medicine the curriculum of teaching and learning. Measurement and evaluation of learning support and Evaluation of Work Performance opinion the supervisor or employer, associate, patient. The sample was student who graduated, supervisor or employer, associate and Patient of Thai Traditional Medicine. The research instruments of questionnaires. Statistics used on the study was analyzing information by using mean and *S.D.*, presenting by using tables and lectures.

Results indicated that the student who graduated in Applied Thai Traditional Medicine Program. Overall, the quality of education was at a high level. The teacher has moral and conscience. And should organize academic activities and activities for the alumni.

Opinions of supervisors or employers on the performance of graduates, the overall performance of the graduates was at the most level. Graduates are discipline and traditions of the institution. Be diligent and devoted to the job. Accept the ability of all colleagues. Ability to work in accordance with the standards.

Opinions of associate on the performance of graduates, the overall performance of the graduates was at the most level. Graduates have the ability to use language appropriately in both verbal and written reports. Try to perform tasks assigned to success. Diligent and devoted to the job.

Opinions of patient on the performance of graduates, the overall performance of the graduates was at the most level. Thai traditional medicine graduates serve politely. Beaming Have etiquette Speak with words and polite tone. Provided with willingness. Dress appropriately, Good personality, sufficient skills for service.

KEYWORDS: Evaluation of Educational Program Management, Work Performance
Graduates

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร.....	6
ความหมายของหลักสูตร.....	6
จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร.....	7
ระยะเวลาการประเมินหลักสูตร.....	9
ขอบเขตในการประเมินหลักสูตร.....	9
ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร.....	11
ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร.....	12
ปัญหาในการประเมินหลักสูตร.....	12
รูปแบบการประเมินหลักสูตร.....	13
ความแตกต่างระหว่างการประเมินกับการวิจัย.....	16
คณะกรรมการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา.....	23
ประวัติคณะกรรมการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา.....	23
หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย ประยุกต์.....	23
กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง	27

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	50
ตอนที่ 1 การทบทวนทฤษฎีการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการ ปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยปร ะยุกต์ คณะ การแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา.....	50
ตอนที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือ.....	51
ตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
ตอนที่ 5 การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	57
4 ผลการวิจัย.....	58
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของบัณฑิต ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ผู้ร่วมงานของบัณฑิตและผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย.....	59
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและ ความคิดเห็นที่มีต่อสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์.....	69
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ที่มีต่อ การปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์.....	74
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ร่วมงานของบัณฑิต ที่มีต่อการ ปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์.....	77
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ที่มี ต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์.....	79
ข้อเสนอเพิ่มเติมอื่น ๆ ต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงาน.....	81
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	84
สรุปผลการวิจัย.....	84
อภิปรายผลการวิจัย.....	88
ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป.....	91
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	97
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	99
ภาคผนวก ข แบบรายงานผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย.....	117
ภาคผนวก ค รายงานสรุปการเงิน.....	119
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	120

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ระยะเวลาการประเมินหลักสูตร.....	9
2	จำนวนบัณฑิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	54
3	จำนวนผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	55
4	จำนวนผู้ร่วมงานของบัณฑิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	55
5	ผลการวิเคราะห์สถานภาพของบัณฑิต.....	59
6	ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง.....	64
7	ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ร่วมงานของบัณฑิต.....	66
8	ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย.....	67
9	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของบัณฑิต เกี่ยวกับการปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีต่อสาขาวิชาการแพทย์แผนไทย ประยุกต์.....	69
10	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้างที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย ประยุกต์.....	75
11	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมงานของ บัณฑิต ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์.....	77
12	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของผู้รับบริการ การแพทย์แผนไทย ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย ประยุกต์	79

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	Theory-Development Design	50

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการแพทย์แผนไทย กำลังได้รับการกล่าวขานกันมากยิ่งขึ้น โดยสังเกตได้จากการจัดตั้งกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ซึ่งมีพันธกิจในการพัฒนาวิชาการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยคุ้มครอง อนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ส่งเสริมและพัฒนาการจัดระบบความรู้ และสร้างมาตรฐานด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกให้ทัดเทียมกับการแพทย์แผนปัจจุบันและนำไปใช้ในระบบสุขภาพอย่างมีคุณภาพและปลอดภัย เพื่อเป็นทางเลือกแก่ประชาชนในการดูแลสุขภาพ (กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2559) ประกอบกับกระแสนิยมในการศึกษาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนไทยประยุกต์ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ พบว่ามีหลักสูตรการแพทย์แผนไทยเปิดการเรียนการสอน 15 แห่ง หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์เปิดการเรียนการสอน 8 แห่ง

คณะกรรมการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นส่วนงานหนึ่งในมหาวิทยาลัยบูรพา มีหน้าที่จัดการศึกษาระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา วิจัยและบริการวิชาการด้านการแพทย์แผนไทยและเภสัชศาสตร์ (มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551) จัดการเรียนการสอน 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ และหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย

หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ เปิดรับนิสิต ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 รับนิสิตปีการศึกษาละ 64 คน จัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีร่วมกับวิทยาลัยการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุขและโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี กระทรวงสาธารณสุข มีบัณฑิตสำเร็จการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 ถึงปีการศึกษา 2558 จำนวน 7 รุ่น 333 คน บัณฑิตของคณะกรรมการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนว่าเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งความรู้ ความประพฤติ ความมีน้ำใจ สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ ผลที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุเนื่องมาจากระบบการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การประกันคุณภาพการศึกษาตามระบบของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสภาวิชาชีพ

หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย เปิดรับนิสิตตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 รับปีการศึกษาละ 50 คน จัดการเรียนการสอนร่วมกับวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข มีบัณฑิตสำเร็จการศึกษา รุ่นแรกในปีการศึกษา 2559

การประเมินหลักสูตรจะสะท้อนคุณภาพการจัดการเรียนการสอน คุณภาพผู้สอน และคุณภาพบัณฑิต สามารถประเมินโดยใช้ทฤษฎีได้หลากหลาย อาทิ รูปแบบการประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ หรือการประเมินหลักสูตรด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบปุยแซงค์ (Puissance Analysis Technique) (อ้างใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) รูปแบบของการประเมินหลักสูตร ในระหว่างหรือหลังการใช้หลักสูตรว่าหลักสูตรมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายเป็นหลัก กล่าวคือพิจารณาว่าผลที่ได้รับเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เช่น การประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler, 1981 อ้างใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539) และรูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์ (Robert L. Hammond, 1972) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริฟเว่น (Scriven, Michael, 1967) เป็นการประเมินหลักสูตรที่ไม่ยึดเป้าหมาย (Goal Free Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ไม่นำความคิดของผู้ประเมินเป็นตัวกำหนดความคิดในโครงการประเมิน ผู้ประเมินจะประเมินเหตุการณ์ที่เกิดตามสภาพความเป็นจริง มีความเป็นอิสระในการประเมินและไม่มีผลล้าเอียง รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเทค (Robert E. Stake, 1978) เน้นการประเมินที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้เกณฑ์เป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการประเมินที่เน้นการทำงานอย่างมีระบบเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่เรียกกันว่า รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไพรวัส (Malcolm Provus, 1969) และยังมีรูปแบบการประเมินอื่น ๆ ซึ่งในการประเมินหลักสูตร ต้องดำเนินการเป็นกระบวนการตามลำดับขั้นตอน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้ชัดเจน วางแผนและออกแบบการประเมิน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล รายงานและสรุปผลการประเมิน เพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรหรือพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป

สคริฟเว่นเป็นผู้คิดค้นการประเมินผลโดยไม่ยึดเป้าหมาย ที่ไม่เห็นด้วยกับการประเมินที่คำนึงถึงแต่จุดประสงค์ เพราะจะก่อให้เกิดความลำเอียง สคริฟเว่น เสนอว่าในการประเมินควรประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ จากการสังเกตพฤติกรรมและสภาพการณ์ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมักเป็นข้อมูลในลักษณะเชิงคุณภาพ จุดเด่น เป็นการประเมินผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากหลักสูตรทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ซึ่งเป็นการขยายแนวคิดของไทเลอร์ สคริฟเว่น เน้นการประเมิน 4 ลักษณะ คือ 1) การประเมินย่อย ประเมินระหว่างการดำเนินการ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

2) การประเมินรบบยอด สรุปผลของหลักสูตรเมื่อสิ้นสุดกระบวนการใช้หลักสูตรเพื่อตัดสินคุณค่าหาข้อดีข้อเสีย 3) การประเมินภายใน ประเมินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ภายในตัวมันเอง เช่น ประเมินเนื้อหา จุดมุ่งหมาย 4) การประเมินผลที่เกิดขึ้น ประเมินผลที่เกิดจากสิ่งต่าง ๆ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินหลักสูตร

ผู้วิจัยมีความสนใจสำรวจความคิดเห็นของบัณฑิตที่มีต่อการจัดการศึกษาในสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ในด้านหลักสูตร วิธีการสอน การประเมินผลของอาจารย์อุปกรณ์การเรียนและระยะเวลาในการศึกษา และประเมินผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร ที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2554 – 2558 มหาวิทยาลัยบูรพา ตลอดจนความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ผู้ร่วมงานของบัณฑิต และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของบัณฑิตที่มีต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ในด้านหลักสูตร อาจารย์ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล สิ่งสนับสนุน การเรียนรู้ การสอบใบประกอบวิชาชีพ

2. เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร ตามความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ผู้ร่วมงานของบัณฑิต และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการศึกษามีเป้าประสงค์ที่การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ การประเมินการจัดการเรียนการสอนที่ดีต้องมีกระบวนการที่เป็นที่พึงพอใจของผู้เรียน และได้บัณฑิตที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพอใจของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ผู้ร่วมงานของบัณฑิต และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย

การประเมินผลสำเร็จของการจัดการศึกษาจึงต้องประเมินทั้งคุณภาพของกระบวนการและผลผลิต ซึ่งคุณภาพของกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนสามารถประเมินได้จากความคิดเห็นของผู้เรียน และคุณภาพของผลผลิตสามารถประเมินได้จากผู้ใช้ผลผลิตซึ่งในที่นี้คือผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ผู้ร่วมงานของบัณฑิต และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย

คุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถประเมินได้ ประกอบด้วยวิธีการสอนและการประเมินผลการเรียนของอาจารย์ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา สภาพการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

คุณภาพบัณฑิตสามารถประเมินได้จากความเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง
 ความเห็นของผู้ร่วมงานของบัณฑิต และความเห็นของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย โดย
 ความเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างประกอบด้วยปริมาณงานที่บัณฑิตปฏิบัติ ความพอใจในงาน
 คุณภาพของงาน ความรับผิดชอบ ความมีวินัย มนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการแสดงความคิด
 เห็นและความอดทน ความเห็นของผู้ร่วมงานของบัณฑิต ประกอบด้วย ปริมาณงานที่ปฏิบัติ
 ความสามารถในการปฏิบัติงาน ความเต็มใจในการปฏิบัติงาน คุณภาพของงาน การตัดสินใจ ความ
 รับผิดชอบ ความจริงใจ ความมีวินัย และการยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงาน และความเห็น
 ของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย ความพึงพอใจในการบริการ คุณภาพของการ
 บริการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ได้ข้อมูลเพื่อประกอบในการปรับปรุงระบบการจัดการเรียนการสอน และพัฒนา
 หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพ
 ความต้องการของสังคมยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ
 ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานสภาวิชาชีพการแพทย์แผนไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ได้แก่ กลุ่มบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาภาคปกติหลักสูตรการแพทย์แผนไทย
 ประยุกต์บัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร ที่
 สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2554 – 2558 มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 255 คน
 ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง จำนวน 255 คน ผู้ร่วมงานของบัณฑิต จำนวน 255 คน และ
 ผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ที่มารับบริการกับบัณฑิตในช่วงเช้า ตั้งแต่เวลา 09.00 – 12.00 น.
 ของวันอังคารทุกคน เป็นเวลา 1 วัน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นของบัณฑิต ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ผู้ร่วมงาน
 ของบัณฑิต และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ที่มีต่อบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์
 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

บัณฑิต หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาภาคปกติหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์
บัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร ที่สำเร็จ
การศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2554 – 2558

ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง หมายถึง ผู้ที่มีอำนาจสั่งการและเข้าใจการปฏิบัติงานของ
บัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร ที่สำเร็จ
การศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2554 – 2558 โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในหน่วยงาน

ผู้ร่วมงานของบัณฑิต หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานในแผนกหรือฝ่ายเดียวกันกับบัณฑิต
สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร ที่สำเร็จการศึกษา
ระหว่างปีการศึกษา 2554 – 2558

ผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย หมายถึง ผู้ที่มาใช้บริการการแพทย์แผนไทย ณ
หน่วยงานที่บัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร
ปฏิบัติงานอยู่ และบัณฑิตได้ให้บริการแก่ผู้มารับบริการด้วยตนเอง

คณะ หมายถึง คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา

บทที่ 2

บทนำ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการวิจัย โดยมีประเด็นสำคัญในการนำเสนอ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร

- 1.1 ความหมายของหลักสูตร
- 1.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร
- 1.3 ระยะเวลาการประเมินหลักสูตร
- 1.4 ขอบเขตในการประเมินหลักสูตร
- 1.5 ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร
- 1.6 ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร
- 1.7 ปัญหาในการประเมินหลักสูตร
- 1.8 รูปแบบการประเมินหลักสูตร
- 1.9 ความแตกต่างระหว่างการประเมินกับการวิจัย
- 1.10 การติดตามผลบัณฑิต

2. คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา

- 2.1 ประวัติคณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา
- 2.2 หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์
- 2.3 กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร มาจากคำภาษาละตินว่า “Racecourse” ทางการศึกษาที่มีความหมายว่า เป็นรายการ กระบวนวิชา แผนการเรียน ซึ่งประกอบด้วย เป้าหมาย จุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอ

และจัดการเนื้อหา รวมถึงแบบการเรียนการสอน ตามจุดประสงค์และต้องมีการประเมินผลลัพธ์ของการเรียน (รุจิรุ ภูสาระ, 2551)

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน ประกอบด้วย จุดหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่คาดหวังแก่ผู้เรียนที่จัดโดยสถานศึกษา รวมถึงกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน

ในพจนานุกรมทางการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง กลุ่มรายวิชาที่จัดเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนให้จบชั้นหรือเพื่อให้ได้รับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาเอกที่ศึกษา รวมถึงแผนทั่วไปทั้งหมดของเนื้อหาหรือสิ่งที่จะสอนซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน และกลุ่มวิชาและแผนการจัดประสบการณ์ที่นักเรียนควรได้รับภายใต้การชี้แนะแนวทางของโรงเรียนหรือสถานศึกษา (Good, 1959)

หลักสูตร คือ การวางแผนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ ได้ประสบการณ์ ตามวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ (Saylor and Alexander, 1974)

หลักสูตร คือ การรวบรวมความรู้ ประสบการณ์ กิจกรรม นำไปจัดทำแผนการเรียนการสอน ตอบสนองความต้องการของผู้ศึกษา ให้มีการพัฒนาทางด้านความคิด ทักษะต่าง ๆ ส่งเสริมให้เปิดโอกาสการเรียนรู้ในสิ่งที่ผู้ศึกษาต้องการในอนาคต (อนุชัย ตั้งศุภพรชัย, 2546)

หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กำหนด แผนการดำเนินงานที่จัดไว้เป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาถึงวัตถุประสงค์ ระบบการศึกษา ระยะเวลาการศึกษา การวัดผลและการสำเร็จการศึกษา อาจารย์ผู้สอน อาจารย์ประจำหลักสูตร โครงสร้าง องค์ประกอบของหลักสูตร เนื้อหารายวิชา การประกันคุณภาพหลักสูตร กิจกรรมและประสบการณ์ตามที่ได้ กำหนดไว้ในแผนและสอดคล้องตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (สุภาพร ตรีนภา, 2554)

1.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนในการศึกษาคุณค่าของหลักสูตรว่าดีหรือไม่อย่างไร บทพร้อมในส่วนไหนและนำผลการประเมินไปปรับปรุงหลักสูตรในโอกาสต่อไป การประเมินหลักสูตรนั้นมีขอบเขตและระยะการประเมินแตกต่างกันออกไปแล้วแต่จุดประสงค์ของการประเมิน เช่น การประเมินเอกสารหลักสูตรในระยะก่อนนำสูตรไปใช้ การประเมินการใช้หลักสูตรในขณะที่ดำเนินการใช้หลักสูตร หรือการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรและประเมินระบบหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตรแล้ว การประเมินหลักสูตรนั้นต้องกำหนดลงไปให้แน่ชัดว่าต้องการประเมินอะไร ข้อมูลที่นำมาประเมินต้องเชื่อถือได้ การวิเคราะห์ผลการประเมินต้องทำอย่างรอบคอบ

การประเมินหลักสูตร ต้องทำเป็นกระบวนการตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนด วัตถุประสงค์ของการประเมิน วางแผนและออกแบบการประเมิน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล รายงานและสรุปผลการประเมิน เพื่อที่จะนำผลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรใน โอกาสต่อไป จากขั้นตอนการประเมินนักการศึกษาได้พัฒนารูปแบบการประเมินไว้หลากหลาย เป็นต้นว่า รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ ซึ่งเป็นการประเมินผลก่อนการนำ หลักสูตรไปใช้ เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบปุ๋ยแชงค์ หรือ รูปแบบการประเมินหลักสูตรในระหว่างหรือหลังการใช้หลักสูตร เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตร ของไทเลอร์ สตีเฟลปิม หรือดอริส โกว์ แต่ละรูปแบบแม้จะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป เราก็ สามารถนำแนวคิดในการประเมินหลักสูตรมาประยุกต์เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ เหมาะสมกับสิ่งที่เราต้องการจะประเมินได้

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553) หลักสูตร คือ กระบวนการในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของ หลักสูตรว่า หลักสูตรนั้น ๆ มีประสิทธิภาพแค่ไหน มาใช้แล้วบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไขเพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในการหาทางเลือกที่ดีกว่าต่อไป

Good (1973) การประเมินหลักสูตร คือ การประเมินผลของกิจกรรมการเรียนภายใน ขอบข่ายของการสอน เน้นเฉพาะจุดประสงค์ของการตัดสินใจในความถูกต้องของจุดมุ่งหมาย ความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของเนื้อหาและผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์เฉพาะ ซึ่งนำไปสู่การ ตัดสินใจในการวางแผนการจัดโครงการต่อเนื่องและการหมุนเวียนของกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่ จะจัดให้มีขึ้น

Cronbach (1970) การประเมินหลักสูตร คือ การรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลเพื่อ ตัดสินใจในเรื่องโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา

stufflebeam (1971) การประเมินหลักสูตร คือ กระบวนการหาข้อมูลการเก็บข้อมูล เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าเดิม

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและมีขอบเขตที่กว้างขวาง การ ประเมินหลักสูตรจะต้องครอบคลุมขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร เพราะฉะนั้นการประเมิน หลักสูตรจึงมีขอบเขตของการประเมินที่กว้างขวางด้วย โดยทั่วไปจุดมุ่งหมายใหญ่ของการประเมิน จะมีความใกล้เคียงกัน

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2538) ได้กล่าว ไว้ว่าจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรมี ดังนี้

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้นโดยดูว่าหลักสูตรจัดทำขึ้นนั้นสามารถตอบสนอง วัตถุประสงค์ที่หลักสูตรต้องการหรือไม่ สนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมอย่างไร

2. เพื่ออธิบายและพิจารณาว่าลักษณะของส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรในแง่หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลสอดคล้องกันหรือไม่ หรือตอบสนองความต้องการหรือไม่

3. เพื่อตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ มีข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง

4. ตัดสินว่าการบริหารงานด้านวิชาการและบริหารงานด้านหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่ เพื่อหาทางแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพ

5. เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร คือ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากการผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วตามหลักสูตรว่าเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่

6. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ในหลักสูตร

7. เพื่อช่วยในการตัดสินว่าควรใช้หลักสูตรต่อไป หรือควรปรับปรุงและพัฒนาในสิ่งใด หรือยกเลิกการใช้หลักสูตรนั้น

ประอร สุญทรวินาต (2545) ได้กล่าวถึงการติดตามและประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษา (Follow up Study) ว่า คือ กระบวนการที่จะให้ข้อมูลย้อนกลับมาสู่สถาบันการศึกษาว่าคุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกไปทำงานนั้นดีเพียงใดเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน และเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้งานหรือไม่ เพื่อให้ได้แนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถาบันได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการติดตามและประเมินผลดังกล่าวถือว่าเป็นองค์ประกอบหรือดัชนีชี้วัดคุณภาพที่สำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

1.3 ระยะเวลาการประเมินหลักสูตร

ตารางที่ 1 ระยะเวลาการประเมินหลักสูตร

ระยะที่ 1	ระยะที่ 2	ระยะที่ 3
การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ (Project Analysis)	การประเมินหลักสูตรระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร (Formative Evaluation)	การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร (Summative Evaluation)

1.4 ขอบเขตในการประเมินหลักสูตร

Beauchamp (1975) ได้กำหนดขอบเขตการประเมินหลักสูตรไว้ 4 ด้าน คือ

1. ประเมินผลการใช้หลักสูตร (Evaluation of Teacher use of the Curriculum)

2. ประเมินผลรูปแบบของหลักสูตร (Evaluation of the Design)
3. ประเมินผลการเรียนของนักเรียน (Evaluation of Pupil Outcomes)
4. ประเมินผลระบบหลักสูตร (Evaluation of Curriculum System)

Saylor and Alexander (1981) ได้กล่าวถึงขอบเขตของการประเมินหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. การประเมินจุดมุ่งหมายของโรงเรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเฉพาะวิชา และจุดมุ่งหมายในการสอน จะดูว่าจุดมุ่งหมายเหล่านั้นเหมาะสมกับตัวผู้เรียน สภาพแวดล้อมหรือไม่ มีความเที่ยงตรงและครอบคลุมเพียงใด
2. การประเมินผลโครงการการศึกษาของโรงเรียนทั้งหมด ดูว่าการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ได้ดำเนินการไปอย่างไร และมีประสิทธิภาพเพียงใด
3. การประเมินผลการเลือกเนื้อหา และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และกิจกรรมต่าง ๆ ว่าเหมาะสมเพียงใด
4. การประเมินผลการสอน เพื่อดูว่าการสอนของครูดำเนินไปโดยยึดตัวหลักสูตรหรือไม่ การสอนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนไปตามที่ต้องการหรือไม่
5. การประเมินผลโครงการการประเมินผล เพื่อป้องกันการผิดพลาด ซึ่งจะทำให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรผิดพลาดไปด้วย

สมิทร คุณานุกร (2520) ได้ลงความเห็นว่าการประเมินผลเพื่อตัดสินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรนั้นควรมีขอบเขตอยู่ 4 ประการ คือ

1. การวิเคราะห์หลักสูตร
2. การวิเคราะห์กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้
3. การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลการเรียนของผู้เรียน
4. การวิเคราะห์โครงการประเมินผล

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่าในการประเมินหลักสูตรนั้น สิ่งที่ต้องประเมินสามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. การประเมินเอกสารหลักสูตร
2. การประเมินการใช้หลักสูตร
3. การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร
4. การประเมินระบบหลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) กำหนดขอบเขตการประเมินหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. ประเมินหลักความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์
2. ประเมินโครงการทั้งหมดของโรงเรียน
3. ประเมินโครงการเฉพาะส่วน

4. ประเมินการเรียนการสอน
5. ประเมินโครงการ การประเมินผล
6. ประเมินโครงการความสัมพันธ์ทางการเรียนของนักเรียนรวมถึงการสอนด้วย
7. ประเมินโครงการของผู้เรียนจบออกไปหางานทำได้หรือไม่

1.5 ขั้นตอนในการประเมินสูตร

Taba (1962) ให้นำแนวทางในการประเมินผลหลักสูตร เป็นกระบวนการตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์และตีความตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้เห็นประจักษ์ชัดในเชิงพฤติกรรมคือปฏิบัติได้จริง (Formulation and Clarification for Objective)
2. คัดเลือกและสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับค้นหาหลักสูตร (Selection and Construction of the Appropriate Instruments for Getting Evidences)
3. ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นประเมินผลหลักสูตรตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (Application of Evaluative Criteria)
4. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังงานนักเรียนและลักษณะของการสอนเพื่อนำมาประกอบในการแปลผลของการประเมิน (Information on the Background of Students and the Nature of Instruction in the Light Which to Interpret the Evidences)
5. แปลผลของการประเมิน เพื่อนำไปปรับปรุงหลักสูตรและการสอนต่อไป (Translation of Evaluation Finding into Improvement of the Curriculum and Instruction)

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรนั้น ผู้ประเมินควรดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. ขึ้นกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินหลักสูตรต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินให้ชัดเจนก่อนว่า จะประเมินในส่วนใดหรือเรื่องใดและในแต่ละเรื่องจะศึกษาบางส่วนในเรื่องนั้น ๆ ก็ได้
2. การวางแผนออกแบบการประเมิน คือ
  - 2.1 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง
  - 2.2 การกำหนดแหล่งข้อมูล
  - 2.3 การพัฒนาเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 2.4 การกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน
  - 2.5 การกำหนดเวลา

3. ชั้นรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. ชั้นรายงานผลการประเมิน

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553) ได้กำหนด ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

1. ชั้นกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการประเมิน
2. ชั้นการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการที่จะใช้ในการประเมินผล
3. ชั้นการสร้างเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ชั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. ชั้นการวิเคราะห์ข้อมูล
6. ชั้นสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการประเมิน
7. ชั้นนำผลที่ได้จากการประเมินไปพัฒนาหลักสูตรในอนาคตต่อไป

1.6 ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร

1. ทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นมีจุดดีหรือจุดเสียตรงไหน ซึ่งจะทำให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาปรับปรุงได้ถูกจุด ส่งผลให้หลักสูตรมีคุณภาพดีขึ้น
2. สร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ และค่านิยมให้เกิดในหมู่ประชาชน
3. ช่วยในการบริหารทางด้านวิชาการ ควรจะตัดสินใจและสนับสนุนช่วยเหลือ หรือบริการทางใดบ้าง
4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา
5. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น
6. ให้ผู้ปกครองทราบความเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหาทางส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขร่วมกันระหว่างผู้ปกครองผู้เรียนกับสถาบันการเรียน
7. การประเมินผลเป็นระบบระเบียบ เพราะมีเครื่องมือ และหลักเกณฑ์ทำให้เป็นเหตุผลในทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น
8. ช่วยชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของหลักสูตร
9. ช่วยให้อาจสามารถวางแผนอนาคตของการเรียนได้

1.7 ปัญหาในการประเมินหลักสูตร

1. ปัญหาด้านการวางแผนการประเมินหลักสูตร การประเมินหลักสูตรมักไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ทำให้ขาดความละเอียดรอบคอบในการประมวลผล และไม่ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมิน

2. ปัญหาด้านเวลา การกำหนดเวลาไม่เหมาะสม การประเมินหลักสูตรไม่เสร็จตามเวลาที่กำหนด ทำให้ได้ข้อมูลที่ล่าช้าไม่ทันต่อการนำมาปรับปรุงหลักสูตร

3. ปัญหาด้านความเชี่ยวชาญของคณะกรรมการประเมินหลักสูตร คณะกรรมการประเมินหลักสูตรไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรที่จะประเมิน หรือไม่มีความเชี่ยวชาญในการประเมินผล ทำให้การประเมินผลที่ได้ไม่น่าเชื่อถือ ขาดความละเอียดรอบคอบ ซึ่งมีผลทำให้การปรับปรุงแก้ไขปัญหาของหลักสูตรไม่ตรงประเด็น

4. ปัญหาด้านความเที่ยงตรงของข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินไม่เที่ยงตรง เนื่องจากผู้ประเมินมีความกลัวเกี่ยวกับผลการประเมิน จึงทำให้ไม่ได้เสนอข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง หรือผู้ประเมินกลัวว่าผลการประเมินออกมาไม่ดี จึงให้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

5. ปัญหาด้านวิธีการประเมิน การประเมินหลักสูตรส่วนมากมาจากการประเมินเชิงปริมาณ ทำให้ได้ข้อค้นพบที่ผิวเผินไม่ลึกซึ้ง จึงควรมีการประเมินที่ใช้วิธีการประเมินเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน เพื่อให้ได้ผลสมบูรณ์และมองเห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

6. ปัญหาด้านการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ การประเมินหลักสูตรทั้งระบบมีการดำเนินการน้อยมาก ส่วนมากมักจะประเมินเฉพาะด้าน เช่น ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านวิชาการ (Academic Achievement) เป็นหลัก ทำให้ไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัด

7. ปัญหาด้านการประเมินหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการประเมินหลักสูตรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมักไม่ประเมินหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

8. ปัญหาด้านเกณฑ์การประเมิน เกณฑ์การประเมินหลักสูตรไม่ชัดเจน ทำให้ผลการประเมินไม่เป็นที่ยอมรับ และไม่ได้นำผลไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรจริงจัง

1.8 รูปแบบการประเมินหลักสูตร

ในเรื่องรูปแบบของการประเมินหลักสูตร มีนักวิชาการซึ่งเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการประเมินผลเสนอแนะหลายรูปแบบด้วยกัน (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ซึ่งสามารถนำมาศึกษาเพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการ ในปัจจุบันรูปแบบการประเมินหลักสูตรสามารถแบ่งได้เป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ

1. รูปแบบของการประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบปุยแซงค์ (Puisseance Analysis Technique)

2. รูปแบบของการประเมินหลักสูตรในระหว่างหรือหลังการใช้หลักสูตร สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

2.1 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่จะประเมินว่าหลักสูตรมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายเป็นหลัก กล่าวคือพิจารณาว่าผลที่ได้รับเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) และรูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์ (Robert L. Hammond)

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่าการปรับปรุงหลักสูตรมีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยมีโครงสร้างสำหรับการประเมินหลักสูตรประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติด้านการเรียนการสอน มิติด้านสถาบันและมิติด้านพฤติกรรม ในการประเมินตามแนวคิดของแฮมมอนด์ จะเริ่มจากการประเมินหลักสูตรที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อจะได้มาซึ่งข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ แล้วเริ่มกำหนดทิศทางและกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์ เป็นไปดังต่อไปนี้

1. ประเมินหลักสูตรที่กำลังดำเนินการอยู่ ควรทำการประเมินส่วนย่อย ๆ ของหลักสูตร เช่น เริ่มทำการประเมินเพียงรายวิชาใดวิชาหนึ่งของหลักสูตร
2. นิยามลักษณะต่าง ๆ ของตัวแปร โดยอธิบายถึงตัวแปรต่าง ๆ ในมิติด้านการเรียนการสอน มิติด้านสถาบัน ให้ชัดเจน
3. กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยระบุถึงพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงว่าประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ เงื่อนไขพฤติกรรมที่เกิดขึ้น เกณฑ์ของพฤติกรรมที่บอกให้รู้ว่าคุณนักเรียนได้ประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์มากน้อยเท่าใด
4. ประเมินผลพฤติกรรมที่ระบุไว้ในจุดประสงค์ ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นตัวกำหนดพิจารณาหลักสูตรที่กำลังดำเนินการใช้อยู่ เพื่อตัดสินใจ รวมทั้งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร
5. ประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยวิเคราะห์ผลภายในองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปตามที่เกิดขึ้นจริง พิจารณาสถานที่ควรเปลี่ยนแปลงปรับปรุง

2.2 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ไม่ยึดเป้าหมาย (Goal Free Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ไม่นำความคิดของผู้ประเมินเป็นตัวกำหนดความคิดในโครงการประเมิน ผู้ประเมินจะประเมินเหตุการณ์ที่เกิดตามสภาพความเป็นจริง มีความเป็นอิสระในการประเมินและไม่มีความลำเอียง เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริฟเวน (Michael Scriven) สคริฟเวนเป็นผู้คิดค้นการประเมินผลโดยไม่ยึดเป้าหมาย ไม่เห็นด้วยกับการประเมินที่คำนึงถึงแต่จุดประสงค์ เพราะจะก่อให้เกิดความลำเอียง สคริฟเวน เสนอว่าในการประเมินควร

ประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ จากการสังเกตพฤติกรรมและสภาพการณ์ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมักเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการประเมินผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากหลักสูตรทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ตามแนวคิดของไทเลอร์

สคริฟเวนเน้นการประเมิน 4 ลักษณะ คือ

1. การประเมินย่อยระหว่างการดำเนินการ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
2. การประเมินรวบยอดหลักสูตรเมื่อสิ้นสุดกระบวนการใช้หลักสูตร เพื่อตัดสินคุณค่าหาข้อดีข้อเสีย

3. การประเมินภายใน อาทิ ประเมินเนื้อหาจุดมุ่งหมาย

4. การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินหลักสูตร

2.3 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model) เป็นรูปแบบของการประเมินที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินหลักสูตรโดยใช้เกณฑ์เป็นหลัก ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสแตค (Robert E. Stake) สแตคได้เสนอแนวคิดในการประเมินหลักสูตรว่า ผู้ประเมินต้องทราบข้อมูลที่แท้จริงให้ได้ เพื่อจะอธิบายและตัดสินในสิ่งที่กำลังศึกษาอย่างครอบคลุม ไม่ใช่ส่วนหนึ่งส่วนใดของโครงสร้าง รูปแบบการประเมินประกอบด้วย 3 ประการ คือ

1. การประเมินสิ่งที่มีอยู่ก่อน (Antecedents) ประเมินสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่กับการดำเนินการใช้หลักสูตรหรือสภาพเงื่อนไขปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ
2. การประเมินกระบวนการ (Transactions) การประเมินเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ประเมินกิจกรรมการดำเนินการ กิจกรรมที่ปฏิบัติ
3. การประเมินผลผลิต (Outcomes) ประเมินความสามารถด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนหรือผลของการนำโครงการไปปฏิบัติ

2.4 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision-making Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการทำงานอย่างมีระบบเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไพรวิส (Malcolm Provus)

วิจิตร ศรีสอ้าน (2523) ได้กล่าวถึงการติดตามและประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษาว่าสามารถทำได้ 2 แบบ คือ

1. การประเมินเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจว่าบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาเพียงพอต่อความต้องการของสังคมหรือไม่ และเกี่ยวข้องกับการว่าจ้างงานในตลาดแรงงานเพียงใด
2. การประเมินเชิงคุณภาพ เป็นการติดตามเพื่อที่จะทราบว่าคุณภาพของบัณฑิตที่ออกไปทำงานเป็นอย่างไร เป็นที่น่าพอใจหรือไม่ หรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดหลักสูตรหรือไม่

1.9 ความแตกต่างระหว่างการประเมินกับการวิจัย

Bhola (1979) ได้แยกแยะให้เห็นความแตกต่างระหว่างการประเมินกับการวิจัย คือ

1. ผู้วิจัยและผู้ประเมิน จะต้องมีการศึกษาดูงานเหมือนกัน แต่ผู้วิจัยต้องมีความสนใจในวิชาการมากกว่า ส่วนผู้ประเมินต้องเป็นผู้ปฏิบัติมากกว่า
2. ผู้วิจัยมักทำงานในเรื่องที่ตนเองสนใจ ส่วนผู้ประเมินมักจะทำางานร่วมกับคณะทำงานในโครงการ และต้องรับผิดชอบต่อความต้องการของกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจ
3. ผู้วิจัยเลือกเรื่องที่มีความสำคัญทางทฤษฎี (Theoretical Significance) โดยมีความมุ่งหวังที่จะใช้ผลการวิจัยไปขยายความรู้ในสาขาวิชาที่ตนสนใจ ส่วนผู้ประเมินเลือกเรื่องที่มีความสำคัญในการปฏิบัติ (Practical Significance) ต่อโครงการที่มีอยู่ โดยมีความตั้งใจที่จะแก้ไขปัญหาเฉพาะอย่าง ผู้วิจัยและผู้ประเมินอาจใช้เครื่องมืออย่างเดียวกันในการทำงานแต่ผู้วิจัยจะสนใจการออกแบบวิจัยที่สมบูรณ์แบบ สนใจควบคุมการทดลอง ตลอดทั้งความมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนผู้ประเมินจะเป็นนักปฏิบัติ ออกแบบการประเมินที่เหมาะสมกับสถานการณ์และประโยชน์ใช้สอยมากกว่าความมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. ผู้วิจัยทำงานตามขั้นตอน เวลาไม่เป็นตัวบีบบังคับ แต่ผู้ประเมินจะต้องทำงานให้ทันกับช่วงเวลาจำกัดในการเสนอข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้คณะทำงานของโครงการสามารถใช้ข้อมูลสำหรับตัดสินใจดำเนินงานใหม่ได้ทัน หรือใช้เป็นหลักฐานในการยืนยันถึงผลสำเร็จของโครงการที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว
5. ผู้วิจัยและผู้ประเมินจะถูกตัดสินผลงานในลักษณะที่ต่างกัน คือ ผลงานการวิจัยช่วยในการขยายความรู้ให้แก่มวลชนได้หรือไม่ ส่วนผู้ประเมินก็จะถูกตัดสินว่าเขาสามารถให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในแต่ละโครงการหรือไม่ เพื่อผู้มีอำนาจเหล่านั้นสามารถทราบถึงผลผลิตจากสิ่งที่ได้ลงทุนไปในโครงการ

Worthen and Sander (1973) ได้กล่าวถึงลักษณะ 12 ประการ ที่ทำให้การวิจัย (Research) แตกต่างจากการประเมิน (Evaluation) คือ

1. แรงจูงใจ สิ่งจูงใจให้ทำวิจัย คือ ความสนใจใคร่รู้ แต่สิ่งจูงใจในการประเมินจะมุ่งตรงไปศึกษาผลของการแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติเฉพาะอย่าง
2. วัตถุประสงค์ การวิจัยมุ่งหาข้อมูลเชิงสรุปให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เลือกตามความสนใจเพื่อให้ได้ข้อสรุป (Conclusion-Oriented) แต่การประเมินมุ่งหาข้อมูลที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ (Decision-Oriented) ในเรื่องของการปฏิบัติ
3. การสร้างกฎและการพรรณนา การวิจัยจะค้นหากฎของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในปรากฏการณ์ แต่การประเมินจะมุ่งพรรณนาปรากฏการณ์เฉพาะอย่างและตัดสินตามเกณฑ์ของคุณค่า

4. บทบาทของการอธิบาย การวิจัยจะมีลักษณะการอธิบายที่อ้างอิงถึงกฎเกณฑ์ที่มีลักษณะวิทยาศาสตร์มากกว่าการประเมินที่มุ่งอธิบายให้เข้าใจถึงเฉพาะอย่างที่ถูกระเมินโดยไม่ต้องอ้างอิงกฎว่าทำไมจึงเป็นเช่นนี้

5. ระดับของความเป็นอิสระในการแสวงหา การวิจัยมีระดับความเป็นอิสระในการค้นหาความรู้ความจริงในประเด็นปัญหาที่ตนเองกำหนดเอง ในขณะที่การประเมินมีความเป็นอิสระลดลงเพราะต้องตอบสนองต่องานและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสนองตอบ

6. ลักษณะของการตรวจสอบปรากฏการณ์ การวิจัยตรวจสอบข้อเท็จจริงเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อพิจารณาความกระจ่างเชิงประจักษ์และความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล แต่การประเมินจะตรวจสอบความมีคุณค่าและคุณประโยชน์ต่อสังคม

7. การอนุมานของสิ่งที่ศึกษา การวิจัยมุ่งอนุมาน (generalize) สิ่งที่ศึกษาให้ข้อสรุปพาดพิงไปถึงความจริงที่ค่อนข้างเป็นสากลพันกาลเวลาและเกินกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา นั่นคือ จะสรุปข้อเท็จจริงของประชากรทั่วไปในวงกว้าง แต่การประเมินสรุปข้อเท็จจริงเฉพาะกรณีตัวอย่าง

8. ระดับของการตัดสินคุณค่า การวิจัยไม่สนใจหรือไม่เน้นการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ศึกษา แต่การประเมินจะถือเป็นหัวใจ

9. เทคนิคการศึกษาค้นคว้า ทั้งการวิจัยและการประเมินใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกันได้ มีข้อแตกต่างบ้างในบางเทคนิคของการวิจัย การออกแบบการทดลองที่ต้องควบคุมตัวแปรอิสระเป็นเทคนิคเฉพาะที่ใช้บ่อยในการประเมิน

10. เกณฑ์การตัดสินคุณภาพของกิจกรรม การวิจัยมีเกณฑ์สำคัญของการพิจารณาความเหมาะสมของเทคนิคกระบวนการวิจัย 2 ประการ คือ ความตรงภายใน และความตรงภายนอก ในขณะที่เกณฑ์การพิจารณาความเหมาะสมของกระบวนการประเมิน เน้นที่ทำได้ข้อมูลที่ตรงความเป็นจริงและน่าเชื่อถือในกลุ่มคนผู้จะใช้ผลการประเมิน

11. การใช้ทฤษฎีเป็นพื้นฐาน การวิจัยมักใช้แนวคิดทฤษฎีรูปแบบเดียวต่อการศึกษา ค้นคว้าวิจัยในปัญหาใดปัญหาหนึ่ง แต่การประเมินจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีและแนวคิดหลายแง่มุม

12. การฝึกอบรม นักวิจัยอาจได้รับการฝึกอบรมในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง เรียนรู้เทคนิคการวิจัยเพียงพอ ในขณะที่นักประเมินควรมีพื้นฐานความรู้ที่กว้างขวาง เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจในสิ่งที่จะประเมินได้กว้างขวางหลายแง่มุม

1.10 การติดตามผลบัณฑิต

ริลัซด์ เชื้อแพ่ง (2548) ได้ให้ความหมายของการติดตามผลว่า เป็นกระบวนการหาข้อมูล หรือข่าวสาร ที่เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่สำเร็จการศึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคให้สอดคล้องกับสภาพความจริงให้มากที่สุด นอกจากนี้

การติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษายังถือว่าเป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่ง ในกระบวนการประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับว่าผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้วนั้น มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน สังคม ตลอดจนระดับประเทศมากน้อยเพียงใด

ปราณี ชุ่มเพ็ญ (2549) กล่าวว่า การติดตามผลเป็นวิธีการที่จะทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริง ถึงความสำเร็จในการอบรมภายหลังที่ได้รับการอบรมไปแล้ว โดยการรวบรวมข้อมูลข้อคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงความรู้ ทักษะความสามารถ ประสบการณ์ที่ได้จากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติงาน ผลจากการติดตามจะเป็นข้อมูล และแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร การฝึกอบรมครั้งต่อไป

เสรี เสนชู (2549) ได้ให้ความหมายของการติดตามผลการปฏิบัติงานว่า การติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นวิธีการที่จะทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลผลิตทางการศึกษาโดยการ รวบรวมข้อมูล ข้อคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงความรู้ ทักษะความสามารถ ประสบการณ์ที่ได้รับ จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติงาน ผลจากการติดตามจะนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไข หลักสูตร ระบบการศึกษาและประสบการณ์การเรียนการสอน และเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างสถาบันการศึกษากับผู้สำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว

เสวียน เจนเขว้า และคณะ (2017) ได้ดำเนินการศึกษา การติดตามผลบัณฑิต สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนคร ปีการศึกษา 2558 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพภาวะการปฏิบัติงาน การประกอบอาชีพ และรายได้ของบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาปี การศึกษา 2558 และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ แนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของ บัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2558 โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2558 จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าบัณฑิตนำความรู้ไป ใช้และความพึงพอใจต่องานที่ทำ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

ภัทรพร ยุบลพันธ์ และคณะ (2559) ได้ศึกษา เรื่อง การตัดสินใจเลือกใช้บริการของ ผู้รับบริการผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสำนักงานแพทย์ เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจของผู้ใช้บริการ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยคุณภาพบริการกับการตัดสินใจเลือก ใช้บริการ ช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษาระหว่างเดือนสิงหาคม ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอกทุกสิทธิการรักษา ยกเว้นกลุ่มผู้ป่วย กุมารเวชกรรม ได้ขนาดตัวอย่าง 287 คนทำการเลือกตัวอย่างโดยใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น

(Probability Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้รับบริการ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพบริการ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้รับบริการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสถิติที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (one way analysis of variance : ANOVA) และการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation Coefficient) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อการมารับบริการ ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ ด้านความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ด้านการเข้าถึงบริการ ด้านการสื่อสาร และด้านความปลอดภัยมั่นคง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้รับบริการ

พิกุล ประดับศรีและภัทรารวรรณ สุทราศรี (2559) ศึกษาวิจัย เรื่อง การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2545 – 2548 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ และศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 99 คน ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 66 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยผู้สำเร็จการศึกษาให้ข้อมูลว่า ภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพื้นฐานทางวิชาการเพื่อสามารถเข้าศึกษาระดับสูงในโอกาสต่อไป ด้านการจัดการเรียนการสอนคณาจารย์มีความรู้ทางวิชาการในสาขาวิชาที่สอนอย่างดี ด้านปัจจัยสนับสนุนเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นในภาพรวมว่าปัจจัยสนับสนุนเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกภาพรวมมีความเหมาะสม ส่วนผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นต่อผู้สำเร็จการศึกษาด้านความรู้ความสามารถและด้านคุณลักษณะในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ประโยชน์แก่หน่วยงานได้เป็นอย่างดี ปฏิบัติงานบนพื้นฐานทางจริยธรรมของวิชาชีพ และมีบุคลิกภาพดี วางตัวได้เหมาะสม จนเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานและสังคม

กึ่งกนก เพชรสังข์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาจริยศาสตร์ศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2542 คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยเป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาจริยศาสตร์ศึกษา พบว่าความเห็นของ

ผู้ทรงคุณวุฒิสอดคล้องกับศิษย์เก่าผู้ตอบแบบสอบถามในด้านความคาดหวังให้หลักสูตรพัฒนาผู้เรียนเกี่ยวกับความคิดและทฤษฎีจริยปรัชญาและทักษะความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นจริยธรรมด้วยจริยปรัชญา

จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ์ และคณะ (2555) การประเมินสมรรถนะของบัณฑิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2553 เพื่อติดตามประเมินสมรรถนะการปฏิบัติงานของบัณฑิตจากหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ด้วยวิธีการวิจัยเชิงพรรณนา เก็บข้อมูลจากกลุ่มบัณฑิต ผู้ร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา จำนวน 86 คน ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมบัณฑิต ผู้ร่วมงาน และผู้บังคับบัญชาพอใจต่อสมรรถนะของบัณฑิตในระดับมากที่สุด ในด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ การใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติงาน การบริหารงาน และความเป็นผู้นำ

ปริยานุช คณีกุล และสุนีย์ โยคะกุล (2555) ได้ศึกษา เรื่อง การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สำหรับเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจาก สถาบันพระบรมราชชนก รุ่นปีการศึกษา 2550 และ 2551 เพื่อติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตสำหรับเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันพระบรมราชชนก รุ่นปีการศึกษา 2550 และ 2551 และประเมินความพึงพอใจจากผู้บังคับบัญชา และผู้สำเร็จการศึกษา กลุ่มละ 455 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาเรียงตามลำดับคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะพื้นฐานในการทำงาน และด้านวิชาการ และข้อที่พึงพอใจน้อยที่สุด คือ ความสามารถในภาษาต่างประเทศ ส่วนผู้บังคับบัญชามีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ได้แก่ เรื่องความซื่อสัตย์สุจริต และพึงพอใจน้อยที่สุดในด้านความสามารถในภาษาต่างประเทศ

ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ และคณะ (2559) ได้ศึกษา เรื่อง การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อประเมินสภาพแวดล้อม/บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิตบัณฑิต ผลผลิตของการดำเนินการ สภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการ และข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้เสียที่มีต่อการบริหารจัดการหลักสูตร โดยมีผู้ให้ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มกรรมการบริหารหลักสูตร กลุ่มนักศึกษาปัจจุบัน กลุ่มอาจารย์ผู้สอน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า การประเมินสภาพแวดล้อม บริบท ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้ง 5 ข้อ มีความชัดเจนเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนด้านปรัชญาและวัตถุประสงค์หลักสูตร การประเมิน

ปัจจัยนำเข้า ด้านปัจจัยสนับสนุนของหลักสูตร ด้านการประเมินกระบวนการ ด้านการประเมินผลผลิต ด้านการศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมในระดับมาก

เกสร จิตต์ณรงค์ และคณะ (2558) ได้ศึกษา เรื่อง การติดตามผลบัณฑิตที่สำเร็จ การศึกษาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิตที่มีต่อหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยทักษิณ ด้านโครงสร้างหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านอาจารย์และบุคลากร ด้านทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินหลักสูตร ด้านการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ศึกษาความพึงพอใจของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานของบัณฑิตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขและการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และสำรวจการมีงานทำและการศึกษาต่อของบัณฑิต เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บัณฑิต ที่สำเร็จ การศึกษาในปีการศึกษา 2549 – 2555 รวม 7 รุ่น จำนวน 57 คน ผู้บังคับบัญชา จำนวน 43 คน และเพื่อนร่วมงาน จำนวน 47 คน รวมทั้งสิ้น 147 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรและการเรียนการสอนในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านอาจารย์และบุคลากร ด้านโครงสร้างหลักสูตร ด้านการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินหลักสูตร ในส่วนของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานของบัณฑิต พบว่า ความพึงพอใจของผู้บังคับบัญชาในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านแล้วพบว่า มีความพึงพอใจด้านคุณธรรม จริยธรรมมากที่สุด มีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ส่วนความพึงพอใจของเพื่อนร่วมงานในภาพ รวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ความพึงพอใจมากที่สุดคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

รุ่งทิพา หวังเรืองสถิต และคณะ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของผู้ร่วมงานต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลเวชปฏิบัติวิฤตทหารบกแรกเกิด เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ร่วมงานต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลเวชปฏิบัติวิฤตทหารบกแรกเกิด กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานร่วมกับพยาบาลเวชปฏิบัติวิฤตทหารบกแรกเกิดที่สำเร็จการอบรมหลักสูตรการพยาบาล

เฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติวิกฤตทารกแรกเกิด วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีพุทธชินราช จำนวน 295 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้ร่วมงานต่อการปฏิบัติงานของพยาบาล เวชปฏิบัติวิกฤตทารกแรกเกิดโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ ดังนี้ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ด้านจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน และด้านทักษะในการปฏิบัติงานด้านบุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน

รักษ์เกียรติ จิรันธร และคณะ (2549) ได้ทำการวิจัย การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย: กรณีศึกษางานแพทย์แผนไทย ศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองสงขลา โรงพยาบาลสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาถึงระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่องานบริการการแพทย์แผนไทยและอิทธิพลความแตกต่างของลักษณะทางประชากรศาสตร์ และลักษณะการใช้บริการที่มีต่อระดับความพึงพอใจรวมของผู้รับบริการของงานบริการการแพทย์แผนไทย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจต่องานบริการการแพทย์แผนไทย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มาใช้บริการระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งมีที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ จำนวน 320 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว (one-way ANOVA) การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของสองประชากรเป็นอิสระกัน ผลการวิจัยและสรุป ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่องานบริการการแพทย์แผนไทยโดยรวมทั้ง 7 มิติในระดับสูง โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจแบ่งเป็น ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ อาชีพ โดยพบว่า อาชีพรับจ้างจะมีระดับความพึงพอใจสูงสุด ปัจจัยด้านลักษณะการใช้บริการ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการมารับบริการ โดยพบว่า ผู้รับบริการที่มารับบริการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพจะมีระดับความพึงพอใจสูงสุด

ชนมณีภา นามแสง และอัจฉรวรรณ โตภาคงาม (2559) ได้ศึกษาการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลของรัฐ จังหวัดอุดรธานี เพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการ และความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมิน มาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมและสนับสนุนการแพทย์แผน ไทยและการแพทย์ผสมผสาน (รพ.สส.พท.) กับความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับบริการการแพทย์แผนไทย ระหว่างเดือนเมษายน-เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 ณ โรงพยาบาลรัฐ จำนวน 17 แห่ง ในจังหวัดอุดรธานี ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,546 ราย ผลการวิจัยพบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่องานบริการการแพทย์แผนไทยที่ระดับพึงพอใจ

มาก โดยปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ได้แก่ อายุ กลุ่มอาการที่ทำให้ต้องมาใช้บริการ และปัจจัยด้านที่มีระดับความสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพและการบริการ

2. คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา

2.1 ประวัติคณะกรรมการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา จัดตั้งขึ้นจากความร่วมมือของ มหาวิทยาลัยบูรพาและโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร เพื่อร่วมกันจัดการเรียนการสอน หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ในการจัดตั้ง ครั้งแรก ใช้ชื่อส่วนงานว่า วิทยาลัยการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 ได้ เปลี่ยนแปลงชื่อให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เป็น คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา พร้อมกับโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ได้มอบหมายให้วิทยาลัยการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี สถาบันพระบรมราชชนก รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน โดยมหาวิทยาลัยบูรพา จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นปีที่ 1-2 วิทยาลัยการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี และโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นปีที่ 3-4 ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งหลักสูตร คือ หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต จัดการเรียนการสอนร่วมกับวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข

2.2 หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต จัดการเรียนการสอนร่วมระหว่างคณะกรรมการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา กับวิทยาลัยการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข และโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร กระทรวงสาธารณสุข โดยมีรายละเอียดหลักสูตร ดังนี้

ปรัชญาหลักสูตร

สร้างบัณฑิตการแพทย์แผนไทยประยุกต์ที่มีคุณภาพ คุณธรรม มีเจตคติอันดีงามในการประกอบวิชาชีพ และมีความรู้ความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์การแพทย์เพื่อเป็นพื้นฐานในการประยุกต์และพัฒนาการแพทย์แผนไทย

ความสำคัญของหลักสูตร

การแพทย์แผนไทยเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการพัฒนาการสาธารณสุขของประเทศ การแพทย์แผนไทยเป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญา ที่ทรงคุณค่าในการดูแลสุขภาพของคนไทย มีประวัติ และพัฒนาการมาควบคู่กับการสร้างชาติไทย ต่อมาเมื่อประเทศไทยมีการนำวิทยาการทางการแพทย์แบบตะวันตกเข้ามาในประเทศไทย ทำให้การแพทย์แผนไทยถูกละเลย และขาดการพัฒนา สืบทอดมาสู่คนรุ่นหลัง แต่หลังจากมีการติดตามคุณภาพของบริการของการแพทย์มาอย่างต่อเนื่อง พบว่าการแพทย์แบบตะวันตก ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการและไม่ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ทั้งหมด จึงได้มีการรื้อฟื้นการแพทย์แผนไทยกลับมาร่วมใช้ในการบริการสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสุขภาพที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การแพทย์แผนไทยเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมสอดคล้องต่อวิถีชีวิตคนไทย โดยผสมผสานศาสตร์ทางด้านเวชกรรมแผนไทย หัตถเวชกรรมแผนไทย เกษัชกรรมแผนไทย ผดุงครรภ์แผนไทยและแพทย์แผนปัจจุบัน บางส่วน มีการใช้สมุนไพร ซึ่งสามารถทดแทนยานำเข้าจากต่างประเทศมูลค่าปีละหลายพันล้านบาท

หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต มุ่งเน้นให้มีการฟื้นฟูและพัฒนาการแพทย์แผนไทย ให้มีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังอย่างเป็นระบบ โดยผลิตบัณฑิตทางการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ม้องค์ความรู้มีความสามารถในการให้บริการแบบองค์รวม มีคุณธรรม จริยธรรมและเจตคติที่ดีต่อการแพทย์แผนไทย สามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยและนำองค์ความรู้ด้านแพทย์แผนไทยประยุกต์ที่ได้รับมาใช้ในการบริการประชาชนให้มีสุขภาพที่ดี และสามารถให้บริการแบบวิชาชีพได้ในระดับสากล สามารถนำไปสร้างสุขภาพ สร้างงาน สร้างเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร (Program Objective)

สร้างบัณฑิตแพทย์แผนไทยประยุกต์ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติตามเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ไปประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยในสถานบริการของกระทรวงสาธารณสุข อย่างน้อยร้อยละ 70

วัตถุประสงค์เชิงสมรรถนะของหลักสูตร (Competency)

1. มีคุณธรรมจริยธรรมของแพทย์แผนไทยประยุกต์ และคุณธรรมจริยธรรมที่วิญญูชนพึงมี
2. มีความรู้ความสามารถเพียงพอต่อการทำเวชปฏิบัติการแพทย์แผนไทยประยุกต์อย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง การติดตามวิทยาการใหม่ ๆ การศึกษาต่อเนื่อง ตลอดจนงานวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์แผนไทย

3. มีวิจรรย์ญาณ สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล/สภาพการณ์ และกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนางานในความรับผิดชอบได้อย่างมีเหตุผล เป็นองค์รวม และอย่างสร้างสรรค์ ทั้งในสภาพการณ์ที่คุ้นเคยและที่แตกต่างออกไป

4. มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถทำงานร่วมกับบุคลากรสาขาวิชาชีพอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบูรณาการศาสตร์การแพทย์แผนไทยกับศาสตร์แขนงอื่นในการปฏิบัติงานและการให้บริการด้านสุขภาพแก่ประชาชน

5. มีโลกทัศน์กว้างไกล และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดตามความก้าวหน้าทางด้านวิชาการและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ได้อย่างทันสมัยและทันเหตุการณ์

6. มีทักษะในการทำหัตถการด้านการแพทย์แผนไทย ตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถปฏิบัติงาน ในสถานพยาบาลด้านการแพทย์แผนไทยร่วมกับชุมชนได้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcome)

ด้านคุณธรรมจริยธรรม

1. มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีวินัย เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคมศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ
3. แสดงออกซึ่งพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมที่วิญญูชนพึงมี อาทิ มีวินัย ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ จิตสำนึกต่อสังคม และตระหนักในคุณค่าของการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของไทย
4. แสดงออกซึ่งพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย ประยุกต์
5. สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์/ปัญหาทั่วไปและทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมและสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่เหมาะสม

ด้านความรู้

1. มีความรอบรู้ เข้าใจหลักการและทฤษฎีพื้นฐาน
2. สามารถประยุกต์ความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ
3. มีความรู้ในศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานทำให้เข้าใจตนเอง สังคม ธรรมชาติแวดล้อม และความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อาทิ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา
4. มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐาน และศาสตร์การแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

5. มีความสามารถในการติดตามงานวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ด้านทักษะทางปัญญา

1. มีทักษะการแสวงหาความรู้ ประยุกต์ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
2. มีทักษะการคิดแบบองค์รวม เพื่อแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสถานการณ์
3. สามารถค้นหา รวบรวม และประเมินข้อมูล แนวคิด และหลักฐานเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา
4. สามารถประยุกต์ความรู้และประสบการณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา และสังเคราะห์ แนวทางหรือวิธีการเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาทั้งเรื่องทั่วไปและด้านวิชาการ/วิชาชีพ การแพทย์แผนไทยประยุกต์ได้อย่างสร้างสรรค์

ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

1. มีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบ สำนึกในความเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าต่อสังคม และมีความเป็นไทย
2. มีภาวะผู้นำ และสามารถทำงานเป็นทีม
3. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ป่วย ญาติ และผู้ร่วมงาน โดยตระหนักในคุณค่าและความรู้สึกของความเป็นมนุษย์
4. สามารถทำงานกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์ทั้งในฐานะผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่ม มีความคิดริเริ่มในการวิเคราะห์ปัญหาและมีส่วนช่วยและเอื้อต่อการแก้ปัญหาในกลุ่ม
5. สามารถแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ไม่ชัดเจน
6. มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตนเองและวิชาชีพ

ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1. สามารถใช้ข้อมูลเชิงตัวเลข และเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างรู้เท่าทัน
2. สามารถใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
3. สามารถเลือกและประยุกต์ใช้เทคนิคทางสถิติหรือคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสมในการศึกษาค้นคว้า และเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา
4. สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผล แปลความหมาย และการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ
5. สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในการฟัง การพูด การเขียน รวมทั้งสามารถเลือกใช้รูปแบบของการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันได้

ด้านทักษะพิสัย

1) มีความสามารถในการทำหัตถการทางการแพทย์แผนไทยประยุกต์ตามมาตรฐานวิชาชีพ สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต

1. กลุ่มวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร ไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต
2. กลุ่มวิชาอัตลักษณ์และคุณภาพชีวิตบัณฑิตบูรพา ไม่น้อยกว่า 4 หน่วยกิต
3. กลุ่มวิชาทักษะชีวิตและความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม 7 หน่วยกิต
4. กลุ่มวิชานวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ไม่น้อยกว่า 4 หน่วยกิต
5. กลุ่มวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต

หมวดวิชาเฉพาะ 108 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ 61 หน่วยกิต

1. วิทยาศาสตร์ 13 หน่วยกิต
2. พื้นฐานวิทยาศาสตร์การแพทย์ 27 หน่วยกิต
3. วิทยาศาสตร์การแพทย์ 21 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาชีพ 47 หน่วยกิต

1. วิชาชีพ 30 หน่วยกิต
2. ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 17 หน่วยกิต

หมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต

2.3 กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับ

ปริญญาตรี พ.ศ. 2558

โดยที่เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ได้ประกาศใช้มาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วจึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวสำหรับการผลิตบัณฑิตระดับอุดมศึกษาที่เหมาะสมกับพลวัตของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมีเจตนารมณ์ให้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 รองรับการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีลักษณะที่แตกต่างตามจุดเน้นของสาขาวิชาการและวิชาชีพต่าง ๆ ตอบสนองการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ตลาดแรงงาน

ความก้าวหน้าของศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการโดยคำแนะนำของคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในคราวประชุมครั้งที่ 8/2558 เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 จึงออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง “เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558” ดังต่อไปนี้

1. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการนี้เรียกว่า “เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558”

2. ให้ใช้ประกาศกระทรวงนี้สำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีทุกสาขาวิชาที่จะเปิดใหม่ และหลักสูตรเก่าที่จะปรับปรุงใหม่ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน และให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

3. ให้ยกเลิก

3.1 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง “เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548” ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548

3.2 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง “การจัดการศึกษาหลักสูตรระดับปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ของสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2553” ลงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2553

4. ในประกาศกระทรวงนี้

“อาจารย์ประจำ” หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรนั้น ที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามพันธกิจของการอุดมศึกษา และปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลาสำหรับอาจารย์ประจำที่สถาบันอุดมศึกษารับเข้าใหม่ตั้งแต่เกณฑ์มาตรฐานนี้เริ่มบังคับใช้ต้องมีคะแนนทดสอบความสามารถภาษาอังกฤษได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง มาตรฐานความสามารถภาษาอังกฤษของอาจารย์ประจำ

“อาจารย์ประจำหลักสูตร” หมายถึง อาจารย์ประจำที่มีคุณสมบัติตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาของหลักสูตรที่เปิดสอน ซึ่งมีหน้าที่สอนและค้นคว้าวิจัยในสาขาวิชาดังกล่าว ทั้งนี้สามารถเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรหลายหลักสูตรได้ในเวลาเดียวกัน แต่ต้องเป็นหลักสูตรที่อาจารย์ผู้นั้นมีคุณสมบัติตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาของหลักสูตร

“อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร” หมายถึง อาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีภาระหน้าที่ในการบริหารและพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผน การควบคุมคุณภาพ การติดตามประเมินผล และการพัฒนาหลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรต้องอยู่ประจำหลักสูตรนั้นตลอดระยะเวลาที่จัดการศึกษา โดยจะเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรเกินกว่า 1 หลักสูตรใน

เวลาเดียวกันไม่ได้ยกเว้น พหุวิทยาการหรือสหวิทยาการ ให้เป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้อีก
หนึ่งหลักสูตรและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสามารถซ้ำได้ไม่เกิน 2 คน

“อาจารย์พิเศษ” หมายถึง ผู้สอนที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำ

5. ปรัชญา และวัตถุประสงค์

มุ่งให้การผลิตบัณฑิตมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา
ของชาติ ปรัชญาของการอุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษา และมาตรฐานวิชาการและ
วิชาชีพที่เป็นสากลให้การผลิตบัณฑิตระดับอุดมศึกษาอยู่บนฐานความเชื่อว่าการกำลังคนที่มีคุณภาพ
ต้องเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีที่สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคม และมีศักยภาพ
ในการพึ่งพาตนเองบนฐานภูมิปัญญาไทย ภายใต้กรอบศีลธรรมจรรยาอันดีงาม เพื่อนำพาประเทศ
สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและทัดเทียมมาตรฐานสากล ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำกับส่งเสริม
กระบวนการผลิตบัณฑิตที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีการสื่อสารแบบไร้พรมแดน
มีศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ตามกรอบมาตรฐานและ
จรรยาบรรณที่กำหนด สามารถสร้างสรรค์งานที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ทั้งในระดับ
ท้องถิ่นและสากล โดยแบ่งหลักสูตรเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

5.1 หลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาการ แบ่งเป็น 2 แบบ ได้แก่

5.1.1 หลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาการ ที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎี
และภาคปฏิบัติ เน้นความรู้และทักษะด้านวิชาการ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์
จริงได้อย่างสร้างสรรค์

5.1.2 หลักสูตรปริญญาตรีแบบก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งเป็นหลักสูตรปริญญาตรี
สำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถระดับสูง โดยใช้
หลักสูตรปกติที่เปิดสอนอยู่แล้ว ให้รองรับศักยภาพของผู้เรียน โดยกำหนดให้ผู้เรียนได้ศึกษา
บางรายวิชาในระดับบัณฑิตศึกษาที่เปิดสอนอยู่แล้ว และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ทำวิจัยที่กลุ่มลึกทาง
วิชาการ

5.2 หลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการ แบ่งเป็น 2 แบบ ได้แก่

5.2.1 หลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้
ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เน้นความรู้ สมรรถนะและทักษะด้านวิชาชีพตามข้อกำหนดของ
มาตรฐานวิชาชีพหรือมีสมรรถนะและทักษะด้านการปฏิบัติเชิงเทคนิคในศาสตร์สาขาวิชานั้น ๆ
โดยผ่านการฝึกงานในสถานประกอบการ หรือสหกิจศึกษาหลักสูตรแบบนี้เท่านั้นที่จัดหลักสูตร
ปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ได้ เพราะมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีทักษะการปฏิบัติการอยู่แล้ว ให้มีความรู้ด้าน
วิชาการมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้รับการฝึกปฏิบัติขั้นสูงเพิ่มเติม

หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรปริญญาตรีและจะต้องสะท้อนปรัชญาและเนื้อหาสาระของหลักสูตรปริญญาตรีนั้น ๆ โดยครบถ้วน และให้ระบุคำว่า “ต่อเนื่อง” ในวงเล็บต่อท้ายชื่อหลักสูตร

5.2.2 หลักสูตรปริญญาตรีแบบก้าวหน้าทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการ ซึ่งเป็นหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ สมรรถนะทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการขั้นสูงโดยใช้หลักสูตรปกติที่เปิดสอนอยู่แล้ว ให้รองรับศักยภาพของผู้เรียน โดยกำหนดให้ผู้เรียนได้ศึกษาบางรายวิชาในระดับบัณฑิตศึกษาที่เปิดสอนอยู่แล้ว และทำวิจัยที่ลุ่มลึก หรือได้รับการฝึกปฏิบัติขั้นสูงในหน่วยงานองค์กร หรือสถานประกอบการ หลักสูตรปริญญาตรีแบบก้าวหน้าทางวิชาการหรือทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการต้องมีการเรียนรายวิชาในระดับบัณฑิตศึกษาไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

6. ระบบการจัดการศึกษา ใช้ระบบทวิภาค โดย 1 ปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษาปกติ 1 ภาค

การศึกษาปกติมีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดการศึกษาภาคฤดูร้อน ให้กำหนดระยะเวลาและจำนวนหน่วยกิตโดยมีสัดส่วนเทียบเคียงกันได้กับการศึกษาภาคปกติสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบไตรภาค หรือระบบจตุรภาค ให้ถือแนวทางดังนี้

ระบบไตรภาค 1 ปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ภาคการศึกษาปกติ 1 ภาคการศึกษาปกติ มีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 12 สัปดาห์ โดย 1 หน่วยกิตระบบไตรภาค เทียบได้กับ 12/15 หน่วยกิต

ระบบทวิภาค หรือ 4 หน่วยกิตระบบทวิภาค เทียบได้กับ 5 หน่วยกิตระบบไตรภาค

ระบบจตุรภาค 1 ปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ภาคการศึกษาปกติ 1 ภาคการศึกษาปกติ มีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 10 สัปดาห์ โดย 1 หน่วยกิตระบบจตุรภาค เทียบได้กับ 10/15 หน่วยกิตระบบทวิภาค หรือ 2 หน่วยกิตระบบทวิภาค เทียบได้กับ 3 หน่วยกิตระบบจตุรภาค

สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาระบบอื่น ให้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับระบบการศึกษานั้น รวมทั้งรายละเอียดการเทียบเคียงหน่วยกิตกับระบบทวิภาคไว้ในหลักสูตรให้ชัดเจนด้วย

7. การคิดหน่วยกิต

7.1 รายวิชาภาคทฤษฎี ที่ใช้เวลาบรรยายหรืออภิปรายปัญหาไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค

7.2 รายวิชาภาคปฏิบัติ ที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลองไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค

7.3 การฝึกงานหรือการฝึกภาคสนาม ที่ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาค การศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค

7.4 การทำโครงการหรือกิจกรรมการเรียนอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายที่ใช้เวลาทำ โครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วย กิต ระบบทวิภาค

8. จำนวนหน่วยกิตรวมและระยะเวลาการศึกษา

8.1 หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 8 ปีการศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลา และไม่เกิน 12 ปี การศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา

8.2 หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 10 ปีการศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลา และไม่เกิน 15 ปีการศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา

8.3 หลักสูตรปริญญาตรี (ไม่น้อยกว่า 6 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 180 หน่วยกิต ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 12 ปีการศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลา และไม่เกิน 18 ปีการศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา

8.4 หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 72 หน่วย กิต ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 4 ปีการศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลา และไม่เกิน 6 ปีการศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา ทั้งนี้ ให้นับเวลาศึกษาจากวันที่เปิดภาค การศึกษาแรกที่รับเข้าศึกษาในหลักสูตรนั้น

9. โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวด วิชาเลือกเสรี โดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตของแต่ละหมวดวิชา ดังนี้

9.1 หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง หมวดวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง เข้าใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรมและ ธรรมชาติ ใส่ใจต่อความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง พัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตอย่างมี คุณธรรม พร้อมให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมไทยและ สังคมโลก สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะจำแนกเป็นรายวิชาหรือลักษณะ บูรณาการใด ๆ ก็ได้ โดยผสมผสานเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาและกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

อนึ่ง การจัดวิชาศึกษาทั่วไปสำหรับหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) อาจได้รับการยกเว้น รายวิชาที่ได้ศึกษามาแล้วในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรือระดับอนุปริญญา ทั้งนี้ จำนวน

หน่วยกิตของรายวิชาที่ได้รับการยกเว้นดังกล่าว เมื่อนับรวมกับรายวิชาที่จะศึกษาเพิ่มเติมในหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ต้องไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

9.2 หมวดวิชาเฉพาะ หมายถึง วิชาแกน วิชาเฉพาะด้าน วิชาพื้นฐานวิชาชีพและวิชาชีพที่มุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติงานได้ โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมดังนี้

9.2.1 หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ทางวิชาการ ให้มีจำนวนหน่วยกิตหมวดวิชาเฉพาะ รวมไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต

9.2.2 หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการ ให้มีจำนวนหน่วยกิตหมวดวิชาเฉพาะรวมไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต โดยต้องเรียนวิชาทางปฏิบัติการตามที่มาตราฐานวิชาชีพกำหนด หากไม่มีมาตรฐานวิชาชีพกำหนดต้องเรียนวิชาทางปฏิบัติการไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต และทางทฤษฎีไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต หลักสูตร (ต่อเนื่อง) ให้มีจำนวนหน่วยกิตหมวดวิชาเฉพาะรวมไม่น้อยกว่า 42 หน่วยกิต ในจำนวนนั้นต้องเป็นวิชาทางทฤษฎีไม่น้อยกว่า 18 หน่วยกิต

9.2.3 หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตหมวดวิชาเฉพาะรวมไม่น้อยกว่า 90 หน่วยกิต

9.2.4 หลักสูตรปริญญาตรี (ไม่น้อยกว่า 6 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตหมวดวิชาเฉพาะรวมไม่น้อยกว่า 108 หน่วยกิต

สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดหมวดวิชาเฉพาะในลักษณะวิชาเอกเดี่ยว วิชาเอกคู่ หรือวิชาเอกและวิชาโทก็ได้ โดยวิชาเอกต้องมีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และวิชาโทต้องมีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต ในกรณีจัดหลักสูตรแบบวิชาเอกคู่ต้องเพิ่มจำนวนหน่วยกิตของวิชาเอกอีกไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต

สำหรับหลักสูตรปริญญาตรีแบบก้าวหน้า ผู้เรียนต้องเรียนวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาในหมวดวิชาเฉพาะไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

9.3 หมวดวิชาเลือกเสรี หมายถึง วิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ตามที่ตนเองถนัดหรือสนใจ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนรายวิชาใด ๆ ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีโดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิตสถาบันอุดมศึกษาอาจยกเว้นหรือเทียบโอนหน่วยกิตรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี ให้กับนักศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ ที่สามารถวัดมาตรฐานได้ ทั้งนี้ นักศึกษาต้องศึกษาให้ครบตามจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดไว้ในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร และเป็นไปตามหลักเกณฑ์การเทียบโอน

ผลการเรียนระดับปริญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ และแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการเทียบโอน ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

10. จำนวน คุณวุฒิ และคุณสมบัติของอาจารย์

10.1 หลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาการประกอบด้วย

10.1.1 อาจารย์ประจำหลักสูตร มีคุณวุฒิขั้นต่ำปริญญาโทหรือเทียบเท่า หรือมีตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ และต้องมีผลงานทางวิชาการที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา และเป็นผลงานทางวิชาการที่ได้รับการเผยแพร่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในการพิจารณา แต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งทางวิชาการอย่างน้อย 1 รายการ ในรอบ 5 ปีย้อนหลัง

10.1.2 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีคุณวุฒิและคุณสมบัติเช่นเดียวกับอาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวนอย่างน้อย 5 คน กรณีที่หลักสูตรจัดให้มีวิชาเอกมากกว่า 1 วิชาเอก ให้จัดอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่มีคุณวุฒิและคุณสมบัติตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาที่เปิดสอน ไม่น้อยกว่า วิชาเอกละ 3 คน กรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสาขาวิชาที่ไม่สามารถสรรหาอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครบตามจำนวน ทางสถาบันอุดมศึกษาต้องเสนอจำนวนและคุณวุฒิของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่มีนั้นให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาพิจารณาเป็นรายกรณี

10.1.3 อาจารย์ผู้สอน อาจเป็นอาจารย์ประจำหรืออาจารย์พิเศษที่มีคุณวุฒิขั้นต่ำปริญญาโทหรือเทียบเท่า หรือมีตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ในสาขาวิชานั้นหรือสาขาวิชาที่สัมพันธ์กันหรือในสาขาวิชาของรายวิชาที่สอน ในกรณีที่มีอาจารย์ประจำ ที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่าและทำ หน้าที่อาจารย์ผู้สอนก่อนที่เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 จะประกาศใช้ ให้สามารถทำหน้าที่อาจารย์ผู้สอนต่อไปได้ ในกรณีของอาจารย์พิเศษอาจได้รับการยกเว้นคุณวุฒิปริญญาโท แต่ทั้งนี้ต้องมีคุณวุฒิขั้นต่ำปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่สอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 ปี ทั้งนี้ อาจารย์พิเศษต้องมีชั่วโมงสอนไม่เกินร้อยละ 50 ของรายวิชา โดยมีอาจารย์ประจำเป็นผู้รับผิดชอบรายวิชานั้น

10.2 หลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการ และหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ประกอบด้วย

10.2.1 อาจารย์ประจำหลักสูตร มีคุณวุฒิขั้นต่ำปริญญาโทหรือเทียบเท่า หรือมีตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ และต้องมีผลงานทางวิชาการที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา และเป็นผลงานทางวิชาการที่ได้รับการเผยแพร่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในการพิจารณา แต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งทางวิชาการอย่างน้อย 1 รายการ ในรอบ 5 ปีย้อนหลัง สำหรับหลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการ ที่เน้นทักษะด้านวิชาชีพตามข้อกำหนดของมาตรฐานวิชาชีพ อาจารย์ประจำหลักสูตรต้องมีคุณสมบัติเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพนั้น ๆ กรณีร่วมผลิตหลักสูตรกับหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่สถาบันอุดมศึกษา หากจำเป็น บุคลากรที่มาจาก

หน่วยงานนั้นอาจได้รับการยกเว้นคุณวุฒิปริญญาโทและผลงานทางวิชาการแต่ต้องมีคุณวุฒิต่ำปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์การทำงานในหน่วยงานแห่งนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 ปี

10.2.2 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีคุณวุฒิและคุณสมบัติเช่นเดียวกับอาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวนอย่างน้อย 5 คน ในกรณีของหลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการที่เน้นทักษะด้านการปฏิบัติเชิงเทคนิคในศาสตร์สาขาวิชานั้น อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรอย่างน้อย 2 ใน 5 คน ต้องมีประสบการณ์ในด้านปฏิบัติการ โดยอาจเป็นอาจารย์ประจำของสถาบันอุดมศึกษา หรือเป็นบุคลากรของหน่วยงานที่ไม่ใช่สถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีข้อตกลงในการผลิตบัณฑิตของหลักสูตรนั้นร่วมกัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 2 คน กรณีร่วมผลิตหลักสูตรกับหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่สถาบันอุดมศึกษา หากจำเป็น บุคลากรที่มาจากหน่วยงานนั้นอาจได้รับการยกเว้นคุณวุฒิปริญญาโทและผลงานทางวิชาการ แต่ต้องมีคุณวุฒิต่ำปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์การทำงานในหน่วยงานแห่งนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 ปี

กรณีที่หลักสูตรจัดให้มีวิชาเอกมากกว่า 1 วิชาเอก ให้จัดอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่มีคุณวุฒิและคุณสมบัติตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาที่เปิดสอนไม่น้อยกว่าวิชาเอกละ 3 คน และหากเป็นปริญญาตรีทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการที่เน้นทักษะด้านการปฏิบัติเชิงเทคนิคในศาสตร์สาขาวิชานั้น ต้องมีสัดส่วนอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในด้านปฏิบัติการ 1 ใน 3

กรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสาขาวิชาที่ไม่สามารถสรรหาอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครบตามจำนวน ทางสถาบันอุดมศึกษาต้องเสนอจำนวนและคุณวุฒิของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่มีนั้นให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาพิจารณาเป็นรายกรณี

10.2.3 อาจารย์ผู้สอน อาจเป็นอาจารย์ประจำหรืออาจารย์พิเศษที่มีคุณวุฒิต่ำปริญญาโทหรือเทียบเท่า หรือมีตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ในสาขาวิชานั้นหรือสาขาวิชาที่สัมพันธ์กันหรือในสาขาวิชาของรายวิชาที่สอน

ในกรณีที่มีอาจารย์ประจำที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และทำหน้าที่อาจารย์ผู้สอนก่อนที่เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 จะประกาศใช้ ให้สามารถทำหน้าที่อาจารย์ผู้สอนต่อไปได้ สำหรับกรณีร่วมผลิตหลักสูตรกับหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่สถาบันอุดมศึกษา หากจำเป็น บุคลากรที่มาจากหน่วยงานนั้นอาจได้รับการยกเว้นคุณวุฒิปริญญาโทและผลงานทางวิชาการ แต่ต้องมีคุณวุฒิต่ำปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์การทำงานในหน่วยงานแห่งนั้น มาแล้วไม่น้อยกว่า 6 ปี

ในกรณีของอาจารย์พิเศษอาจได้รับการยกเว้นคุณวุฒิปริญญาโท แต่ทั้งนี้ต้องมีคุณวุฒิต่ำปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่สอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 ปี ทั้งนี้อาจารย์พิเศษต้องมีชั่วโมงสอนไม่เกินร้อยละ 50 ของรายวิชา โดยมีอาจารย์ประจำเป็นผู้รับผิดชอบรายวิชานั้น

สำหรับหลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการที่เน้นทักษะด้านวิชาชีพตามข้อกำหนดของมาตรฐานวิชาชีพ อาจารย์ผู้สอนต้องมีคุณสมบัติเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพนั้น ๆ

11. คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

11.1 หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี 5 ปี และไม่น้อยกว่า 6 ปี) จะต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

11.2 หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) จะต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรือเทียบเท่า หรือระดับอนุปริญญา (3 ปี) หรือเทียบเท่าในสาขาวิชาที่ตรงกับสาขาวิชาที่จะเข้าศึกษา

11.3 หลักสูตรปริญญาตรีแบบก้าวหน้าทั้งทางวิชาการ และทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการ ต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า โดยมีคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่น้อยกว่า 3.50 จากระบบ 4 ระดับคะแนนหรือเทียบเท่า และมีผลการเรียนในหลักสูตรปริญญาตรีแบบก้าวหน้า ไม่น้อยกว่า 3.50 ทุกภาคการศึกษา อนึ่ง ในระหว่างการศึกษาในหลักสูตรแบบก้าวหน้า หากภาคการศึกษาใดภาคการศึกษาหนึ่งมีผลการเรียนต่ำกว่า 3.50 จากระบบ 4 ระดับคะแนนหรือเทียบเท่า จะถือว่าผู้เรียนขาดคุณสมบัติในการศึกษาหลักสูตรแบบก้าวหน้า

12. การลงทะเบียนเรียน ให้ลงทะเบียนเรียนได้ไม่น้อยกว่า 9 หน่วยกิต และไม่เกิน 22 หน่วยกิต ในแต่ละภาคการศึกษาปกติ สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลา และให้ลงทะเบียนเรียนได้ไม่เกิน 9 หน่วยกิต ในแต่ละภาคการศึกษาปกติ สำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา และจะสำเร็จการศึกษาได้ ดังนี้

12.1 หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) สำเร็จการศึกษาได้ไม่ก่อน 6 ภาคการศึกษาปกติ สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลา และไม่ก่อน 14 ภาคการศึกษาปกติ สำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา

12.2 หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) สำเร็จการศึกษาได้ไม่ก่อน 8 ภาคการศึกษาปกติ สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลา และไม่ก่อน 17 ภาคการศึกษาปกติ สำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา

12.3 หลักสูตรปริญญาตรี (ไม่น้อยกว่า 6 ปี) สำเร็จการศึกษาได้ไม่ก่อน 10 ภาคการศึกษาปกติ สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลา และไม่ก่อน 20 ภาคการศึกษาปกติ สำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา

12.4 หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) สำเร็จการศึกษาได้ไม่ก่อน 4 ภาคการศึกษาปกติ สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลา และไม่ก่อน 8 ภาคการศึกษาปกติ สำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา สำหรับการลงทะเบียนเรียนในภาคฤดูร้อน ให้ลงทะเบียนเรียนได้

ไม่เกิน 9 หน่วยกิต หากสถาบันอุดมศึกษาใดมีเหตุผลและความจำเป็น การลงทะเบียนเรียนที่มีจำนวนหน่วยกิตแตกต่างไปจากเกณฑ์ข้างต้นก็อาจทำได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบกระเทือนต่อมาตรฐาน และคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ ต้องเรียนให้ครบตามจำนวนหน่วยกิตตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร

13. เกณฑ์การวัดผลและการสำเร็จการศึกษา ให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดเกณฑ์การวัดผลเกณฑ์ขั้นต่ำของแต่ละรายวิชา และเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร โดยต้องเรียนครบตามจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และต้องได้ระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00 จากระบบ 4 ระดับคะแนนหรือเทียบเท่า จึงถือว่าเรียนจบหลักสูตรปริญญาตรี สถาบันอุดมศึกษาที่ใช้ระบบการวัดผลและการสำเร็จการศึกษาที่แตกต่างจากนี้ จะต้องกำหนดให้มีค่าเทียบเคียงกันได้

14. ชื่อปริญญา สถาบันอุดมศึกษาที่มีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยปริญญาในสาขาวิชาและอักษรย่อสำหรับสาขาวิชาไว้แล้ว ให้ใช้ชื่อปริญญาตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกานั้น ในกรณีที่ปริญญาใดยังมีได้กำหนดชื่อไว้ในพระราชกฤษฎีกา หรือกรณีที่สถาบันอุดมศึกษาใดไม่มีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยปริญญาในสาขาวิชา และอักษรย่อสำหรับสาขาวิชา ให้ใช้ชื่อปริญญาตามหลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญา ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กำหนด

15. การประกันคุณภาพของหลักสูตร ให้ทุกหลักสูตรกำหนดระบบการประกันคุณภาพของหลักสูตรโดยมีองค์ประกอบในการประกันคุณภาพอย่างน้อย 6 ด้าน คือ

- (1) การกำกับมาตรฐาน
- (2) บัณฑิต
- (3) นักศึกษา
- (4) อาจารย์
- (5) หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน
- (6) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

16. การพัฒนาหลักสูตร ให้ทุกหลักสูตรพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย โดยมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรทุกปีการศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรเป็นระยะ ๆ อย่างน้อยตามรอบระยะเวลาของหลักสูตร หรือทุกรอบ 5 ปี

17. ในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวได้ หรือมีความจำเป็นต้องปฏิบัติ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่จะพิจารณาและให้ถือคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการอุดมศึกษานั้นเป็นที่สุด

มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ พ.ศ. 2554

1. ชื่อสาขา   การแพทย์แผนไทยประยุกต์
2. ชื่อปริญญา   ชื่อเต็ม การแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต
    Bachelor of Applied Thai Traditional Medicine
    ชื่อย่อ พทป.บ.
    B.ATM.

3. ลักษณะของสาขา

สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์เป็นวิชาชีพที่นำศาสตร์การแพทย์แผนไทยมาใช้ในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยและประชาชน ประกอบด้วยเวชกรรมแผนไทย เป็นการตรวจวินิจฉัยและบำบัดรักษาโรคตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย เกษษกรรมแผนไทย เป็นการปรุงยาและผลิตยาจากสมุนไพรสำหรับบำบัดรักษาโรค หัตถเวชกรรมแผนไทย เป็นการบำบัดรักษาด้วยการนวดไทยแบบราชสำนัก และผดุงครรภ์ เป็นศาสตร์ในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ การทำคลอด การดูแลหญิงหลังคลอด และการดูแลทารกแรกเกิด การดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยดังกล่าวนี้ครอบคลุมทั้งการป้องกัน การบำบัดรักษาโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการสร้างเสริมสุขภาพ ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยประยุกต์ นอกจากต้องมีความรู้ความสามารถทางการแพทย์แผนไทยแล้ว ยังต้องมีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และความรู้พื้นฐานทางการแพทย์แผนปัจจุบันด้วย เพื่อเป็นพื้นฐานในการคัดกรองโรค การสื่อสารกับบุคลากรทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพสาขาอื่น การติดตามวิทยาการ รวมทั้งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการแพทย์แผนไทยให้เป็นที่ยอมรับในคุณภาพมาตรฐาน

4. คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

1. มีคุณธรรมจริยธรรมของแพทย์แผนไทยประยุกต์ จริยธรรมสำหรับผู้ประกอบโรคศิลปะ และคุณธรรมจริยธรรมที่วิญญูชนพึงมี
2. มีความรู้ความสามารถเพียงพอต่อการทำเวชปฏิบัติการแพทย์แผนไทยประยุกต์อย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง การติดตามวิทยาการใหม่ๆ การศึกษาต่อเนื่อง ตลอดจนการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์แผนไทย
3. มีวิจรรย์ญาณ สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล/สภาพการณ์ และกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนางานในความรับผิดชอบได้อย่างมีเหตุผล เป็นองค์รวม และอย่างสร้างสรรค์ ทั้งในสภาพการณ์ที่คุ้นเคยและที่แตกต่างออกไป
4. มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถทำงานร่วมกับบุคลากรสาขาวิชาชีพอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบูรณาการศาสตร์การแพทย์แผนไทยกับศาสตร์แขนงอื่นในการปฏิบัติงานและการให้บริการด้านสุขภาพแก่ประชาชน

5. มีโลกทัศน์กว้างไกล และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดตามความก้าวหน้าทางด้านวิชาการและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ได้อย่างทันสมัยและทันเหตุการณ์

5. มาตรฐานผลการเรียนรู้

สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ไว้ 6 ด้านดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 : คุณธรรมจริยธรรม

1. แสดงออกซึ่งพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมที่วิญญูชนพึงมี อาทิ มีวินัย ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ จิตสำนึกต่อสังคม และตระหนักในคุณค่าของการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของไทย

2. แสดงออกซึ่งพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

3. สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ / ปัญหาทั่วไปและทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมและสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่เหมาะสม

ด้านที่ 2 : ความรู้

1 มีความรู้ในศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานทำให้เข้าใจตนเอง สังคม ธรรมชาติแวดล้อม และความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อาทิ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา

2 มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐาน และศาสตร์การแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

3. มีความสามารถในการติดตามงานวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ด้านที่ 3 : ทักษะทางปัญญา

1. สามารถค้นหา รวบรวม และประเมินข้อมูล แนวคิด และหลักฐาน เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา

2. สามารถประยุกต์ความรู้และประสบการณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา และสังเคราะห์แนวทางหรือวิธีการเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาทั้งเรื่องทั่วไปและด้านวิชาการ/วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ได้อย่างสร้างสรรค์

ด้านที่ 4 : ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

1. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ป่วย ญาติ และผู้ร่วมงาน โดยตระหนักในคุณค่าและความรู้สึกของความเป็นมนุษย์

2. สามารถทำงานกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์ทั้งในฐานะผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่ม มีความคิดริเริ่มในการวิเคราะห์ปัญหาและมีส่วนช่วยและเอื้อต่อการแก้ปัญหาในกลุ่ม

3. สามารถแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ไม่ชัดเจน

4. มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตนเองและวิชาชีพ

ด้านที่ 5 : ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1. สามารถเลือกและประยุกต์ใช้เทคนิคทางสถิติหรือคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสมในการศึกษาค้นคว้าและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา

2. สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผล แปลความหมาย และการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ

3. สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในการฟัง การพูด การเขียน รวมทั้งสามารถเลือกใช้รูปแบบของการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันได้

ด้านที่ 6 : ทักษะพลี

1. มีความสามารถในการทำหัตถการทางการแพทย์แผนไทยประยุกต์ตามมาตรฐานวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

6. องค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

7. โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วยหมวดวิชาและเกณฑ์ขั้นต่ำของกลุ่มวิชาหรือรายวิชาในแต่ละหมวด ดังนี้

7.1 หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

7.2 หมวดวิชาชีพ/วิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า 86 หน่วยกิต

(ก) พื้นฐานวิชาชีพ/วิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า 40 หน่วยกิต

(ข) วิชาชีพแพทย์แผนไทย ไม่น้อยกว่า 46 หน่วยกิต

1. เวชกรรมแผนไทย ไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต

2. เภสัชกรรมแผนไทย ไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต

3. หัตถเวชกรรมแผนไทย ไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต

4. ผดุงครรภ์ ไม่น้อยกว่า 4 หน่วยกิต

7.3 หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

หมายเหตุ : ทั้งนี้ในหลักสูตรต้องมีรายวิชาชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ ไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต วิชาคณิตศาสตร์และสถิติ ไม่น้อยกว่า 2 หน่วยกิต และในกลุ่มวิชาชีพแพทย์แผนไทยที่กำหนดจะต้องจัดให้เป็นการศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รวมไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต ซึ่งหมายถึงการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง คือฝึกปฏิบัติในสถานพยาบาลที่ให้บริการทางการแพทย์แผนไทยประยุกต์ เช่น

โรงพยาบาล สถานพยาบาลการแพทย์แผนไทยประยุกต์ สถานีอนามัย ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ ชุมชน โรงเรียน วัด สถานที่ผลิตยาและร้านขายยา ทั้งนี้ต้องมีอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์นิเทศก์/แพทย์แผนไทยประยุกต์หรือบุคลากรพี่เลี้ยงเป็นผู้ดูแล ให้คำปรึกษา ตามเกณฑ์ที่กำหนด การฝึกปฏิบัติในลักษณะนี้จัดเป็นการฝึกประสบการณ์ภาคสนาม

8. เนื้อหาสาระสำคัญของสาขา

เนื้อหาสาระที่กำหนดเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำของกลุ่มวิชาหรือรายวิชาในแต่ละหมวดวิชา มีดังนี้

8.1 หมวดวิชาศึกษาทั่วไป

เป็นวิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้รอบรู้กว้างขวาง มีโลกทัศน์กว้างไกล เข้าใจธรรมชาติ เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสังคม มีความใฝ่รู้ คิดอย่างมีเหตุผล สามารถติดต่อสื่อสารได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าศิลปวัฒนธรรม ดำเนินชีวิตและดำรงตนได้ดีในสังคม ทั้งนี้ต้องครอบคลุมสาระวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษา

8.2 หมวดวิชาเฉพาะ

(ก) พื้นฐานวิชาชีพ เพื่อเป็นพื้นฐานให้เข้าใจหลักการและแนวทางการประเมินสุขภาพ การตรวจวินิจฉัยโรค การบำบัดรักษาโรค และการสร้างเสริมสุขภาพ การสืบค้น สมุนไพรของโรค การวินิจฉัยโรค และการเทียบเคียงโรคระหว่างการแพทย์แผนปัจจุบันกับการแพทย์แผนไทย รวมทั้งการส่งต่อผู้ป่วยระหว่างแพทย์แผนไทยประยุกต์กับแพทย์แผนปัจจุบันอย่างเหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหาสาระ 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐานหรือปรีคลินิก (basic medical sciences หรือ preclinical sciences) จะต้องครอบคลุมเนื้อหาสาระอย่างน้อยดังนี้ กายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา ชีวเคมี จุลชีววิทยาและวิทยาภูมิคุ้มกันปรสิตวิทยา พยาธิวิทยาและพยาธิสรีรวิทยา เกสซ์-พฤกษศาสตร์ เกสซ์เวท เกสซ์วิทยา

2. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์หรือคลินิก (medical sciences หรือ clinical sciences) จะต้องครอบคลุมเนื้อหาสาระอย่างน้อยดังนี้ การตรวจร่างกาย การสืบค้นการวินิจฉัยโรค เวชศาสตร์ทั่วไป โภชนาการ

(ข) วิชาชีพแพทย์แผนไทย จะต้องครอบคลุมเนื้อหาสาระ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มวิชาเวชกรรมแผนไทย จะต้องครอบคลุมเนื้อหาสาระดังนี้ หลักการสำคัญของการแพทย์แผนไทย หลักการ แนวคิด และสาระสำคัญของตำราหรือคัมภีร์ต่าง ๆ ได้แก่ ตำราเวชศึกษา คัมภีร์วรัญชโรทยา คัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย คัมภีร์โรคนิทาน คัมภีร์ธาตุวิภังค์ คัมภีร์ธาตุวิวรรณ์ คัมภีร์ประภมจินดา คัมภีร์ฉันทศาสตร์ คัมภีร์มหาโชตรัต คัมภีร์ธาตุบรรจบ คัมภีร์มัจฉापิกขันธิกา คัมภีร์ขวดาร คัมภีร์ตักกศิลา คัมภีร์กษัย คัมภีร์มุขโรค คัมภีร์อดิสาร คัมภีร์อุทรโรค

คัมภีร์สิทธิสาระสงเคราะห์ คัมภีร์มัญชุสารวิเชียร คัมภีร์วิถีกฤษฏโรค คัมภีร์ทิพมาลา คัมภีร์ไพจิต มหาวงศ์ คัมภีร์อภัยสันตา คัมภีร์สรรพคุณยา และคัมภีร์ที่สำคัญอื่น ๆ การประยุกต์ใช้หลักการ แนวคิด และสาระสำคัญของคัมภีร์แพทย์แผนไทยในการช้กประวัติ การตรวจร่างกาย วิเคราะห์โรค และการบำบัดรักษาโรค การให้คำแนะนำ การเทียบเคียงโรคตามหลักการแพทย์แผนไทยกับแพทย์แผนปัจจุบัน และการส่งต่อผู้ป่วยอย่างเหมาะสม

2. กลุ่มวิชาเภสัชกรรมแผนไทย จะต้องครอบคลุมเนื้อหาสาระดังนี้
 1. วิวัฒนาการของการใช้ยาสมุนไพร จรรยาเภสัชกรรม หลักเภสัช 4 เภสัชตำรับยาและผลิตภัณฑ์ จากสมุนไพร โครงสร้างตำรับยา การวิเคราะห์ตำรับยา การตั้งตำรับยาตามหลักเภสัชกรรมไทย ยาสามัญประจำบ้าน ตำยาที่มีฤทธิ์แรง ตำยาที่ใช้แทนกัน น้ำกระสายยา หลักการใช้ยาสมุนไพร วิธีการเตรียมยา การปรุงยา เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตยา หลักเกณฑ์ในการผลิตยาที่ดี การผลิตยาสมุนไพร รูปแบบต่าง ๆ การประเมินคุณภาพยา วิธีการบรรจุ วิธีการเก็บและรักษายา เทคนิคการควบคุมคุณภาพสมุนไพรและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3. กลุ่มวิชาหัตถเวชกรรมแผนไทย จะต้องครอบคลุมเนื้อหาสาระดังนี้ ประวัติ การนวดไทย การนวดไทยแบบต่าง ๆ โดยยึดการนวดไทยแบบราชสำนักเป็นหลักศีลธรรมจรรยา ในการนวด ระเบียบการนวดไทยแบบราชสำนัก ประโยชน์ ข้อห้าม และข้อควรระวังของการนวด หลักการและวิธีการนวดพื้นฐานและจุดสัญญาณ การฝึกกำลังนิ้วมือ การแต่งรสมือ สาเหตุ กลไก การเกิด อาการและอาการแสดง หลักการตรวจวินิจฉัย การนวดรักษาโรคเบื้องต้นและโรคที่มีความซับซ้อนตามหลักทฤษฎีหัตถเวชกรรม ร่วมกับการใช้ยาสมุนไพร การประคบร้อน การให้คำแนะนำเกี่ยวกับอาหารแสลงโรค และทำบริหาร การวิเคราะห์โรคเทียบเคียงกับแผนปัจจุบัน และการส่งต่อผู้ป่วยอย่างเหมาะสม

4. กลุ่มวิชาผดุงครรภ์ จะต้องครอบคลุมเนื้อหาสาระดังนี้ กายวิภาคศาสตร์ และสรีรวิทยาของการตั้งครรภ์ การวินิจฉัยการตั้งครรภ์ การดูแลหญิงในระยะตั้งครรภ์ ภาวะแทรกซ้อนที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ กลไกการคลอด หลักและวิธีการทำคลอดในรายปกติ หลักการและวิธีการดูแลหญิงตั้งครรภ์จนถึงหลังคลอดด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย หลักการดูแลทารกแรกคลอด การให้นมบุตร และการวางแผนครอบครัว

8.3 หมวดวิชาเลือกเสรี

อาจจัดให้เป็นรายวิชาเลือกเพื่อเสริมประสบการณ์หรือความชำนาญในวิชาชีพ หรือเป็นรายวิชา เพื่อให้ผู้เข้าศึกษามีโลกทัศน์กว้างหรือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ และการรักษาพยาบาลรูปแบบอื่น ๆ

หมายเหตุ : ในหลักสูตรต้องครอบคลุมเนื้อหาสาระชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ และสถิติเพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษากลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐาน และให้สามารถติดตาม

ผลงานวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการแพทย์แผนไทยได้ นอกจากนี้ยังต้องมีสาระครอบคลุมหลักการของธรรมานามัยและการนำไปใช้ในการบำบัดโรคและสร้างเสริมสุขภาพกาย จิต และการปรับพฤติกรรมการณ์นำหลักการศาสนาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต คุณธรรมและจริยธรรมของการแพทย์แผนไทยประยุกต์

9. กลยุทธ์การสอนและการประเมินผลการเรียนรู้

9.1 กลยุทธ์การสอน

ใช้รูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งถือหลักการว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (student centered) และสอดคล้องกับหลักการของ learning centered education ซึ่งเน้นการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ (learning) และการพัฒนาความสามารถที่สำคัญและจำเป็น (real needs) ต่อการประกอบวิชาชีพ และการดำเนินชีวิต และถือว่าผู้เรียนแต่ละคนเรียนรู้ด้วยวิธีการและความเร็วที่แตกต่างกัน และจะเรียนรู้ได้ดีหากได้เรียนแบบ active learning ซึ่งหมายถึงการเรียนที่มีกิจกรรมให้ใช้ความคิดในระดับสูง (higher-order thinking tasks) คือ ได้คิดวิเคราะห์ (analysis) สังเคราะห์ (synthesis) และประเมิน (evaluation) รวมทั้งได้เรียนในสถานการณ์จริงการเรียนการสอนดังกล่าวมีลักษณะดังนี้

1. ใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับจุดประสงค์การศึกษา (educational objectives) และส่งเสริมการพัฒนาความสามารถ/ทักษะด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ นอกเหนือจากความสามารถและทักษะวิชาชีพ อาทิ การบรรยายแบบปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน การอภิปรายกลุ่ม การจัดกิจกรรมเพื่อสังเคราะห์ความรู้ หรือประยุกต์ความรู้เพื่อแก้ปัญหา การฝึกปฏิบัติในห้อง ปฏิบัติการหรือห้องฝึกทักษะ การเรียนรู้จากกรณีปัญหา (problem-based learning) การเรียนรู้เป็นรายบุคคล (individual learning) การเรียนรู้แบบสรุคนิยม (constructivist learning) การเรียนรู้แบบแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง (self study) การเรียนรู้จากการทำงาน (work-based learning) การเรียนรู้ที่เน้นการวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ (research-based learning) การเรียนรู้ที่ใช้วิธีการสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา (crystal-based approach)

2. บูรณาการภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติ เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

3. ให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานการณ์จริงซึ่งมีการกำกับดูแลจากอาจารย์ผู้สอนอย่างเหมาะสม

4. ใช้สื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมและหลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

5. มีการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาในช่วงเปลี่ยนผ่าน (transitional period) จากการเรียนการสอนในสถานการณ์เดิมไปสู่สถานการณ์ใหม่

6. มีระบบตรวจสอบ ติดตาม และดูแลช่วยเหลือนักศึกษาที่คาดว่าจะมีหรือที่มีปัญหาการเรียน เพื่อให้มั่นใจว่าได้ช่วยให้นักศึกษาทุกคนพัฒนาความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพของตน

7. ให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตลอดหลักสูตร

9.2 กลยุทธ์การประเมินผลการเรียนรู้

ใช้กลยุทธ์การประเมินผลที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และสอดคล้องกับกลยุทธ์การสอนที่กล่าวข้างต้น

1. ให้ความสำคัญกับการประเมินให้ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงพัฒนา (formative evaluation) ตนเองของผู้เรียน

2. การประเมินเพื่อตัดสินผลการศึกษา (summative evaluation) จะเน้นการประเมินความรู้ความสามารถที่สำคัญ (essential knowledge and skills) ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ ทั้งในสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง

3. ให้ความสำคัญกับการประเมินคุณสมบัติด้านอื่นนอกเหนือจากความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ ได้แก่ การประเมินพัฒนาการการเรียนรู้ และการประเมินทางด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

4. ให้ความสำคัญกับการฝึกให้นักศึกษาสามารถประเมินตนเอง (self evaluation)

5. ให้ความสำคัญกับการเลือกรูปแบบและวิธีการประเมินผลให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการประเมิน (validity) และให้ผลการประเมินที่น่าเชื่อถือ (reliability)

10. การทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้

สถาบันอุดมศึกษาจะต้องกำหนดให้มีระบบและกลไกการทวนสอบเพื่อยืนยันว่านักศึกษาและผู้สำเร็จ การศึกษาทุกคนมีผลการเรียนรู้ทุกด้านตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์เป็นอย่างน้อย

10.1 ระดับรายวิชา

มีกลุ่มอาจารย์ผู้รับผิดชอบพิจารณาความเหมาะสมของข้อสอบ และพิจารณาผลการสอบ

10.2 ระดับหลักสูตร

ควรจัดให้มีการสอบประมวลความรู้ก่อนสำเร็จการศึกษา และมีคณะกรรมการประเมินมาตรฐานผลการเรียนรู้ของนักศึกษาจากบุคคลและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น ผลการสอบเพื่อรับ

ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ความเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ใช้บัณฑิต

11. คุณสมบัติผู้เข้าศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียนรู้

11.1 คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา

ผู้เข้าศึกษาต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งมีคุณสมบัติอื่น ๆ ตามระเบียบของสถาบันอุดมศึกษา

11.2 การเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์

ให้เป็นไปตามข้อบังคับหรือระเบียบของสถาบันอุดมศึกษา

12. คณาจารย์และบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน

12.1 คุณสมบัติของอาจารย์ประจำ

อาจารย์ประจำต้องมีคุณสมบัติเป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี เนื่องจากการสอนสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ สาระสำคัญส่วนหนึ่งคือการจัดการเรียนการสอนวิชาแพทย์แผนไทย ดังนั้นสถาบันการศึกษาจะต้องมีอาจารย์ประจำที่สำเร็จการศึกษาสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ และเป็นผู้ได้รับใบประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ตามภาระงานสอนวิชาแพทย์แผนไทย สำหรับระดับคุณวุฒิมิข้อปฏิบัติ ดังนี้

1. ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 อาจารย์ประจำทุกคนที่สอนในสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ จะต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี
2. ตั้งแต่ปีการศึกษา 2564 อาจารย์ประจำที่สอนในสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ร้อยละ 50 จะต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท

12.2 สัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา

1. การจัดการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตร กำหนดสัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษาดังนี้ อาจารย์ 1 คน ต่อนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่าไม่เกิน 8 คน
2. การจัดการเรียนการสอนในภาพรวมของวิชาแพทย์แผนไทย กำหนดสัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษาดังนี้ อาจารย์ 1 คน ต่อนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่าไม่เกิน 4 คน
3. การฝึกปฏิบัติการ กำหนดสัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษาดังนี้ อาจารย์ 1 คน ต่อนักศึกษาไม่เกิน 8 คน
4. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ กำหนดสัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษาดังนี้ อาจารย์ 1 คน ต่อนักศึกษาไม่เกิน 4 คน

12.3 บุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน

สถาบันการศึกษาจะต้องจัดให้มีบุคลากรจำนวนที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการบริหารหลักสูตรให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

13. ทรัพยากรการเรียนการสอนและการจัดการ

สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดให้มีทรัพยากรเพื่อการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

13.1 สถาบันอุดมศึกษาต้องมีห้องเรียน สื่ออุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่เพียงพอ

13.2 สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดให้มีหนังสือที่ใช้ในการศึกษารายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร รวมทั้ง จัดให้มีระบบสารสนเทศและคอมพิวเตอร์สำหรับค้นคว้าผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา

13.3 สถาบันอุดมศึกษาต้องมีโรงพยาบาลหรือคลินิกที่ให้การตรวจรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย ซึ่งมีจำนวนผู้มารับบริการในแต่ละประเภทเพียงพอต่อการศึกษาและฝึกเวชปฏิบัติการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ครอบคลุมทั้ง 4 กลุ่มวิชา คือ เวชกรรมแผนไทย เภสัชกรรมแผนไทย หัตถเวชกรรมแผนไทย และผดุงครรภ์

13.4 สถาบันอุดมศึกษาต้องมีหน่วยผลิตยาจากสมุนไพรซึ่งมีการผลิตยาหลายรูปแบบ ทั้งยาเดี่ยวและยาดำรับในกรณีที่สถาบันอุดมศึกษาไม่สามารถจัดการเรียนการสอนกลุ่มวิชาใด หรือรายวิชาใด หรือกำลังดำเนินการให้มีทรัพยากรข้อ 13.3 และ 13.4 ให้เพียงพอหรือเป็นของตนเอง และต้องขอให้สถาบันการศึกษาอื่นหรือหน่วยงานอื่นที่มีทรัพยากรดังกล่าวช่วยเหลือ โดยทำข้อตกลงที่ชัดเจน และลงนามโดยผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ตามข้อตกลงดังกล่าว สถาบันอุดมศึกษาจะต้องสามารถเข้าไปร่วมดูแลการจัดการศึกษาได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ ในกรณีนี้จะต้องจัดให้มีอาจารย์ผู้ควบคุมดูแลการศึกษาและ/หรือการฝึกเวชปฏิบัติอย่างชัดเจน และได้อัตราส่วนจำนวนอาจารย์ต่อนักศึกษาตามเกณฑ์

14. แนวทางการพัฒนาคณาจารย์

14.1 มีการปฐมนิเทศอาจารย์ใหม่เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่

14.2 มีการจัดประชุมอบรมให้ความรู้พื้นฐานทางด้านการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล

14.3 มีการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ

15. การประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ต้องประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ โดยกำหนดตัวชี้วัดหลักและเป้าหมายของผลการดำเนินการอย่างน้อยดังต่อไปนี้

15.1 อาจารย์ประจำหลักสูตรอย่างน้อยร้อยละ 80 มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวางแผน ติดตามและทบทวนการดำเนินงานของหลักสูตร

15.2 มีรายละเอียดของหลักสูตรครอบคลุมหัวข้อตามแบบ มคอ. 2 ที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

15.3 มีรายละเอียดของรายวิชาและรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม (ถ้ามี) ให้ครอบคลุมหัวข้อตามแบบ มคอ. 3 และ มคอ. 4 อย่างน้อยก่อนเปิดสอนในแต่ละภาคการศึกษา ให้ครบทุกรายวิชา

15.4 จัดทำรายงานผลการดำเนินการของรายวิชา และรายงานผลการดำเนินการของประสบการณ์ภาคสนาม (ถ้ามี) มีรายละเอียดครอบคลุมหัวข้อตามแบบ มคอ. 5 และ มคอ. 6 ภายใน 30 วันหลังสิ้นสุดภาคการศึกษาที่เปิดสอนให้ครบทุกรายวิชา

15.5 จัดทำรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร มีรายละเอียดครอบคลุมหัวข้อตามแบบ มคอ. 7 ภายใน 60 วันหลังสิ้นสุดปีการศึกษา

15.6 มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่มีรายละเอียดครอบคลุมหัวข้อตามแบบ มคอ. 3 และ มคอ. 4 (ถ้ามี) อย่างน้อยร้อยละ 25 ของรายวิชาที่เปิดสอนในแต่ละปีการศึกษา

15.7 มีการพัฒนา/ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน กลยุทธ์การสอน หรือการประเมินผลการเรียนรู้จากผลการประเมินการดำเนินงานที่รายงานใน มคอ. 7 ในปีก่อน

15.8 อาจารย์ใหม่ (ถ้ามี) ทุกคน ได้รับการปฐมนิเทศหรือคำแนะนำด้านการจัดการเรียนการสอน

15.9 อาจารย์ประจำทุกคนได้รับการพัฒนาทางวิชาการและ/หรือวิชาชีพ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

15.10 จำนวนบุคลากรสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน (ถ้ามี) ได้รับการพัฒนาวิชาการและ/หรือวิชาชีพ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ต่อปี

15.11 ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาปีสุดท้าย/บัณฑิตใหม่ที่มีต่อคุณภาพของหลักสูตร เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 3.5 จากคะแนนเต็ม 5.0

15.12 ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อบัณฑิตใหม่ เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 3.5 จากคะแนนเต็ม 5.0

ตัวบ่งชี้ข้อ 15.1 - 15.12 เป็นตัวบ่งชี้ผลการดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาอาจกำหนดตัวบ่งชี้เพิ่มเติมให้สอดคล้องกับพันธกิจและวัตถุประสงค์ของสถาบัน หรือกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่สูงขึ้น เพื่อการยกระดับมาตรฐานของสถาบัน โดยกำหนดไว้ในรายละเอียดหลักสูตร สถาบันอุดมศึกษาที่จะได้รับการเผยแพร่

หลักสูตรที่ได้มาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2552 ต้องมีผลการดำเนินการบรรลุตามเป้าหมายตัวบ่งชี้ที่กำหนดอยู่ในเกณฑ์ดีต่อเนื่อง 2 ปีการศึกษา เพื่อติดตามการดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติต่อไป

เกณฑ์การประเมิน : ผลการประเมินหลักสูตรอยู่ในระดับ “เกณฑ์ดี” หมายถึง หลักสูตรที่ได้มาตรฐานตามมาตรฐานคุณวุฒิสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ โดยตัวบ่งชี้ข้อ 15.1 - 15.5 ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้บังคับมีผลการดำเนินการบรรลุเป้าหมาย และมีจำนวนตัวบ่งชี้ที่มีผลดำเนินการบรรลุเป้าหมายไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของตัวบ่งชี้อรวม (โดยพิจารณาจากจำนวนตัวบ่งชี้อรวมในแต่ละปี)

16. การนำมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์สู่การปฏิบัติสถาบันอุดมศึกษาที่มีความประสงค์จะเปิดสอน/ปรับปรุงหลักสูตรสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ควรดำเนินการดังนี้

16.1 พิจารณาความพร้อมและศักยภาพในการบริหารจัดการศึกษาตามหลักสูตรในหัวข้อต่าง ๆ ที่กำหนดในมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

16.2 แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการอย่างน้อย 5 คน โดยมีอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรอย่างน้อย 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกอย่างน้อย 2 คน และผู้แทนองค์กรวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ (คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์) อย่างน้อย 1 คน เพื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ โดยมีหัวข้อหลักสูตรอย่างน้อยตามที่กำหนดไว้ในแบบ มคอ.2 (รายละเอียดของหลักสูตร) (ภาคผนวก)

16.3 การพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ตามข้อ 16.2 นั้น ในหัวข้อมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง นอกจากมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์แล้ว สถาบันอุดมศึกษาอาจเพิ่มเติมมาตรฐานผลการเรียนรู้ซึ่งพิเศษกว่าบัณฑิตในระดับคุณวุฒิและสาขาวิชาเดียวกันของสถาบันอื่น ๆ เพื่อให้เป็นไปตามปรัชญาและปณิธานของสถาบันอุดมศึกษา และเป็นที่สนใจของบุคคลที่จะเลือกเรียนหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา หรือผู้ที่สนใจจะรับบัณฑิตเข้าทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษา โดยให้แสดงแผนที่การกระจายความรับผิดชอบต่อมาตรฐานผลการเรียนรู้จากหลักสูตรสู่รายวิชา (curriculum mapping) เพื่อให้เห็นว่าแต่ละรายวิชาในหลักสูตรมีความรับผิดชอบหลักหรือความรับผิดชอบรองต่อมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านใดบ้าง

16.4 จัดทำรายละเอียดของรายวิชา รายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยมีหัวข้ออย่างน้อยตามแบบ มคอ.3 (รายละเอียดของรายวิชา) และแบบ มคอ.4 (รายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม) ตามลำดับ พร้อมทั้งแสดงให้เห็นว่าแต่ละรายวิชาจะทำให้เกิดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในเรื่องใดบ้าง สถาบันอุดมศึกษาต้องมอบหมายให้ภาควิชา/สาขาวิชาจัดทำรายละเอียดของรายวิชาทุกรายวิชา รวมทั้งรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนามให้เสร็จเรียบร้อยก่อนการเปิดสอน

16.5 สถาบันอุดมศึกษาต้องเสนอสภาสถาบันอุดมศึกษา อนุมัติรายละเอียดของหลักสูตรซึ่งได้จัดทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์แล้วก่อนเปิดสอน โดยสภาสถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดระบบและกลไกของการจัดทำและอนุมัติรายละเอียดของหลักสูตร รายละเอียดของรายวิชา และรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนามให้ชัดเจน

16.6 สถาบันอุดมศึกษาต้องเสนอรายละเอียดของหลักสูตรซึ่งสภาสถาบันอุดมศึกษา อนุมัติให้เปิดสอนแล้ว ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารับทราบภายใน 30 วันนับแต่สภาสถาบันอุดมศึกษาอนุมัติ

16.7 เมื่อสภาสถาบันอุดมศึกษาอนุมัติตามข้อ 16.5 แล้ว ให้มอบหมายอาจารย์ผู้สอนแต่ละรายวิชาดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามกลยุทธ์การสอนและการประเมินผลที่กำหนดไว้ในรายละเอียดของหลักสูตร รายละเอียดของรายวิชา และรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม (ถ้ามี) ให้บรรลุตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

16.8 เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน การประเมินผล และการทวนสอบผลการเรียนรู้ของแต่ละรายวิชาและประสบการณ์ภาคสนามในแต่ละภาคการศึกษาแล้ว ให้อาจารย์ผู้สอนจัดทำรายงานผลการดำเนินการของรายวิชา ซึ่งรวมถึงการประเมินผล และการทวนสอบผลการเรียนในรายวิชาที่ตนรับผิดชอบ พร้อมปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะ โดยมีหัวข้ออย่างน้อยตามแบบ มคอ.5 (รายงานผลการดำเนินการของรายวิชา) และแบบ มคอ.6 (รายงานผลการดำเนินการของประสบการณ์ภาคสนาม) ให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรประมวล / วิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินการ และจัดทำรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรในภาพรวมประจำปีเมื่อสิ้นปีการศึกษา โดยมีหัวข้ออย่างน้อยตามแบบ มคอ.7 (รายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร) เพื่อใช้ในการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการสอนกลยุทธ์การประเมินผล และแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และหากจำเป็นจะต้องปรับปรุงหลักสูตรหรือการจัดการเรียนการสอนก็สามารถกระทำได้

16.9 เมื่อครบรอบหลักสูตร ให้จัดทำรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร โดยมีหัวข้อและรายละเอียดอย่างน้อยตามแบบ มคอ.7 (รายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร)

เช่นเดียวกับการรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรในแต่ละปีการศึกษา และวิเคราะห์ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการหลักสูตรในภาพรวมว่าบัณฑิตบรรลุมาตรฐาน ผลการเรียนรู้ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ รวมทั้งให้นำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร และ/หรือการดำเนินการของหลักสูตรต่อไป

17. การเผยแพร่หลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิฯ ซึ่ง บันทึกในฐานข้อมูลหลักสูตรเพื่อการเผยแพร่ (Thai Qualifications Register : TQR) เพื่อ ประโยชน์ต่อการกำกับดูแลคุณภาพการจัดการศึกษาของคณะกรรมการการอุดมศึกษา การรับรอง คุณวุฒิ เพื่อกำหนดอัตราเงินเดือนในการเข้ารับราชการของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) การรับรองคุณวุฒิเพื่อการศึกษาต่อหรือทำงานในต่างประเทศ และเป็นข้อมูลสำหรับ ผู้ประกอบการสังคม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะสามารถตรวจสอบหลักสูตรที่มีคุณภาพและ มาตรฐานได้โดยสะดวกให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเผยแพร่หลักสูตรที่มีคุณภาพและ มาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิฯ ซึ่งบันทึกในฐานข้อมูลหลักสูตรเพื่อการเผยแพร่ (Thai Qualifications Register : TQR) เมื่อสถาบันอุดมศึกษาได้เปิดสอนไปแล้วอย่างน้อยครั้งระยะเวลา ของหลักสูตรตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

17.1 เป็นหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากสภาสถาบันอุดมศึกษาก่อนเปิดสอนและได้แจ้ง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารับทราบภายใน 30 วันนับแต่สภาสถาบันอุดมศึกษาอนุมัติ หลักสูตรนั้น

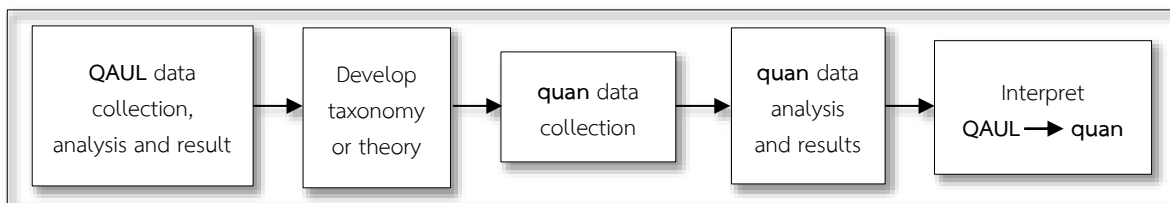
17.2 ผลการประเมินคุณภาพภายในตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้ในรายละเอียดของ หลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในจะต้องมีคะแนนเฉลี่ยระดับดีขึ้นไปต่อเนื่องกัน 2 ปีนับตั้งแต่เปิดสอนหลักสูตรที่ได้พัฒนาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขา การแพทย์แผนไทยประยุกต์

17.3 หลักสูตรใดที่ไม่ได้รับการเผยแพร่ ให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการปรับปรุงตาม เงื่อนไขที่คณะกรรมการการอุดมศึกษาจะกำหนดจากผลการประเมินต่อไป

17.4 กรณีหลักสูตรใดได้รับการเผยแพร่แล้ว สถาบันอุดมศึกษาจะต้องกำกับดูแลให้มี การรักษาคุณภาพให้มีมาตรฐานอยู่เสมอ โดยผลการประเมินคุณภาพภายในต้องมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ ในระดับดีขึ้นไป หรือเป็นไปตามที่มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทย ประยุกต์กำหนดทุกปีหลังจากได้รับการเผยแพร่ หากต่อมาปรากฏว่าผลการประเมินคุณภาพ หลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาไม่เป็นไปตามที่กำหนด ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เสนอคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อพิจารณาถอนการเผยแพร่หลักสูตรนั้น จนกว่า สถาบันอุดมศึกษานั้นจะมีการปรับปรุงตามเงื่อนไขของคณะกรรมการการอุดมศึกษา

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงอธิบาย (Explanatory Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ตอน ตามแนวคิดการออกแบบการวิจัยแบบการพัฒนารูปแบบของ Edmonds and Kenedy (2013, p.170) ซึ่งมีรายละเอียดการนำเสนอ ดังนี้

ภาพที่ 1 Theory-Development Design (Edmonds & Kenedy , 2003, p.170)

ตอนที่ 1 การทบทวนทฤษฎีการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา

การศึกษาระเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ได้แก่

รูปแบบการประเมินหลักสูตร ซึ่งมีนักวิชาการด้านหลักสูตรและการประเมินผล เสนอแนะหลายรูปแบบด้วยกัน สามารถนำมาศึกษาเพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการ สามารถแบ่งได้เป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ

- 1.1.1 การประเมินหลักสูตร ที่เป็นการประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้
- 1.1.2 การประเมินหลักสูตรในระหว่างหรือหลังการใช้หลักสูตร

1.2 คัดเลือกทฤษฎีในการดำเนินการวิจัย โดยเลือกรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ไม่ยึดเป้าหมาย (Goal Free Evaluation Model) ของสคริฟเวน (Scriven, Michael., 1967) ซึ่งประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ จากการสังเกตพฤติกรรมและสภาพการณ์ ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลในลักษณะเชิงคุณภาพจากหลักสูตรทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง

ตอนที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 4 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามบัณฑิต แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไป จำนวน 16 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นความคิดเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 33 ข้อ

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 3 เป็นแบบสอบถามผู้ร่วมงานของบัณฑิต แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 4 เป็นแบบสอบถามผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 17 ข้อ

การให้คะแนนและการแปลความหมายคะแนน

ใช้มาตรฐานระดับการให้คะแนน แบบลิเคิร์ต (Likert - Type Scale) Likert (1961) โดยระดับน้อยที่สุดให้คะแนนเท่ากับ 1 ระดับมากที่สุดให้คะแนนเท่ากับ 5 ดังนี้

ระดับคะแนน	ความหมาย
คะแนน 1	เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด
คะแนน 2	เห็นด้วยในระดับน้อย
คะแนน 3	เห็นด้วยในระดับปานกลาง
คะแนน 4	เห็นด้วยในระดับมาก
คะแนน 5	เห็นด้วยในระดับมากที่สุด

การแปลความหมายของคะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์สำหรับการแปลคะแนนความหมายของแบบสอบถาม ดังนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
1.00 - 1.80	เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด
1.81 - 2.60	เห็นด้วยในระดับน้อย
2.61 - 3.40	เห็นด้วยในระดับปานกลาง
3.41 - 4.20	เห็นด้วยในระดับมาก
4.21 - 5.00	เห็นด้วยในระดับมากที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยาม ความชัดเจนของภาษา และความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการวัด พร้อมทั้งขอเสนอแนะ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข ได้แก่

1.1 ศาสตราจารย์นายแพทย์ศาสตร์ เสาวคนธ์

ที่ปรึกษาคณบดีคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

1.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวนีย์ ทองนพคุณ

อาจารย์ประจำคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

1.3 ดร.ปรัชญา แก้วแก่น

อาจารย์ประจำวิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา

เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยได้นำผลการพิจารณา มาพิจารณาปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับนิยามของตัวแปรตามคำแนะนำเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่นภายใน (Internal Consistency Method)

นำแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยแต่ละฉบับ ใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นภายในด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งสุวิมล ติรกานันท์ (2551) กล่าวว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคใช้หลักแห่งความชัดเจน (Rules of Thumb) ที่ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามากกว่า 0.70 จึงถือว่าแบบวัดตัวแปรนั้นมีคุณภาพพอใช้ได้ คือ

สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ระดับความเที่ยง

- >.90 ดีมาก
- >.80 ดี
- >.70 พอใช้
- >.60 ค่อนข้างพอใช้
- >.50 ค่อนข้างต่ำ
- <.50 ไม่สามารถยอมรับได้

ผลการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นภายในของแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ดังนี้

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามบัณฑิต ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .85

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .76

ฉบับที่ 3 เป็นแบบสอบถามผู้ร่วมงานของบัณฑิต ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .79

ฉบับที่ 4 เป็นแบบสอบถามผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .80

3. ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

ตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอโครงการวิจัยและเครื่องมือในการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความเหมาะสมก่อนดำเนินการวิจัย

3.2 นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการแพทย์แผนไทย อภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงหน่วยงานที่จะเก็บข้อมูล

3.3 ติดต่อหน่วยงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยในการดำเนินการเกี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้ มีกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจะเกี่ยวข้อง คือ การตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยและอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามผ่านเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบ ซึ่งการตอบแบบสอบถาม จะใช้เวลาประมาณ 10 นาที ทั้งนี้ แบบสอบถามจะไม่ระบุถึงตัวตนของผู้ตอบแบบสอบถาม และการตอบแบบสอบถามเป็นความสมัครใจในการตอบ เมื่อครบระยะเวลาที่กำหนดให้ส่งแบบสอบถามคืนแล้ว ยังไม่ได้แบบสอบถามครบตามจำนวนที่ผู้วิจัยกำหนด ผู้วิจัยจึงดำเนินการติดตามโดยการประชาสัมพันธ์ผ่านชมรมศิษย์เก่าเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพิ่มเติม

3.4 วิธีการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง ใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970) ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนบัณฑิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 คน

ปีที่สำเร็จการศึกษา	ประชากร (บัณฑิตที่สำเร็จ การศึกษา)	วิธีคำนวณกลุ่ม ตัวอย่าง (ตาราง Krejcie & Morgan)	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการวิจัยครั้งนี้
ปีการศึกษา 2554	35 คน	32 คน	35 คน
ปีการศึกษา 2555	46 คน	40 คน	46 คน
ปีการศึกษา 2556	55 คน	48 คน	55 คน
ปีการศึกษา 2557	60 คน	52 คน	60 คน
ปีการศึกษา 2558	59 คน	52 คน	59 คน
รวม	255 คน	224 คน	255 คน

วิธีการเก็บข้อมูล เก็บจากบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้ว โดยการรวบรวมที่อยู่จากชมรมศิษย์เก่าและข้อมูลที่คณะกรรมการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศรรวบรวมไว้ แล้วดำเนินการส่งถึงบัณฑิต 2 รูปแบบ ได้แก่ แบบที่ 1 จัดทำเป็นหนังสือถึงหน่วยงานที่บัณฑิตปฏิบัติงาน เมื่อบัณฑิตตอบแบบสอบถามแล้ว ให้ส่งกลับมาในซองจดหมายที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ให้ หรือตอบแบบสอบถาม ในแบบสอบถาม google form ที่ผู้วิจัยแจ้งข้อมูลไว้ในหนังสือ

ตารางที่ 3 จำนวนผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 คน

ปีที่สำเร็จการศึกษา	ประชากร (ผู้บังคับบัญชาหรือ นายจ้าง)	วิธีคำนวณกลุ่ม ตัวอย่าง (ตาราง Krejcie & Morgan)	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการวิจัยครั้งนี้
ปีการศึกษา 2554	35 คน	32 คน	35 คน
ปีการศึกษา 2555	46 คน	40 คน	46 คน
ปีการศึกษา 2556	55 คน	48 คน	55 คน
ปีการศึกษา 2557	60 คน	52 คน	60 คน
ปีการศึกษา 2558	59 คน	52 คน	59 คน
รวม	255 คน	224 คน	255 คน

วิธีการเก็บข้อมูล ดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม รวมถึงแบบสอบถามการวิจัยถึงผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง สำหรับกรอกข้อมูลแล้วส่งกลับมาในซองจดหมายที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ให้ หรือตอบแบบสอบถาม ในแบบสอบถาม google form ที่ผู้วิจัยแจ้งข้อมูลไว้ในหนังสือ

ตารางที่ 4 จำนวนผู้ร่วมงานของบัณฑิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 คน

ปีที่สำเร็จการศึกษา	ประชากร (ผู้ร่วมงานของ บัณฑิต)	วิธีคำนวณกลุ่ม ตัวอย่าง (ตาราง Krejcie & Morgan)	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการวิจัยครั้งนี้
ปีการศึกษา 2554	35 คน	32 คน	35 คน
ปีการศึกษา 2555	46 คน	40 คน	46 คน
ปีการศึกษา 2556	55 คน	48 คน	55 คน
ปีการศึกษา 2557	60 คน	52 คน	60 คน
ปีการศึกษา 2558	59 คน	52 คน	59 คน
รวม	255 คน	224 คน	255 คน

วิธีการเก็บข้อมูล ดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม รวมถึงแบบสอบถามการวิจัยถึงผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง สำหรับกรอกข้อมูลแล้วส่งกลับมาในซองจดหมายที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ให้ หรือตอบแบบสอบถาม ในแบบสอบถาม google form ที่ผู้วิจัยแจ้งข้อมูลไว้ในหนังสือ

กลุ่มตัวอย่างผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย เก็บจากผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยที่มารับบริการกับบัณฑิตในช่วงเช้า ตั้งแต่เวลา 09.00 – 12.00 น. ของวันอังคารทุกคน เป็นเวลา 1 วัน ระหว่างเดือนเมษายนถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2561 และยินดีตอบแบบสอบถามการวิจัย โดยไม่จำกัดจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม รวมถึงไม่จำกัดอายุ เพศ หรืออื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและลงรหัส เพื่อเตรียมนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้ข้อมูลมีความพร้อมสำหรับการวิเคราะห์ ก่อนวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูล จัดการกับข้อมูลสูญหาย และการคำนวณหาค่าเฉลี่ยของแต่ละด้าน ดังนี้

4.1 การตรวจสอบข้อมูล (Data Editing) เป็นการตรวจสอบทุกรายการในเครื่องมือว่าข้อมูลมีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่

4.2 การคำนวณหาค่าเฉลี่ยของแต่ละด้าน เนื่องจากแบบวัดในแต่ละด้านมีหลายข้อคำถามและข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเป็นข้อมูลประเภทมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ดังนั้นผู้วิจัยต้องนำข้อมูลคำนวณหาค่าเฉลี่ยระหว่างทุกข้อคำถามในแต่ละด้าน ด้วยโปรแกรม Excel ก่อนนำไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อข้อมูลมีความพร้อมที่จะวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ ดังนี้

4.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรภูมิหลังกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยเสนอเป็นค่าสถิติได้แก่ จำนวนและร้อยละ

4.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา โดยเสนอเป็นค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย การวิเคราะห์ในส่วนนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows version 20

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิเคราะห์ และนำผลลัพธ์ที่ได้มาอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ โดยอ้างอิงจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 นำมาเขียนรายงานผลการวิจัยให้เป็นรายงาน ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ และการจัดการเรียนการสอนต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิจัย เรื่อง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2554 – 2558 เพื่อสำรวจความเห็นของบัณฑิตที่มีต่อการจัดการศึกษาในสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ในด้านหลักสูตร วิธีสอน การประเมินผลของอาจารย์ อุปกรณ์การสอนและระยะเวลาในการศึกษา และเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ตามความคิดเห็นของบัณฑิต ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ผู้ร่วมงานของบัณฑิต และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามความคิดเห็นของบัณฑิต จำนวน 255 ฉบับ ส่งแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง จำนวน 255 ฉบับ ส่งแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ร่วมงานของบัณฑิต จำนวน 255 ฉบับ และได้ส่งแบบสอบถามให้ผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย จำนวน 255 หน่วยงาน ๆ ละ 10 ฉบับ หลังจากส่งแบบสอบถามครั้งแรกไป ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจากบัณฑิต จำนวน 110 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 56.86 ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง จำนวน 134 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 52.55 ผู้ร่วมงานของบัณฑิต จำนวน 147 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 57.65 และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย จำนวน 259 ฉบับ ผู้วิจัยจึงได้ประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มตัวอย่างผ่านชมรมศิษย์เก่าอีกครั้ง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจากบัณฑิต จำนวน 198 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 77.65 ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง จำนวน 181 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 70.98 ผู้ร่วมงานของบัณฑิต จำนวน 189 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 74.12 และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย จำนวน 349 ฉบับ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของบัณฑิต ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ผู้ร่วมงานของบัณฑิต และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีต่อสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ร่วมงานที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

**ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของบัณฑิต ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง
ผู้ร่วมงานของบัณฑิต และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย**

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของบัณฑิต

	ลักษณะ	จำนวน (n=198)	ร้อยละ
1	อายุ		
	21-25 ปี	95	47.98
	26-30 ปี	103	52.02
	31-35 ปี	-	-
2	เพศ		
	ชาย	23	11.62
	หญิง	175	88.38
3	ปีที่เข้าศึกษา		
	2550	30	15.15
	2551	28	14.14
	2552	38	19.19
	2553	48	24.24
	2554	54	27.27
4	ระยะเวลาในการการศึกษา		
	4 ปี	194	97.98
	5 ปี	4	2.02
	6 ปี	-	-

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของบัณฑิต (ต่อ)

	ลักษณะ	จำนวน (n=198)	ร้อยละ
5	ระยะเวลาที่ใช้ในการหางานหรือรองาน		
	ได้งานทันทีหลังสำเร็จการศึกษา	141	71.20
	1 - 3 เดือน	42	21.21
	4 - 6 เดือน	13	6.57
	7 - 9 เดือน	1	0.51
	10 - 12 เดือน	1	0.51
	มากกว่า 12 เดือน	-	-
6	ความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก		
	ต้องการ	173	87.37
	ไม่ต้องการ	25	12.63
7	การศึกษาต่อหลังสำเร็จการศึกษา		
	ไม่ได้ศึกษาต่อ	178	90
	กำลังศึกษาต่อ	16	8
	สำเร็จการศึกษา	4	2
8	ประเภทหน่วยงานที่ปฏิบัติงาน		
	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	32	16.16
	โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ	149	75.25
	โรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน	2	1.01
	เปิดสถานประกอบกิจการส่วนตัว สถานบริการ	-	-
	ทางการแพทย์ คลินิก		
	อื่น ๆ	15	7.58
9	ตำแหน่งงานปัจจุบันของบัณฑิต		
	แพทย์แผนไทย	165	83.33
	แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ	26	13.13
	อื่น ๆ	7	3.54

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของบัณฑิต (ต่อ)

	ลักษณะ	จำนวน (n=198)	ร้อยละ
10	ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในหน่วยงานปัจจุบันนี้		
	น้อยกว่า 1 ปี	39	19.70
	1 - 2 ปี	28	14.14
	3 - 4 ปี	123	62.12
	มากกว่า 4 ปี	8	4.04
11	บัณฑิตเปลี่ยนงานมากี่แห่ง		
	ไม่เคยเปลี่ยนงาน	154	77.78
	1 แห่ง	35	17.67
	2 แห่ง	4	2.02
	มากกว่า 2 แห่ง	5	2.53
12	รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ		
	น้อยกว่า 10,000 บาท	1	0.51
	10,001-20,000 บาท	157	79.29
	20,001-30,000 บาท	38	19.19
	30,001-40,000 บาท	2	1.01
	40,001-50,000 บาท	-	-
	มากกว่า 50,000 บาท	-	-
13	ผลงานวิจัยที่ทำหลังสำเร็จการศึกษา		
	ไม่มี	164	82.83
	1 เรื่อง	30	15.14
	2 เรื่อง	3	1.52
	3 เรื่อง	-	-
	มากกว่า 3 เรื่อง	1	0.51

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของบัณฑิต (ต่อ)

	ลักษณะ	จำนวน (n=198)	ร้อยละ
14	ความรู้ที่บัณฑิตได้จากการศึกษาสาขาวิชาทางการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ได้ช่วยในการปฏิบัติงานเพียงใด		
	ช่วยได้มากที่สุด โดยไม่ต้องศึกษาเพิ่มเติมเลย	8	4.04
	ช่วยได้พอสมควร โดยต้องศึกษาเพิ่มเติมบ้าง	185	93.43
	ช่วยได้น้อย ต้องศึกษาเพิ่มเติมมาก	5	2.53
	ไม่ได้ช่วยอะไรเลย	-	-
15	ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่เคยประสบ		
	ขาดทักษะความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษ	147	74.24
	ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างไม่เห็นความสำคัญของการแพทย์แผนไทย	74	37.37
	ขาดแคลนงบประมาณเพื่อดำเนินการ	105	53.03
	ขาดบุคลากรที่มีความรู้และเต็มใจร่วมงาน	66	33.33
	ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน	21	10.61
	ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม อาทิ เพื่อนร่วมงาน หน่วยงาน ชุมชน	12	6.06
	ไม่มีปัญหา	4	2.02
	ปัญหาอื่น ๆ	11	5.56
16	จำนวนผู้ร่วมงาน	(n=191)	
	น้อยกว่า 5 คน	122	63.87
	6 – 10 คน	44	23.04
	11 – 15 คน	11	5.76
	มากกว่า 15 คน	14	7.33
17	จำนวนผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยของบัณฑิตเฉลี่ยต่อวัน	(n=192)	
	น้อยกว่า 3 คน	25	13.02
	4 – 6 คน	49	25.52
	7 – 10 คน	72	37.50
	มากกว่า 10 คน	46	23.96

จากตารางที่ 5 แสดงว่าบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ส่วนใหญ่มีอายุ 26-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.02 รองลงมาอายุ 21-25 ปี ร้อยละ 47.98 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 88.38 เพศชาย ร้อยละ 11.62 ส่วนใหญ่เข้าศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2554 คิดเป็นร้อยละ 27.27 รองลงมา คือปีการศึกษา 2553 ร้อยละ 24.24 บัณฑิตใช้ระยะเวลาในการศึกษาส่วนใหญ่ 4 ปี ร้อยละ 97.98 รองลงมาใช้ระยะเวลาศึกษา 5 ปี ร้อยละ 2.02

ทางด้านการทำงาน บัณฑิตส่วนใหญ่ได้งานทำทันทีหลังสำเร็จการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 71.20 รองลงมารองาน 1-3 เดือน ร้อยละ 21.21 และไม่มีบัณฑิตที่ได้งานทำหลัง 12 เดือน โดยบัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ร้อยละ 75.25 รองลงมาเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร้อยละ 16.16 และปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน น้อยที่สุด ร้อยละ 1.01 ตำแหน่งที่บัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ปฏิบัติงาน คือตำแหน่งแพทย์แผนไทย ร้อยละ 83.33 รองลงมาเป็นตำแหน่งแพทย์แผนไทยปฏิบัติการ ร้อยละ 13.13 ด้านระยะเวลาในการปฏิบัติงานในหน่วยงานปัจจุบัน ส่วนใหญ่ปฏิบัติงาน 3-4 ปี ร้อยละ 62.12 ปฏิบัติงานน้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 19.70 ปฏิบัติงาน 1-2 ปี ร้อยละ 14.14 และปฏิบัติงานมากกว่า 4 ปี ร้อยละ 4.04 บัณฑิตส่วนใหญ่ไม่เคยเปลี่ยนงาน ร้อยละ 77.78 รองลงมาเปลี่ยนงาน 1 แห่ง ร้อยละ 17.67 เงินเดือนที่ได้รับโดยประมาณ ส่วนใหญ่อยู่ที่ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 79.29 รองลงมาอยู่ที่ 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 19.19

การศึกษาต่อในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก บัณฑิตส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อ ร้อยละ 87.37 ไม่ต้องการศึกษาต่อ ร้อยละ 12.63 โดยปัจจุบันมีบัณฑิตไม่ได้ศึกษาต่อ ร้อยละ 90 กำลังศึกษาต่อ ร้อยละ 8 และสำเร็จการศึกษาแล้ว ร้อยละ 2

ผลงานวิจัยที่ทำหลังสำเร็จการศึกษา บัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้ทำผลงานวิจัย คิดเป็นร้อยละ 82.83 มีผลงานวิจัย 1 เรื่อง ร้อยละ 15.14 มีผลงานวิจัย 2 เรื่อง ร้อยละ 1.52 และมีผลงานวิจัย 3 เรื่องขึ้นไป ร้อยละ 0.51

ด้านความรู้ที่บัณฑิตได้จากการศึกษาสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิตส่วนใหญ่เห็นว่า ความรู้ที่ได้ช่วยในการปฏิบัติงานพอสมควร โดยต้องศึกษาเพิ่มเติมบ้าง คิดเป็นร้อยละ 93.43 ช่วยได้มากที่สุดโดยไม่ต้องศึกษาเพิ่มเติมเลย ร้อยละ 4.04 และช่วยได้น้อย ต้องศึกษาเพิ่มเติมมาก ร้อยละ 2.53

ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่บัณฑิตเคยประสบ พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ขาดทักษะความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษ ร้อยละ 74.24 รองลงมาเป็นปัญหาหน่วยงานขาดแคลนงบประมาณเพื่อดำเนินการ ร้อยละ 53.03 ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างไม่เห็นความสำคัญของการแพทย์แผนไทย ร้อยละ 37.37 และน้อยที่สุด ไม่พบปัญหาในการปฏิบัติงาน ร้อยละ 2.02 ตามลำดับ

ด้านจำนวนผู้ร่วมงานในฝ่ายหรือกลุ่มงานหรือแผนกเดียวกัน และเข้าใจลักษณะการปฏิบัติงานของบัณฑิตเป็นอย่างดี ส่วนใหญ่น้อยกว่า 5 คน คิดเป็นร้อยละ 63.87 รองลงมา 6-10 คน ร้อยละ 23.04 มากกว่า 15 คน ร้อยละ 7.33 และผู้ร่วมงาน 11-15 คน ร้อยละ 5.76 ตามลำดับ

จำนวนผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยของบัณฑิตเฉลี่ยต่อวัน ส่วนใหญ่มีผู้รับบริการจำนวน 7-10 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมา จำนวน 4 - 6 คน ร้อยละ 25.52 มากกว่า 10 คน ร้อยละ 23.96 และน้อยกว่า 3 คน ร้อยละ 13.02 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง

	ลักษณะ	จำนวน (n=181)	ร้อยละ
1	อายุ		
	น้อยกว่า 30 ปี	1	0.56
	31 - 40 ปี	29	16.02
	41 - 50 ปี	74	40.88
	51 - 60 ปี	77	42.54
	มากกว่า 60 ปี	-	-
2	เพศ		
	ชาย	62	34.25
	หญิง	119	65.75
3	ระดับการศึกษา		
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-
	ปริญญาตรี	134	74.03
	ปริญญาโท	47	25.97
	ปริญญาเอก	-	-
4	ระยะเวลาที่ได้ร่วมงานในหน่วยงานแห่งนี้กับบัณฑิต		
	น้อยกว่า 1 ปี	40	22.11
	1 - 2 ปี	69	38.12
	3 - 4 ปี	46	25.41
	มากกว่า 4 ปี	26	14.36

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง (ต่อ)

	ลักษณะ	จำนวน (n=181)	ร้อยละ
5	ประเภทหน่วยงานที่ปฏิบัติงาน		
	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	27	14.92
	โรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ	113	62.43
	โรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน	-	-
	อื่น ๆ	41	22.65
6	ความต้องการบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ระดับปริญญาโท		
	ปริญญาเอก		
	ต้องการ	104	57.46
	ไม่ต้องการ	77	42.54

จากตารางที่ 6 แสดงว่าผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ส่วนใหญ่อายุ 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.54 รองลงมาอายุ 41 - 50 ปี ร้อยละ 40.88 น้อยกว่า 30 ปี ร้อยละ 0.56 ตามลำดับ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.75 เพศชาย ร้อยละ 34.25 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 74.03 ระดับปริญญาโท ร้อยละ 25.97

ระยะเวลาที่ได้ร่วมงานในหน่วยงานแห่งนี้กับบัณฑิต ส่วนใหญ่มีระยะเวลาร่วมงาน 1 - 2 ปี ร้อยละ 38.12 ร่วมงาน 3 - 4 ปี ร้อยละ 25.41 ร่วมงานน้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 22.11 และร่วมงานมากกว่า 4 ปี ร้อยละ 14.36 ตามลำดับ

หน่วยงานที่ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่เป็นโรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ร้อยละ 62.43 ปฏิบัติงานในหน่วยงานอื่น ๆ ร้อยละ 22.65 และปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร้อยละ 14.92 ตามลำดับ

ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างส่วนใหญ่มีความต้องการบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ระดับปริญญาโท ปริญญาเอก ร้อยละ 57.46 ไม่มีความต้องการ ร้อยละ 42.54 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ร่วมงานของบัณฑิต

	ลักษณะ	จำนวน (n=189)	ร้อยละ
1	อายุ		
	น้อยกว่า 30 ปี	67	35.45
	31 - 40 ปี	66	34.92
	41 - 50 ปี	31	16.40
	51 - 60 ปี	24	12.70
	มากกว่า 60 ปี	1	0.53
2	เพศ		
	ชาย	28	14.81
	หญิง	161	85.19
3	ระดับการศึกษา		
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	83	43.92
	ปริญญาตรี	100	52.91
	ปริญญาโท	6	3.17
	ปริญญาเอก	-	-
4	ระยะเวลาที่เข้าร่วมงานในหน่วยงานแห่งนี้กับบัณฑิต		
	น้อยกว่า 1 ปี	31	16.40
	1 - 2 ปี	75	39.68
	3 - 4 ปี	63	33.34
	มากกว่า 4 ปี	20	10.58
5	ประเภทหน่วยงานที่ปฏิบัติงาน		
	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	57	30.16
	โรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ	112	59.26
	โรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน	-	-
	อื่น ๆ	20	10.58

จากตารางที่ 7 แสดงว่าผู้ร่วมงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ส่วนใหญ่อายุน้อยกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.45 รองลงมาอายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 34.92 อายุ 41 - 50 ปี ร้อยละ 16.40 อายุ 51 - 60 ปี ร้อยละ 12.70 และมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 0.53 ตามลำดับ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 85.19 เพศชาย ร้อยละ 14.81

ผู้ร่วมงานส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 52.91 ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 43.92 และระดับปริญญาโท ร้อยละ 3.17

ระยะเวลาที่ได้ร่วมงานในหน่วยงานแห่งนี้กับบัณฑิต ส่วนใหญ่มีระยะเวลาร่วมงาน 1 - 2 ปี ร้อยละ 39.68 ร่วมงาน 3 - 4 ปี ร้อยละ 33.34 ร่วมงานน้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 16.40 และร่วมงานมากกว่า 4 ปี ร้อยละ 10.58 ตามลำดับ

หน่วยงานที่ผู้ร่วมงานปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่เป็นโรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ร้อยละ 59.26 ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร้อยละ 30.16 และปฏิบัติงานในหน่วยงานอื่น ๆ ร้อยละ 10.58 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย

	ลักษณะ	จำนวน (n=349)	ร้อยละ
1	อายุ		
	น้อยกว่า 30 ปี	36	10.32
	31 - 40 ปี	50	14.33
	41 - 50 ปี	79	22.64
	51 - 60 ปี	89	25.50
	มากกว่า 60 ปี	95	27.22
2	เพศ		
	ชาย	113	32.38
	หญิง	236	67.62
3	ระดับการศึกษา		
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	181	51.86
	ปริญญาตรี	142	40.69
	ปริญญาโท	26	7.45
	ปริญญาเอก	-	-

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย (ต่อ)

	ลักษณะ	จำนวน (n=349)	ร้อยละ
4	จำนวนครั้งที่มารับบริการกับบัณฑิตแพทย์แผนไทยท่านนี้		
	1 - 5 ครั้ง	158	45.28
	6 - 10 ครั้ง	60	17.19
	11 - 15 ครั้ง	31	8.88
	มากกว่า 15 ครั้ง	100	28.65
5	จำนวนครั้งที่ท่านมารับบริการในหน่วยงานแห่งนี้		
	1 - 5 ครั้ง	102	29.23
	6 - 10 ครั้ง	47	13.47
	11 - 15 ครั้ง	42	12.03
	มากกว่า 15 ครั้ง	158	45.27
6	ประเภทของหน่วยงานแห่งนี้ที่ท่านมารับบริการการแพทย์แผนไทย		
	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	79	22.64
	โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ	240	68.77
	โรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน	2	0.57
	ไม่ทราบ	2	0.57
	อื่น ๆ	26	7.45

จากตารางที่ 8 แสดงว่าผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ส่วนใหญ่อายุ มากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.22 รองลงมาอายุ 51 - 60 ปี ร้อยละ 25.50 อายุ 41 - 50 ปี ร้อยละ 22.64 อายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 14.33 และอายุน้อยกว่า 30 ปี ร้อยละ 10.32 ตามลำดับ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.62 เพศชาย ร้อยละ 32.38

ผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 51.86 ปริญญาตรี ร้อยละ 40.69 และระดับปริญญาโท ร้อยละ 7.45

ผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยส่วนใหญ่มารับบริการกับบัณฑิต จำนวน 1 - 5 ครั้ง ร้อยละ 45.28 รองลงมาใช้บริการมากกว่า 15 ครั้ง ร้อยละ 28.65 ใช้บริการ 6 - 10 ครั้ง ร้อยละ 17.19 และใช้บริการ 11 - 15 ครั้ง ร้อยละ 8.88 ตามลำดับ

ผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ส่วนใหญ่มารับบริการกับหน่วยงานแห่งนี้ มากกว่า 15 ครั้ง ร้อยละ 45.27 รองลงมาใช้บริการ จำนวน 1-5 ครั้ง ร้อยละ 29.23 ใช้บริการ 6 – 10 ครั้ง ร้อยละ 13.47 และใช้บริการ 11 - 15 ครั้ง ร้อยละ 12.03 ตามลำดับ

ผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ส่วนใหญ่ใช้บริการโรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ร้อยละ 68.77 รองลงมาใช้บริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร้อยละ 22.64 และใช้บริการในหน่วยงานอื่น ๆ ร้อยละ 7.45

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีต่อสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีต่อสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ลำดับ	รายละเอียด	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านหลักสูตร				
1	ทฤษฎี หลักการ ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	4.07	0.66	มาก
2	ทักษะที่ได้จากหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตเพียงพอต่อความจำเป็นในการปฏิบัติงาน	4.07	0.72	มาก
3	หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตช่วยให้ท่านแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี	3.97	0.71	มาก
4	ระยะเวลา 4 ปี ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตมีความเหมาะสม	3.71	1.01	มาก
5	หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตมีความทันสมัยสอดคล้องกับศาสตร์ในสาขาวิชาและความต้องการของตลาดแรงงาน	3.86	0.84	มาก

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีต่อสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ (ต่อ)

ลำดับ	รายละเอียด	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
6	เห็นควรให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตจัดกิจกรรมงานสัมพันธ์ศิษย์เก่า	4.30	0.73	มากที่สุด
7	เห็นควรให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต จัดกิจกรรมวิชาการให้ศิษย์เก่า	4.36	0.68	มากที่สุด
8	โดยภาพรวมการบริหารหลักสูตรของคณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	4.04	0.74	มาก
	เฉลี่ย	4.05	0.76	มาก
ด้านอาจารย์				
9	อาจารย์ในหลักสูตรมีคุณวุฒิและประสบการณ์เหมาะสมกับรายวิชาที่สอน	3.99	0.59	มาก
10	อาจารย์ในหลักสูตรสอนเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.95	0.68	มาก
11	อาจารย์ในหลักสูตรสนับสนุนส่งเสริมให้ท่านเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	4.29	0.57	มากที่สุด
12	อาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรมและจิตสำนึกในความเป็นครู	4.31	0.62	มากที่สุด
	เฉลี่ย	4.13	0.61	มาก
ด้านการจัดการเรียนการสอน				
13	การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะวิชาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.04	0.58	มาก
14	ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม	3.99	0.59	มาก

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีต่อสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ (ต่อ)

ลำดับ	รายละเอียด	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
15	วิธีการสอนของอาจารย์ส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์แนวความคิดทางวิชาชีพหรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาการเรียนรู้	4.00	0.59	มาก
16	มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนการสอนที่เหมาะสม	3.85	0.64	มาก
17	การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	3.82	0.68	มาก
18	หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต มีการจัดสอนซ่อมเสริมสำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียน	4.09	0.78	มาก
19	การจัดการเรียนการสอนใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมและกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้	3.89	0.67	มาก
20	กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนเหมาะสมและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี	3.87	0.63	มาก
	เฉลี่ย	3.94	0.64	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล				
21	การวัดประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน	4.05	0.60	มาก
22	การวัดและประเมินผลเป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์ และข้อตกลง ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า	4.08	0.62	มาก
23	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและยุติธรรม	4.14	0.64	มาก
	เฉลี่ย	4.09	0.62	มาก

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีต่อสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ (ต่อ)

ลำดับ	รายละเอียด	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้				
24	ห้องเรียนมีอุปกรณ์เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อผู้เรียน	3.79	0.77	มาก
25	ห้องปฏิบัติการมีอุปกรณ์เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อผู้เรียน	3.72	0.69	มาก
26	ระบบบริการสารสนเทศเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้และเพียงพอ	3.57	0.65	มาก
27	ห้องสมุดเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เพียงพอ	3.28	0.74	ปานกลาง
28	หนังสือตำรา มีความเพียงพอและมีคุณภาพ ทันสมัยส่งเสริมการเรียนรู้	3.26	0.65	ปานกลาง
29	สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนโดยรวมมีความเหมาะสม (เช่น ความสะอาด แสง อากาศ ถ่ายเท เป็นต้น)	3.67	0.66	มาก
30	สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนโดยรวมมีความเหมาะสม (เช่น ความสะอาด ความสงบ ร่มรื่น เป็นต้น)	3.78	0.69	มาก
	เฉลี่ย	3.58	0.69	มาก
ด้านการสอบใบประกอบวิชาชีพ				
31	ความรู้ที่ได้จากหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต เพียงพอต่อการใช้สอบใบประกอบวิชาชีพ	4.29	0.67	มากที่สุด
32	คณะมีการเตรียมความพร้อมให้นิสิตในการสอบใบประกอบวิชาชีพ	4.19	0.76	มาก
33	คณะมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้นิสิตทราบเกี่ยวกับการสอบใบประกอบวิชาชีพ	4.16	0.75	มาก
	เฉลี่ย	4.21	0.73	มากที่สุด
	เฉลี่ยรวม	3.95	0.68	มาก

จากตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีต่อสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ปรากฏว่า บัณฑิตมีความคิดเห็นเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) โดยมีความเห็นในระดับมากที่สุด คือ เห็นควรให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิต จัดกิจกรรมวิชาการให้ศิษย์เก่า ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมาคือ อาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรมและจิตสำนึก ในความเป็นครู ($\bar{X} = 4.31$) เห็นควรให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิตจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ศิษย์เก่าเก่า ($\bar{X} = 4.30$) ตามลำดับจนถึงความเห็นระดับต่ำสุดอยู่ที่ระดับปานกลาง คือ หนังสือตำรา มีความเพียงพอและมีคุณภาพ ทันสมัยส่งเสริมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.26$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านหลักสูตร บัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์มีความคิดเห็นต่อหลักสูตรเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) โดยเห็นควรให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิต จัดกิจกรรมวิชาการให้ศิษย์เก่า ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมาเห็นควรให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ศิษย์เก่า ($\bar{X} = 4.30$) และข้อที่ให้ความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ ระยะเวลา 4 ปี ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.71$) ตามลำดับ

ด้านอาจารย์ บัณฑิตมีความคิดเห็นต่ออาจารย์เฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) โดยข้อที่ให้ระดับคะแนนมากที่สุด คือ อาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรมและจิตสำนึกในความเป็นครู ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมาอาจารย์ในหลักสูตรสนับสนุนส่งเสริมให้ท่านเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.29$) และข้อที่ให้ความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ อาจารย์ในหลักสูตรสอนเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 3.95$) ตามลำดับ

ด้านการจัดการเรียนการสอน บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) โดยข้อที่ให้ระดับคะแนนมากที่สุด คือ หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต มีการจัดสอนซ่อมเสริมสำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียน ($\bar{X} = 4.09$) รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะวิชาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.04$) และข้อที่ให้ความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ($\bar{X} = 3.82$) ตามลำดับ

ด้านการวัดและประเมินผล บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อการวัดและประเมินผลเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) โดยข้อที่ให้ระดับคะแนนมากที่สุด คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพและยุติธรรม ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมา คือ การวัดและประเมินผลเป็นไปตามระเบียบ

กฎเกณฑ์และข้อตกลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ($\bar{X} = 4.08$) และข้อที่ให้ความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ การวัดประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.05$) ตามลำดับ

ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) โดยข้อที่ให้ระดับคะแนนมากที่สุด คือ ห้องเรียนมีอุปกรณ์เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อผู้เรียน ($\bar{X} = 3.79$) รองลงมา คือ สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน โดยรวมมีความเหมาะสม (เช่น ความสะอาด ความสงบร่มรื่น เป็นต้น) ($\bar{X} = 3.78$) และข้อที่ให้ความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ หนังสือตำรา มีความเพียงพอและมีคุณภาพ ทันสมัยส่งเสริมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.26$) ตามลำดับ

ด้านการสอบใบประกอบวิชาชีพ บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อการสอบใบประกอบวิชาชีพเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$) โดยข้อที่ให้ระดับคะแนนมากที่สุด คือ ความรู้ที่ได้จากหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต เพียงพอต่อการใช้สอบใบประกอบวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.29$) รองลงมา คือ คณะมีการเตรียมความพร้อมให้นิสิตในการสอบใบประกอบวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.19$) และข้อที่ให้ความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ คณะมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้นิสิตทราบเกี่ยวกับการสอบใบประกอบวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.16$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ลำดับ	รายละเอียด	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนด	4.35	0.57	มากที่สุด
2	บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด	4.23	0.53	มากที่สุด
3	ปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายมีจำนวนเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่ปฏิบัติงานในลักษณะคล้ายคลึงกัน	4.14	0.62	มาก

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ (ต่อ)

ลำดับ	รายละเอียด	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
4	บัณฑิตมีความเต็มใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย	4.23	0.62	มากที่สุด
5	บัณฑิตมีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน	4.28	0.65	มากที่สุด
6	บัณฑิตมีความรวดเร็วและถูกต้องในการปฏิบัติงาน	4.33	0.62	มากที่สุด
7	บัณฑิตมีความคิดริเริ่มหรือคิดหาวิธีการเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานสำเร็จ	4.15	0.67	มาก
8	บัณฑิตมีความสามารถในการตัดสินใจและการใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น	4.15	0.60	มาก
9	บัณฑิตมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานไม่ละทิ้งงาน	4.33	0.59	มากที่สุด
10	บัณฑิตมีความพยายามปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	4.25	0.58	มากที่สุด
11	บัณฑิตมีความกล้าและเต็มใจที่จะรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน	4.24	0.69	มากที่สุด
12	บัณฑิตมีความจริงใจที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น	4.29	0.67	มากที่สุด
13	บัณฑิตมีความเป็นผู้รักษาระเบียบวินัยและธรรมเนียมของหน่วยงาน	4.45	0.64	มากที่สุด
14	บัณฑิตมีความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายของหน่วยงาน	4.24	0.59	มากที่สุด
15	บัณฑิตยอมรับฟังความคิดเห็นผู้ร่วมงาน	4.29	0.66	มากที่สุด
16	บัณฑิตยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานทุกระดับ	4.35	0.57	มากที่สุด
17	บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่นจนสำเร็จด้วยดี	4.30	0.59	มากที่สุด
18	บัณฑิตมีความสามารถในการแก้ปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน	4.06	0.66	มาก

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ (ต่อ)

ลำดับ	รายละเอียด	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
19	บัณฑิตมีความสามารถในการอภิปรายโต้ตอบ ปัญหาต่าง ๆ อย่างตรงประเด็นและรัดกุม	4.15	0.67	มาก
20	บัณฑิตมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่าง เหมาะสมในการรายงานทั้งด้วยวาจาและการ เขียนบันทึก	4.12	0.68	มาก
21	บัณฑิตมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นที่ เกี่ยวข้องกับกรปฏิบัติงาน	4.14	0.61	มาก
22	บัณฑิตมีความอดทนในการทำงาน	4.23	0.68	มากที่สุด
23	บัณฑิตมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้ เสร็จตามกำหนด	4.29	0.68	มากที่สุด
24	บัณฑิตมีความขยันหมั่นเพียรและอุทิศเวลาให้กับ งาน	4.40	0.65	มากที่สุด
25	บัณฑิตมีความสามารถในการทำวิจัย ศึกษา ค้นคว้า	4.05	0.72	มาก
	เฉลี่ยรวม	4.24	0.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต พบว่า ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง มีความเห็นต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตในภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$) โดยหัวข้อที่มีความเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ บัณฑิตมีความเป็นผู้รักษาระเบียบวินัยและธรรมเนียมของหน่วยงาน ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมา คือ บัณฑิตมีความขยันหมั่นเพียรและอุทิศเวลาให้กับงาน ($\bar{X} = 4.40$) บัณฑิตยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานทุกระดับ ($\bar{X} = 4.35$) บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนด ($\bar{X} = 4.35$) บัณฑิตมีความรวดเร็วและถูกต้องในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.33$) ตามลำดับจนถึงความเห็นระดับความเห็นต่ำสุดอยู่ที่ระดับมาก คือ บัณฑิตมีความสามารถในการทำวิจัย ศึกษาค้นคว้า ($\bar{X} = 4.05$)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ร่วมงานของบัณฑิต ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมงานของบัณฑิต ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ลำดับ	รายละเอียด	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนด	4.22	0.43	มากที่สุด
2	บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด	4.33	0.50	มากที่สุด
3	ปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายมีจำนวนเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่ปฏิบัติงานในลักษณะคล้ายคลึงกัน	4.25	0.56	มากที่สุด
4	บัณฑิตมีความเต็มใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย	4.22	0.43	มากที่สุด
5	บัณฑิตมีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน	4.31	0.71	มากที่สุด
6	บัณฑิตมีความรวดเร็วและถูกต้องในการปฏิบัติงาน	4.23	0.50	มากที่สุด
7	บัณฑิตมีความคิดริเริ่มหรือคิดหาวิธีการเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานสำเร็จ	4.26	0.58	มากที่สุด
8	บัณฑิตมีการตัดสินใจและการใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น	4.16	0.49	มาก
9	บัณฑิตมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ไม่ละทิ้งงาน	4.20	0.75	มาก
10	บัณฑิตมีความพยายามปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	4.41	0.52	มากที่สุด
11	บัณฑิตมีความกล้าและเต็มใจที่จะรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน	4.21	0.49	มากที่สุด
12	บัณฑิตมีความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายของหน่วยงาน	4.13	0.58	มาก
13	บัณฑิตมีความจริงใจที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น	4.38	0.49	มากที่สุด

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมงานของ
 บัณฑิต ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ลำดับ	รายละเอียด	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
14	บัณฑิตมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ได้ดี	4.13	0.52	มาก
15	บัณฑิตยอมรับฟังความคิดเห็นผู้ร่วมงาน	4.37	0.67	มากที่สุด
16	บัณฑิตยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานทุกระดับ	4.27	0.59	มากที่สุด
17	บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกับ บุคคลอื่นจนสำเร็จด้วยดี	4.32	0.53	มากที่สุด
18	บัณฑิตมีความสามารถในการแก้ปัญหาด้าน มนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน	4.23	0.48	มากที่สุด
19	บัณฑิตมีความสามารถในการอธิบายโต้ตอบปัญหา ต่าง ๆ อย่างตรงประเด็นและรัดกุม	4.26	0.51	มากที่สุด
20	บัณฑิตมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่าง เหมาะสมในการรายงานทั้งด้วยวาจาและการเขียน บันทึก	4.52	0.54	มากที่สุด
21	บัณฑิตมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นที่ เกี่ยวข้องกับกรปฏิบัติงาน	4.29	0.68	มากที่สุด
22	บัณฑิตมีความอดทนในการทำงาน	4.40	0.51	มากที่สุด
23	บัณฑิตมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้ เสร็จตามกำหนด	4.04	0.53	มาก
24	บัณฑิตมีความขยันหมั่นเพียรและอุทิศเวลาให้กับ งาน	3.96	0.58	มาก
25	บัณฑิตมีความเป็นผู้รักษาระเบียบวินัยและธรรมเนียม ของหน่วยงาน	4.33	0.54	มากที่สุด
	เฉลี่ยรวม	4.26	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็น
 ของผู้ร่วมงานของบัณฑิตที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต พบว่า ผู้ร่วมงานของบัณฑิตมีความเห็น
 ต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตในภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.26$) โดยหัวข้อที่มี

ความเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ บัณฑิตมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมในการรายงานทั้งด้วยวาจาและการเขียนบันทึก ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมา คือ บัณฑิตมีความพยายามปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ($\bar{X} = 4.41$) บัณฑิตมีความอดทนในการทำงาน ($\bar{X} = 4.40$) บัณฑิตมีความจริงใจที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.38$) บัณฑิตยอมรับฟังความคิดเห็นผู้ร่วมงาน ($\bar{X} = 4.37$) ตามลำดับจนถึงความเห็นระดับความเห็นต่ำสุดอยู่ที่ระดับมากที่สุด คือ บัณฑิตมีความขยันหมั่นเพียรและอุทิศเวลาให้กับงาน ($\bar{X} = 3.96$)

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ลำดับ	รายละเอียด	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีความรู้เพียงพอต่อการให้บริการ	4.36	0.67	มากที่สุด
2	บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีทักษะเพียงพอต่อการให้บริการ	4.31	0.69	มากที่สุด
3	การให้บริการของบัณฑิตแพทย์แผนไทยตอบสนองต่อความต้องการของท่าน	4.34	0.72	มากที่สุด
4	บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการท่านได้อย่างประทับใจ	4.47	0.68	มากที่สุด
5	ท่านได้รับบริการที่คุ้มค่า คุ้มประโยชน์	4.40	0.65	มากที่สุด
6	บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความเต็มใจ	4.53	0.65	มากที่สุด
7	บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความละเอียดรอบคอบ	4.43	0.67	มากที่สุด
8	บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง	4.37	0.67	มากที่สุด
9	บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีกิจกรรมรยาท พุดจาด้วยถ้อยคำและน้ำเสียงสุภาพ	4.54	0.67	มากที่สุด

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็นของผู้รับบริการ
การแพทย์แผนไทย ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ (ต่อ)

ลำดับ	รายละเอียด	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
10	บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีความรับผิดชอบในหน้าที่ การงาน ไม่ละทิ้งงาน	4.46	0.69	มากที่สุด
11	บัณฑิตแพทย์แผนไทยตอบคำถาม ชี้แจงข้อสงสัย ให้คำแนะนำได้อย่างถูกต้อง น่าเชื่อถือ	4.41	0.65	มากที่สุด
12	บัณฑิตแพทย์แผนไทยรับฟังปัญหาหรือข้อซักถาม ของผู้รับบริการอย่างเต็มใจ	4.41	0.68	มากที่สุด
13	บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความเสมอภาค ตามลำดับก่อน-หลัง	4.45	0.66	มากที่สุด
14	บัณฑิตแพทย์แผนไทยแต่งกายเหมาะสม มีบุคลิกที่ ดี	4.51	0.60	มากที่สุด
15	บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีความสามารถในการ แก้ปัญหา	4.39	0.65	มากที่สุด
16	บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีความอดทนในการทำงาน	4.46	0.67	มากที่สุด
17	บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีความกระตือรือร้นในการ ปฏิบัติงานให้เสร็จตามกำหนด	4.47	0.69	มากที่สุด
	เฉลี่ยรวม	4.43	0.67	มากที่สุด

จากตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงความคิดเห็น
ของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต พบว่า ผู้รับบริการการแพทย์
แผนไทยมีความเห็นต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตในภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} =$
4.43) โดยหัวข้อที่มีความเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความ
สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีกิจกรรมรยาท พุดจาด้วยถ้อยคำและน้ำเสียงสุภาพ ($\bar{X} = 4.54$) รองลงมา
คือ บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความเต็มใจ ($\bar{X} = 4.53$) บัณฑิตแพทย์แผนไทยแต่งกาย
เหมาะสม มีบุคลิกที่ดี ($\bar{X} = 4.51$) บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการท่านได้อย่างประทับใจ ($\bar{X} =$
4.47) บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้เสร็จตามกำหนด ($\bar{X} = 4.47$)
ตามลำดับจนถึงความเห็นระดับความเห็นต่ำสุดอยู่ที่ระดับมากที่สุด คือ บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีทักษะ
เพียงพอต่อการให้บริการ ($\bar{X} = 4.31$)

ข้อเสนอเพิ่มเติมอื่น ๆ ต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงาน

1. บัณฑิต

- ควรขยายระยะเวลาเรียนในหลักสูตร เป็น 5-6 ปี เพื่อให้จำนวนชั่วโมงเรียนไม่มากเกินไป จะส่งผลให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้ดีขึ้น และสามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อวิชาชีพอื่นได้

- เพิ่มเติมชั่วโมงในการเรียนวิจัยให้เข้มข้นมากกว่าเดิมเพราะต้องใช้ในการปฏิบัติงานจริง หรือศึกษาต่อ

- ควรเพิ่มเติมทักษะภาษาอังกฤษ ทั้งภาษาอังกฤษทางการแพทย์และภาษาอังกฤษทั่วไป

- เพิ่มทักษะการปฏิบัติจริงกับผู้ป่วยที่หลากหลาย เนื่องจากเวลาออกไปปฏิบัติงาน มักพบอาการหรือโรคที่แตกต่างจากตอนเรียน

- เพิ่มข้อมูลที่จำเป็นในการทำงาน เช่น ระบาดวิทยา การสาธารณสุข สุขศึกษา การมีส่วนร่วมในงาน

- ในการปฏิบัติงานที่โรงพยาบาล จะมีคลินิกพิเศษต่าง ๆ เช่น NAC CKD DM HT DLP COPD หัวใจ Stroke ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขสนับสนุนให้แพทย์แผนไทยเข้าไปมีบทบาท ถ้ามีการจัดการเรียนหรืออบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ทางด้านนี้จะทำให้สะดวกในการทำงานมากขึ้น

- ความรู้ทางด้านแพทย์แผนปัจจุบันยังไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน

- ความรู้พื้นฐานทางด้านการแพทย์แผนไทยใช้ได้มากในการทำงาน

- ควรเน้นการเรียนสมุนไพรให้มากขึ้นทั้งสดและแห้ง และการออกฤทธิ์ของยาต่อโรคนั้น และต่อยาแผนปัจจุบัน

- เน้นการสื่อสารกับผู้ป่วย เนื่องจากการทำงานใช้ทักษะด้านนี้ค่อนข้างมาก

- อาจารย์ผู้สอนขาดประสบการณ์การนวด ทำให้การลงปฏิบัติสอนกับนิสิตไม่ตรงจุดกับการรักษาคนไข้จริง

- ควรเพิ่มเนื้อหาการสอนด้านอื่น ๆ ที่ใช้จริงเมื่อต้องปฏิบัติงานในโรงพยาบาล เช่น เรื่องการบริหารงาน งานเอกสาร ธุรการ งานประกันคุณภาพในโรงพยาบาล

- เพิ่มเติมให้นิสิตมีความสามารถในการตัดสินใจให้การรักษาที่เหมาะสม เพราะเวลาเรียนคำนึงถึงผู้ป่วยอย่างเดียว แต่การปฏิบัติงานจริง จะมีปัจจัยหลายอย่างที่ต้องเลือก เช่น วิธีการรักษา ค่าใช้จ่าย

- ไม่ควรให้นิสิตฝึกงานตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 เนื่องจากยังไม่มีความพร้อม มีความรู้แต่ทฤษฎี ปฏิบัติไม่คล่อง แหล่งฝึกแต่ละที่ให้ความรู้ไม่เท่ากันจะส่งผลให้ไม่มีความพร้อมในการทำงานต่อไป

- เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้ยาสมุนไพรในผู้ป่วยเรื้อรัง รวมถึงวิจัยการจ่ายยา ข้อควรระวังในผู้ป่วยกลุ่มนี้
- เพิ่มเติมวิชาทางเลือก เช่น ภาษาที่ใช้ในการทำงาน การเข้าเวร การสื่อสารกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาล ความรู้เบื้องต้นในการทำงานทั้งรัฐและเอกชน
- การรับนิสิตจำนวนมากกระทบต่อคุณภาพนิสิตที่เรียนและการทำงานในอนาคต
- ควรเพิ่มการทดลองสมุนไพรหรือทดลองวิทยาศาสตร์อื่นให้มากขึ้น
- ควรมีการจัดการเรียนการสอนตลอด 4 ปีที่มหาวิทยาลัย
- ส่งเสริมให้มีทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตและขยายองค์กรต่อไป
- ให้มีการแนะนำการทำงานภายในกับภายนอก คือ ทำส่วนบริหารและบริการ ด้านการบริหารจะเป็นการทำโครงการ การจัดกิจกรรม (Event) เป็นส่วนมาก ดังนั้นจึงควรจัดให้มีพี่ ๆ ไปแนะนำการปฏิบัติงาน เพื่อให้บัณฑิตรุ่นใหม่เข้าใจสภาพการทำงานจริงมากขึ้น
- การมีหลายสาขาวิชาในคณะ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมและไม่สามัคคี
- จัดให้มีคลินิกที่คณะ หรืออาจเป็นส่วนหนึ่งในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้คลินิกและฝึกงานร่วมสหวิชาชีพ
- ควรเปิดหลักสูตรปริญญาโท ทางด้านการแพทย์แผนไทย
- จัดให้มีบริการวิชาการให้ศิษย์เก่า
- ควรมีห้องสมุดคณะ เพื่อรวบรวมหนังสือทางด้านวิชาชีพการแพทย์แผนไทย วารสารทางด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก การสาธารณสุข
- การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับใบประกอบอื่น ๆ ที่นิสิตสามารถสอบได้ เช่น ใบประกอบวิชาชีพของแพทย์แผนไทย 4 ใบ ใบประกอบผู้ดำเนินการสปา เป็นต้น

2. ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง

- การฝึกงานร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจะทำให้บัณฑิตเข้าใจสถานการณ์จริงและช่วยแก้ปัญหาสาธารณสุขต่อไปได้
- เน้นด้านคุณธรรมจริยธรรม
- การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น
- เพิ่มจิตบริการ การบริการด้านหน้า
- บัณฑิตมีความอดทน อ่อนน้อมถ่อมตน มนุษย์สัมพันธ์ดี
- เพิ่มเติมการจัดการบริหารเชิงระบบ การวิจัยศึกษาค้นคว้าและสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาระบบสุขภาพ
- เน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง

- เพิ่มการฝึกหัดทฤษฎีให้มีความชำนาญ
- ความมีจิตอาสาในการทำงาน
- การรักษาระเบียบวินัยหน่วยงาน
- การรับเข้าทำงาน ควรมีการสอบคัดเลือก
- ชยันหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอด
- ควรมีการฟื้นฟูหรือพัฒนาศักยภาพบัณฑิตใน 2-3 ปีหลังการทำงาน

3. ผู้ร่วมงานของบัณฑิต

- บัณฑิตมีความรับผิดชอบ เรียนรู้งาน และเข้ากับผู้ร่วมงานได้ดี
- มีการวางแผนการทำงานอย่างมีระบบ
- บัณฑิตมุ่งทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมายจนลืมห่วงงานด้านอื่น ๆ
- ความรู้ เครื่องมือที่ใช้สำหรับชุมชนยังไม่มีครบคลุม
- การมีน้ำใจ เสียสละต่อการปฏิบัติงาน
- บัณฑิตควรระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับสุขภาพผู้ป่วย
- เป็นเพื่อนร่วมงานที่ดี ช่วยเหลืองานดี ให้คำแนะนำ ปฏิบัติได้ตลอด

4. ผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย

- เป็นบัณฑิตที่สามารถให้บริการผู้ป่วยได้ดี
  - พุดจาติ ไพเราะ มีความรู้แนะนำเสมอ
  - บัณฑิตแพทย์แผนไทยมานะ อุตุน และรักวิชาชีพ
  - การให้บริการนวดแผนไทย ส่วนใหญ่เป็นผู้ช่วยแพทย์แผนไทย 330 ชั่วโมง เมื่อมี
- ปัญหาจึงจะพบบัณฑิตแพทย์แผนไทย เคยพบ 2 ครั้งให้บริการดี
- ได้รับการแก้ไขปัญหาอาการที่เป็นดีมาก
  - บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานดีมาก เป็นแบบอย่างที่ดี
- ในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน
- ได้รับการดูแลรักษาตามสภาพของอาการป่วยเป็นอย่างดี

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นกลุ่มบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาภาคปกติหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2554 – 2558 จำนวน 255 คน ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง จำนวน 255 คน ผู้ร่วมงานของบัณฑิต จำนวน 255 คน และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย กลุ่มตัวอย่างใช้ประชากรทั้งกลุ่มในส่วนของบัณฑิต ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ผู้ร่วมงานของบัณฑิต กลุ่มตัวอย่างในส่วนของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นผู้ที่มารับบริการกับบัณฑิตในช่วงเช้า ตั้งแต่เวลา 09.00 – 12.00 น. ของวันอังคารทุกคน เป็นเวลา 1 วัน ระหว่างเดือนมีนาคมถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2561 และยินดีตอบแบบสอบถามการวิจัย โดยไม่จำกัดจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม รวมถึงไม่จำกัดอายุ เพศ หรืออื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นของบัณฑิต ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ผู้ร่วมงานของบัณฑิต และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยของบัณฑิต ที่มีต่อบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามการวิจัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน – กรกฎาคม พ.ศ. 2561 โดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างผ่านหน่วยงานที่บัณฑิตปฏิบัติงานอยู่ และประชาสัมพันธ์การตอบแบบสอบถามออนไลน์ผ่านชมรมศิษย์เก่า หลังจากส่งแบบสอบถามไป ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจากบัณฑิต จำนวน 198 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 77.65 ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง จำนวน 181 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 70.98 ผู้ร่วมงานของบัณฑิต จำนวน 189 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 74.12 และผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย จำนวน 349 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. บัณฑิต

บัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ส่วนใหญ่มีอายุ 26–30 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.02 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 88.38 เพศชาย ร้อยละ 11.62 กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเข้าศึกษาเมื่อ ปีการศึกษา 2554 คิดเป็นร้อยละ 27.27 และใช้ระยะเวลาในการศึกษา 4 ปี ร้อยละ 97.98

ทางการปฏิบัติงาน บัณฑิตได้งานทำทันทีหลังสำเร็จการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 71.20 และไม่มีบัณฑิตที่ได้งานทำหลัง 12 เดือน โดยบัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ร้อยละ 75.25 ตำแหน่งที่บัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ปฏิบัติงาน คือ ตำแหน่งแพทย์แผนไทย ร้อยละ 83.33 ด้านระยะเวลาในการปฏิบัติงานในหน่วยงานปัจจุบัน ปฏิบัติงาน 3-4 ปี ร้อยละ 62.12 และไม่เคยเปลี่ยนงาน ร้อยละ 77.78 เงินเดือนที่ได้รับโดยประมาณ ส่วนใหญ่อยู่ที่ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 79.29 บัณฑิตต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก ร้อยละ 87.37 ซึ่งปัจจุบันมีบัณฑิตไม่ได้ศึกษาต่อ ร้อยละ 90 กำลังศึกษาต่อ ร้อยละ 8 และสำเร็จการศึกษาแล้ว ร้อยละ 2

ผลงานวิจัยที่ทำหลังสำเร็จการศึกษา บัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้ทำผลงานวิจัย คิดเป็นร้อยละ 82.83 มีผลงานวิจัย 1 เรื่อง ร้อยละ 15.14 มีผลงานวิจัย 2 เรื่อง ร้อยละ 1.52 และมีผลงานวิจัย 3 เรื่องขึ้นไป ร้อยละ 0.51

ด้านความรู้ที่บัณฑิตได้จากการศึกษาสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิตเห็นว่าการรู้ที่ได้จากการศึกษาในสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ช่วยในการปฏิบัติงานพอสมควร โดยต้องศึกษาเพิ่มเติมบ้าง คิดเป็นร้อยละ 93.43 ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่บัณฑิตเคยประสบ พบว่าบัณฑิตมีปัญหาหลักในการปฏิบัติงาน 3 ประเด็น ได้แก่ ขาดทักษะความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษ ร้อยละ 74.24 หน่วยงานขาดแคลนงบประมาณเพื่อดำเนินการ ร้อยละ 53.03 และผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างไม่เห็นความสำคัญของการแพทย์แผนไทย ร้อยละ 37.37

ด้านจำนวนผู้ร่วมงานในฝ่ายหรือกลุ่มงานหรือแผนกเดียวกัน และเข้าใจลักษณะการปฏิบัติงานของบัณฑิตเป็นอย่างดี ส่วนใหญ่น้อยกว่า 5 คน คิดเป็นร้อยละ 63.87 จำนวนผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยของบัณฑิตเฉลี่ยต่อวันมีผู้รับบริการ จำนวน 7-10 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50

2. ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง

ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ส่วนใหญ่อยู่อายุ 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.54 เพศหญิง ร้อยละ 65.75 เพศชาย ร้อยละ 34.25 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 74.03 ระดับปริญญาโท ร้อยละ 25.97

ระยะเวลาที่ได้ร่วมงานในหน่วยงานแห่งนี้กับบัณฑิต ส่วนใหญ่มีระยะเวลาร่วมงาน 1 - 2 ปี ร้อยละ 38.12 ร่วมงาน 3 - 4 ปี ร้อยละ 25.41 ร่วมงานน้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 22.11 และร่วมงานมากกว่า 4 ปี ร้อยละ 14.36 โดยหน่วยงานที่ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างปฏิบัติงาน เป็นโรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ร้อยละ 62.43 และผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างส่วนใหญ่มีความต้องการบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ระดับปริญญาโท ปริญญาเอก ร้อยละ 57.46 ไม่มีความต้องการ ร้อยละ 42.54

3. ผู้ร่วมงานของบัณฑิต

ผู้ร่วมงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ส่วนใหญ่อายุน้อยกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.45 เพศหญิง ร้อยละ 85.19 เพศชาย ร้อยละ 14.81 ผู้ร่วมงานสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 52.91 และต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 43.92

ระยะเวลาที่ได้ร่วมงานในหน่วยงานแห่งนี้กับบัณฑิต ส่วนใหญ่มีระยะเวลาร่วมงาน 1 - 2 ปี ร้อยละ 39.68 ร่วมงาน 3 - 4 ปี ร้อยละ 33.34 โดยหน่วยงานที่ผู้ร่วมงานปฏิบัติงาน เป็นโรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ร้อยละ 59.26 และปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร้อยละ 30.16

4. ผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย

ผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ส่วนใหญ่อายุมากกว่า 60 ปีคิดเป็นร้อยละ 27.22 อายุ 51 - 60 ปี ร้อยละ 25.50 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.62 เพศชาย ร้อยละ 32.38 สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 51.86

ผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ส่วนใหญ่มารับบริการกับบัณฑิต จำนวน 1-5 ครั้ง ร้อยละ 45.28 รับบริการกับหน่วยงานแห่งนี้ มากกว่า 15 ครั้ง ร้อยละ 45.27 โดยเป็นการรับบริการในโรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ร้อยละ 68.77

ความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีต่อสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ด้านหลักสูตร บัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์มีความเห็นในระดับมากที่สุดว่า หลักสูตรควรให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต จัดกิจกรรมวิชาการให้ศิษย์เก่า รongลงมาบัณฑิตเห็นควรให้หลักสูตรจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ศิษย์เก่า และข้อที่ให้ความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ ระยะเวลา 4 ปี ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตมีความเหมาะสม

ด้านอาจารย์ บัณฑิตมีความเห็นต่ออาจารย์ในระดับมาก คือ อาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรมและจิตสำนึกในความเป็นครู รongลงมาอาจารย์ในหลักสูตรสนับสนุนส่งเสริมให้ท่านเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และข้อที่ให้ความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ อาจารย์ในหลักสูตรสอนเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ด้านการจัดการเรียนการสอน บัณฑิตมีความเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับมาก คือ หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต มีการจัดสอนซ่อมเสริมสำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียน รongลงมาจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะวิชาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และ

ข้อที่ให้ความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ด้านการวัดและประเมินผล บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อการวัดและประเมินผลในระดับมาก คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและยุติธรรม รองลงมาการวัดและประเมินผลเป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์และข้อตกลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และข้อที่ให้ความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ การวัดประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในระดับมาก คือ ห้องเรียนมีอุปกรณ์เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อผู้เรียน รองลงมาสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนโดยรวมมีความเหมาะสม (เช่น ความสะอาด ความสงบร่มรื่น เป็นต้น) และข้อที่ให้ความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ หนังสือตำรา มีความเพียงพอและมีคุณภาพ ทันสมัยส่งเสริมการเรียนรู้

ด้านการสอบใบประกอบวิชาชีพ บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อการสอบใบประกอบวิชาชีพในระดับมากที่สุด คือ ความรู้ที่ได้จากหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต เพียงพอต่อการใช้สอบใบประกอบวิชาชีพ รองลงมาคณะมีการเตรียมความพร้อมให้นิสิตในการสอบใบประกอบวิชาชีพ และข้อที่ให้ความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ คณะมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้นิสิตทราบเกี่ยวกับการสอบใบประกอบวิชาชีพ

ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างมีความเห็นต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตในระดับมากที่สุดในด้าน บัณฑิตมีความเป็นผู้รักษาระเบียบวินัยและธรรมเนียมของหน่วยงาน รองลงมามีความขยันหมั่นเพียรและอุทิศเวลาให้กับงาน ยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานทุกระดับ มีความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนด มีความรวดเร็วและถูกต้องในการปฏิบัติงาน และมีความเห็นว่าบัณฑิตมีความสามารถในการทำวิจัย ศึกษาค้นคว้าในระดับน้อยที่สุด

ความคิดเห็นของผู้ร่วมงานที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ผู้ร่วมงานของบัณฑิตมีความเห็นต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตว่า บัณฑิตมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมในการรายงานทั้งด้วยวาจาและการเขียนบันทึกในระดับมากที่สุด รองลงมา บัณฑิตมีความพยายามปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีความอดทนในการทำงาน มีความจริงใจที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้ร่วมงาน ในด้านที่ผู้ร่วมงานมีความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ บัณฑิตมีความขยันหมั่นเพียรและอุทิศเวลาให้กับงาน

ความคิดเห็นของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

ผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตด้วยระดับมากที่สุด ในด้านบัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีกิริยามารยาท พุดจาด้วยถ้อยคำ และน้ำเสียงสุภาพ ร่องลงมา บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความตั้งใจ มีการแต่งกายเหมาะสม มีบุคลิกที่ดี ให้บริการได้อย่างประทับใจ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้เสร็จตามกำหนด และด้านที่มีความเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีทักษะเพียงพอต่อการให้บริการ

ข้อเสนอเพิ่มเติมอื่น ๆ ต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต

สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในด้านที่กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะสอดคล้องกัน คือ หลักสูตรควรเพิ่มเติมความรู้และทักษะการวิจัยเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังเสนอแนะว่าควรมีทักษะทางด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ซึ่งทักษะทางด้านภาษาอังกฤษพบว่าเป็นปัญหาลำดับแรกในการปฏิบัติงานของบัณฑิตจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ทักษะทางวิชาชีพสำหรับปฏิบัติงานร่วมกับสหวิชาชีพ และในเรื่องของการปฏิบัติงานเชิงระบบของกระทรวงสาธารณสุข รวมถึงการจัดการงานเอกสารต่าง ๆ ในองค์กร

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ด้านการปฏิบัติงาน บัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ส่วนใหญ่ได้งานทำหลังสำเร็จการศึกษาทันทีในโรงพยาบาล ศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ มีอัตราการย้ายหรือเปลี่ยนงานต่ำ บัณฑิตส่วนมากต้องการศึกษาต่อ แต่ได้ศึกษาต่อจริงเพียงร้อยละสิบเท่านั้น ด้านความรู้ที่ได้จากการศึกษา พบว่า เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน โดยมีบัณฑิตบางส่วนได้นำความรู้ด้านการวิจัยไปทำผลงานวิจัย และมีข้อเสนอแนะให้คณะเพิ่มเติมความรู้ด้านการทำวิจัยให้มากยิ่งขึ้น

ด้านความคิดเห็นของบัณฑิตที่มีต่อสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิตเห็นว่าอาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรมและจิตสำนึกในความเป็นครู สนับสนุนส่งเสริมให้บัณฑิตเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนมีการจัดสอนซ่อมเสริมสำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียน มีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะวิชาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและยุติธรรม และความรู้ที่ได้จากหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตเพียงพอต่อการใช้สอบใบประกอบวิชาชีพ โดยบัณฑิตได้เสนอเพิ่มเติมให้ผู้รับผิดชอบ

หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต จัดกิจกรรมวิชาการหรือกิจกรรมสานสัมพันธ์ให้ศิษย์เก่า สอดคล้องกับปริญญช คณีกุล และสุนีย์ โยคะกุล (2555) ได้ศึกษา เรื่อง การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สำหรับเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชนที่สำเร็จ การศึกษาจาก สถาบันพระบรมราชชนก รุ่นปีการศึกษา 2550 และ 2551 พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามี ความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะ พื้นฐานในการทำงาน และด้านวิชาการ และข้อที่พึงพอใจน้อยที่สุด คือ ความสามารถในภาษาต่างประเทศ เช่นเดียวกับทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ (2558) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การประเมินผลการจัดการศึกษาและติดตามผล การปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2550 - 2554 ของมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ความรู้ที่ได้ศึกษาจากหลักสูตร เพียงพอต่อการปฏิบัติงานหลังสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้บัณฑิตได้เสนอให้ภาควิชาจัดกิจกรรมทาง วิชาการอย่างน้อยทุกสองปี จัดประชาสัมพันธ์ข่าวและกิจกรรมของภาควิชาผ่านสื่อตามโอกาสต่าง ๆ และ ควรมีการออกเยี่ยมเยียนศิษย์เก่าที่ออกปฏิบัติตามส่วนภูมิภาค

ด้านความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชา การแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิตมีความเป็นผู้รักการระเบียบวินัยและธรรมเนียมของหน่วยงาน มีความ ขยันหมั่นเพียรและอุทิศเวลาให้กับงาน ยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานทุกระดับ สอดคล้องกับจันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ์ และคณะ (2555) ที่ศึกษาการประเมินสมรรถนะของบัณฑิตหลักสูตรพยาบาลศาสตร บัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2553 พบว่า โดยภาพรวมบัณฑิต ผู้ร่วมงานและ ผู้บังคับบัญชาพอใจต่อสมรรถนะของบัณฑิตในระดับมากที่สุด ในด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความ รับผิดชอบต่อหน้าที่ การใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติงาน การบริหารงาน และความเป็นผู้นำ เช่นเดียวกับปริญญช คณีกุล และสุนีย์ โยคะกุล (2555) ได้ศึกษา เรื่อง การประเมินผลการปฏิบัติงานของ ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สำหรับเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชนที่สำเร็จ การศึกษาจาก สถาบันพระบรมราชชนก รุ่นปีการศึกษา 2550 และ 2551 พบว่า ส่วนผู้บังคับบัญชามี ความพึงพอใจระดับมากที่สุด เรื่องความซื่อสัตย์สุจริต และพึงพอใจน้อยที่สุดในด้านความสามารถใน ภาษาต่างประเทศ และตามที่ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ (2558) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การประเมินผลการจัด การศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะ ศึกษาศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2550 - 2554 ของมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างมีความคิดเห็นว่า บัณฑิตยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานทุกระดับ สามารถ แก้ปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานได้ดี นอกจากนี้ พิกุล ประดับศรีและภัทรารวรรณ์ สุนท ราชศรี (2559) ศึกษาวิจัย เรื่อง การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2545 - 2548 ได้ผลการศึกษาว่า ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จ

การศึกษา มีความคิดเห็นต่อผู้สำเร็จการศึกษาด้านความรู้ความสามารถและด้านคุณลักษณะในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ประโยชน์แก่หน่วยงานได้เป็นอย่างดี ปฏิบัติงานบนพื้นฐานทางจริยธรรมของวิชาชีพ และมีบุคลิกภาพดี วางตัว ได้เหมาะสม จนเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานและสังคม

ด้านความคิดเห็นของผู้ร่วมงานของบัณฑิตที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิตมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมในการรายงานทั้งด้วยวาจาและการเขียนบันทึก มีความพยายามปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ สอดคล้องกับทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ (2558) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การประเมินผลการจัดการศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2550 - 2554 ของมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ผู้ร่วมงานมีความคิดเห็นว่ บัณฑิตยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานเป็นอย่างดีในทุกระดับเช่นเดียวกับเกสรดา จิตต์ณรงค์ และคณะ (2558) ได้ศึกษา เรื่อง การติดตามผลบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาลัทธิศาสตร์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้ผลการศึกษาว่า เพื่อนร่วมงานมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และรุ่งทิวา หวังเรืองสถิต และคณะ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของผู้ร่วมงานต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลเวชปฏิบัติวิฤตทหารกแรกเกิด พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้ร่วมงานต่อการปฏิบัติงานของพยาบาล เวชปฏิบัติวิฤตทหารกแรกเกิดโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ ดังนั้น ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ด้านจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน และด้านทักษะในการปฏิบัติงานด้านบุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน

ด้านความคิดเห็นของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย เห็นว่าบัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีกิริยามารยาท พุดจาด้วยถ้อยคำและน้ำเสียงสุภาพ บริการด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับรัชภัฏเกียรติ จิรินธร และคณะ (2549) ได้ทำการวิจัย การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย: กรณีศึกษางานแพทย์แผนไทย ศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองสงขลา โรงพยาบาลสงขลา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่องานบริการการแพทย์แผนไทยโดยรวมในระดับสูง โดยผู้รับบริการที่มารับบริการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพจะมีระดับความพึงพอใจสูงสุด เช่นเดียวกับชนมนิภา นามแสง และอัจฉราวรรณ โตภาคงาม (2559) ได้ศึกษาการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลของรัฐจังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่องานบริการแพทย์แผนไทยที่ระดับพึงพอใจมาก โดยปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ได้แก่ อายุ และกลุ่มอาการที่ทำให้ต้องมาใช้บริการ นอกจากนี้

ยังพบว่าปัจจัยที่มีระดับความสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพและการบริการ และภัทรพร ยูบลพันธ์ และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้รับบริการผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสำนักงานแพทย์ พบว่า ปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อการมารับบริการ ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ ด้านความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ด้านการเข้าถึงบริการ ด้านการสื่อสาร และด้านความปลอดภัยมั่นคง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้รับบริการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วทุกปีการศึกษาเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน
2. ควรมีการศึกษาในลักษณะการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบและครบวงจรของหลักสูตร

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2559). วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2559 จาก http://www.dtam.moph.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=109.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 เล่ม 132 ตอนพิเศษ 295 ง ราชกิจจานุเบกษา 13 พฤศจิกายน 2558. 2-11.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ พ.ศ.2554 เล่ม 129 ตอนพิเศษ 54 ง ราชกิจจานุเบกษา 23 มีนาคม 2555. 7-12.
- กึ่งกนก เพชรสังข์. (2556). การประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินหลักสูตรมหำบัณฑิต สาขาจริยศาสตร์ศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2542 คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสารวิทยบริการ*, 24(1), 216-229.
- เกสร จิตต์ณรงค์ นรินทร์ จุลทรัพย์ และอมลวรรณ วีระธรรมโม. (2558). การติดตามผลบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการศึกษามหำบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 15(2), 88-96.
- จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ และคณะ. (2555). การประเมินสมรรถนะของบัณฑิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2553. *ไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 7(4), 167-174.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ อีสัน เพรส, 192-193, 209-222.
- ชนมณีภา นามแสง และอัจฉราวรรณ โตภาคงาม. (2559). การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลของรัฐ จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิจัย มข. (บศ.)*, 16 (1), 77-89.
- ชนมณีภา วรกวิน. (2559). การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 3(2), 80-89.

- ชลธิชา หอมฟุ้ง และคณะ. (2559). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(3), 408-420.
- ณัฐ ประสิทธิ์เตสัง และดุสิต อุทิศสุนทร. (2559). การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2558-2559. งานวิจัยฉบับสมบูรณ์.
- ธิลักษณ์ เชื้อแพ่ง. (2548). การติดตามผลการปฏิบัติงาน ของผู้สำเร็จการศึกษาในโครงการ สนับสนุนนักเรียนทุนรัฐบาล ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยรามคำแหง/กรุงเทพฯ.
- ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ และคณะ. (2559). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(3), 489-506.
- ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์. (2558). การประเมินผลการจัดการศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติงานของ บัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2550 - 2554 ของมหาวิทยาลัยนเรศวร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร* 17(2), 171-182.
- นิวัฒน์ บุญสม และคณะ. (2560). การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ การกีฬา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, *ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 786-806.
- บุญเลี้ยง ทুমทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. /289-326.
- ประอร สุญทรวินาท. (2545). ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายเรือ. เอกสารวิจัยโรงเรียนนายเรือ (ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทัพเรือ), 2544.
- ปราณี ชุ่มเพ็ญ (2549). การติดตามผลการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคีสํานักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต ปีการศึกษา 2549*, 45.
- ปริยานุช คณีกุล และสุนีย์ โยคะกุล. (2555). การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จ การศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สำหรับเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันพระบรมราชชนก รุ่นปีการศึกษา 2550 และ 2551, *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 22(1), 35-47.

- พิกุล ประดับศรีและภัทราวรรณ สุนทราศรี. (2559). การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับ
บัณฑิตศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2545
– 2548. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 14(1), 112 - 128.
- เพ็ญญา ทรัพย์เจริญ. (2550). *ประวัติวิวัฒนาการและการประยุกต์ใช้การแพทย์แผนไทย, ศูนย์
พัฒนาตำราการแพทย์แผนไทย มุลินีการแพทย์แผนไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทสามเจริญ
พาณิชย์ จำกัด, 9.
- ภัทรพร ยุบลพันธ์ และคณะ. (2559). การตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้รับบริการผู้ป่วยนอก
โรงพยาบาลสำนักงานแพทย์. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*,
6(2), 86-98.
- มหาวิทยาลัยบูรพา. (2551, 15 สิงหาคม). *เรื่อง การจัดตั้งส่วนงาน และภาระหน้าที่ของส่วนงาน
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551*, เล่ม 125 ตอนพิเศษ 138 ง ราชกิจจานุเบกษา 15 สิงหาคม
2551.
- รุ่งทิพา หวังเรืองสถิต ยุคนธร ทองรัตน์ และอศนี วันชัย. (2560). การศึกษาความพึงพอใจของ
ผู้ร่วมงานต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลเวชปฏิบัติวิฤตทหารบกแรกเกิด. *วารสาร
พยาบาล ทหารบก*, 18(3), 123-133.
- รุจิร ภู่อาระ. (2551). *การพัฒนาหลักสูตร: ตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
บุ๊คพอยท์ม 2551, 9.
- วิจิตร ศรีสอาน. (๒๕๒๓) “คำบรรยายเรื่องการศึกษาติดตามผล” รายงานสัมมนาวิทยาลัย
มหิดล ครั้งที่ ๘ (๑ - ๓ ตุลาคม), ๒๕๒๓.
- วิชัย วงใหญ่. (2537). *พัฒนาหลักสูตรและการสอน*. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. 218-219.
- สันต์ ธรรมบำรุง. (2527). *หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา, 138 -
142.
- สุภาพร ตรีนภา. (2554). การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการ
ประกันภัยและการบริหารความเสี่ยง พ.ศ.2552 คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.
- สมิตร คุณานุกร (2520). *หลักสูตรและการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนชม, 198.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2551). *การวิเคราะห์ตัวแปรพหุในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี เสนชู. (2549). การติดตามผลผลการปฏิบัติงาน ของผู้สำเร็จการศึกษาโครงการร่วมผลิตช่าง
เทคนิคยานยนต์ ของศูนย์พัฒนาช่างเทคนิคยานยนต์ โรงเรียนเทคโนโลยีชลบุรี.
วิทยานิพนธ์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ/กรุงเทพฯ. 15.

- เสวียน เจนเซว้า และคณะ. (2017). การติดตามผลบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ
 สารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ปี
 การศึกษา 2558. *วารสารวิชาการ*, 2(1), 61-67.
- อนุชัย ตั้งศุภพรชัย. (2546). การประเมินผลหลักสูตร บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี มหานคร พุทธศักราช 2539. วิทยานิพนธ์
 ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- Beauchamp George A. (1968). *The Curriculum of Elementary School*. Boston Allyn
 and Bacon Inc.
- Bhola, H.S. (1979). *Evaluation Functional Literacy*. Tehran: Hulton Educational
 Publications Ltd., 3-4
- Cronbach, Lee J. (1970). *Essential of Psychological Testing*. 3th ed. *New York* :
Harper Row, 231.
- Edmonds, W. A. & Kennedy, T. D. (2013). *An Applied Reference Guide to Research
 Designs: Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods*. Thousand Oaks,
 California: Sage Publication Inc.
- Good, Carter V. (1959). *Dictionary of Education*. Prepared under the Auspices of Phi
 Delta Kappa. New York: Mc Graw-Hill Book Company, Inc.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. 3th ed. New York : McGraw-Hill,
 209
- Hammond, Robert L. (1972). Evaluation at the local level. In Worthen, Blaine R., &
 Sanders, James R. (Eds.) *Educational evaluation: Theory and practice*
 Belmont, CA: Wadsworth. (pp. 128-142).
- Krejcie, R.V.,and Morgan D.W. (1970) "Determining Sample Size for Research
 Activities." *Psychological measurement* : 607-610, อ้างถึงใน สุจิตรา
 บณยรัตพันธุ์. ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ 2534: 176-177.
- Likert, R. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill Book
 Company.
- Provus, Malcolm M. (1969). Evaluation of ongoing programs in the public school
 system. In Tyler, Ralph W. (Ed.) *Educational evaluation: New roles new
 means* (pp.242-283). The 68th Yearbook of the National Society for the
 Study of Education part 2. Chicago, IL: National Society for the Study of
 Education.

- Saylor, J.G. and Alexander, W.M. (1981). *Planning Curriculum for Schools*. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Saylor, J.G. Alexander, W.M. and Leris, A. J. (1974). *Curriculum Planning for better Teaching and Learning*. New York: Holt, Rinehart, Winston.
- Scriven, Michael. (1967). *The Methodology of Evaluation*. In *curriculum evaluation*, (pp./ 60-75). Chicago: American Educational Research Association.
- Stufflebeam Daniel L. et., (1971). *Educational Evaluation and Decision Making*. Illinois : Peacock Publishers Inc.128
- Taba. Hilda. (1962). *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York : Harcourt, Brace and World Inc. 324.
- Worthen, Blaine R. and James R. Sanders (1973). *Educational Evaluation: Theory and Practice*. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company, Inc., 26-29.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์
แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา
(สำหรับศิษย์เก่า)

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและ
ผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัย
ภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ขอความอนุเคราะห์ผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบตามความเป็นจริง
ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ในภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูล
ที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อแนวทางการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์
บัณฑิตต่อไป

แบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 16 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต
สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา
จำนวน 33 ข้อ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สำหรับความอนุเคราะห์ในการสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม
ฉบับนี้

จุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งรัมย์

ผู้วิจัย

คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร

มหาวิทยาลัยบูรพา

หมายเลขโทรศัพท์ 0 3810 2624

E-mail : ntxhee_9152@hotmail.com

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความจริงมากที่สุด

1. อายุของท่าน.....ปี .(เกิน 6 เดือนคิดเป็น 1 ปี)
2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
3. ปีที่ท่านเข้าศึกษา.....ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา.....ปี
4. ระยะเวลาที่ท่านใช้ในการหางานหรือรองาน
 ( ) ใ้ทำงานทันทีหลังสำเร็จการศึกษา ( ) 1 - 3 เดือน ( ) 4 - 6 เดือน
 ( ) 7 - 9 เดือน ( ) 10 - 12 เดือน ( ) มากกว่า 12 เดือน
5. ความต้องการศึกษาต่อในสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์หรือสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก
 ( ) ต้องการ ( ) ไม่ต้องการ
6. การศึกษาต่อหลังสำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต
 ( ) ไม่ได้ศึกษาต่อ
 ( ) กำลังศึกษาต่อ ระดับ..... สาขา.....
 ที่สถาบัน.....
 ( ) สำเร็จการศึกษา ระดับ..... สาขา.....
 ที่สถาบัน.....
7. ขณะนี้ท่านปฏิบัติงานในหน่วยงานประเภทใด
 ( ) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
 ( ) โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ
 ( ) โรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน
 ( ) เปิดสถานประกอบกิจการส่วนตัว อาทิ สถานบริการทางการแพทย์ คลินิก
 ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
8. ตำแหน่งงานปัจจุบันของท่าน
 ( ) แพทย์แผนไทย
 ( ) แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ
 ( ) อื่น ๆ .....

9. ท่านปฏิบัติงานในหน่วยงานปัจจุบันนี้มานานเท่าใด
- ( ) น้อยกว่า 1 ปี ( ) 1 - 2 ปี
 ( ) 3 - 4 ปี ( ) มากกว่า 4 ปี
10. ท่านเปลี่ยนงานมากี่แห่ง
- ( ) ไม่เคยเปลี่ยนงาน ( ) 1 แห่ง
 ( ) 2 แห่ง ( ) มากกว่า 2 แห่ง
11. รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ
- ( ) น้อยกว่า 10,000 บาท ( ) 10,001-20,000 บาท
 ( ) 20,001-30,000 บาท ( ) 30,001-40,000 บาท
 ( ) 40,001-50,000 บาท ( ) มากกว่า 50,000 บาท
12. ผลงานวิจัยที่ท่านทำหลังสำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต
- ( ) ไม่มี ( ) 1 เรื่อง ( ) 2 เรื่อง
 ( ) 3 เรื่อง ( ) มากกว่า 3 เรื่อง
13. ความรู้ที่ท่านได้จากการศึกษาสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต ได้ช่วยท่านในการปฏิบัติงานเพียงใด
- ( ) ช่วยได้มากที่สุด โดยไม่ต้องศึกษาเพิ่มเติมเลย
 ( ) ช่วยได้พอสมควร โดยต้องศึกษาเพิ่มเติมบ้าง
 ( ) ช่วยได้น้อย ต้องศึกษาเพิ่มเติมมาก
 ( ) ไม่ได้ช่วยอะไรเลย เพราะ.....
14. ท่านเคยประสบปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) ขาดทักษะความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษ
 ( ) ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างไม่เห็นความสำคัญของการแพทย์แผนไทย
 ( ) ขาดแคลนงบประมาณเพื่อดำเนินการ
 ( ) ขาดบุคลากรที่มีความรู้และเต็มใจร่วมงาน
 ( ) ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน
 ( ) ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม อาทิ เพื่อนร่วมงาน หน่วยงาน ชุมชน
 ( ) ไม่มีปัญหา
 ( ) ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่.....
15. จำนวนผู้ร่วมงาน (หมายถึง ผู้ร่วมงานกับท่านในฝ่ายหรือกลุ่มงานหรือแผนกเดียวกัน และเข้าใจลักษณะการปฏิบัติงานของท่านดี) ..... คน
16. จำนวนผู้รับบริการการแพทย์แผนไทยของท่านเฉลี่ย ..... คนต่อวัน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต
สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร
มหาวิทยาลัยบูรพา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความเห็นของท่าน

- 5 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อยที่สุด

ลำดับ	ความคิดเห็น	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
หลักสูตร						
1	ทฤษฎี หลักการ ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตเพียงพอ ต่อการปฏิบัติงาน					
2	ทักษะที่ได้จากหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิตเพียงพอต่อความจำเป็นในการปฏิบัติงาน					
3	หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตช่วยให้ ท่านแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี					
4	ระยะเวลา 4 ปี ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร การแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตมีความเหมาะสม					
5	หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิตมีความ ทันสมัยสอดคล้องกับศาสตร์ในสาขาวิชาและความ ต้องการของตลาดแรงงาน					
6	เห็นควรให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการแพทย์แผนไทย ประยุกต์บัณฑิตจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ศิษย์เก่า					
7	เห็นควรให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการแพทย์แผนไทย ประยุกต์บัณฑิต จัดกิจกรรมวิชาการให้ศิษย์เก่า					
8	โดยภาพรวมการบริหารหลักสูตรของคณะเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ					
อาจารย์						
9	อาจารย์ในหลักสูตรมีคุณวุฒิและประสบการณ์ เหมาะสมกับรายวิชาที่สอน					

ลำดับ	ความคิดเห็น	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
10	อาจารย์ในหลักสูตรสอนเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
11	อาจารย์ในหลักสูตรสนับสนุนส่งเสริมให้ท่านเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ					
12	อาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรมและจิตสำนึกในความเป็นครู					
การจัดการเรียนการสอน						
13	การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะวิชา และวัตถุประสงค์การเรียนรู้					
14	ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม					
15	วิธีการสอนของอาจารย์ส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ แนวคิดศาสตร์ทางวิชาชีพหรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องใน การพัฒนาการเรียนรู้					
16	มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียน การสอนที่เหมาะสม					
17	การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21					
18	หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต มีการจัดสอนซ่อมเสริมสำหรับผู้เรียนที่มีปัญหา ทางการเรียน					
19	การจัดการเรียนการสอนใช้เทคนิคการสอนที่ เหมาะสมและกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้					
20	กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนเหมาะสมและ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี					
การวัดและประเมินผล						
21	การวัดประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และ กิจกรรมการเรียนการสอน					
22	การวัดและประเมินผลเป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์ และข้อตกลง ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า					
23	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและ ยุติธรรม					

ลำดับ	ความคิดเห็น	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้						
24	ห้องเรียนมีอุปกรณ์เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อผู้เรียน					
25	ห้องปฏิบัติการมีอุปกรณ์เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อผู้เรียน					
26	ระบบบริการสารสนเทศเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอ					
27	ห้องสมุดเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เพียงพอ					
28	หนังสือตำรา มีความเพียงพอและมีคุณภาพ ทันสมัย ส่งเสริมการเรียนรู้					
29	สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนโดยรวมมีความเหมาะสม (เช่น ความสะอาด แสง อากาศถ่ายเท เป็นต้น)					
30	สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนโดยรวมมีความเหมาะสม (เช่น ความสะอาด ความสงบร่มรื่น เป็นต้น)					
การสอบใบประกอบวิชาชีพ						
31	ความรู้ที่ได้จากหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต เพียงพอต่อการใช้สอบใบประกอบวิชาชีพ					
32	คณะมีการเตรียมความพร้อมให้นิสิตในการสอบใบประกอบวิชาชีพ					
33	คณะมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้นิสิตทราบเกี่ยวกับการสอบใบประกอบวิชาชีพ					

ข้อเสนอเพิ่มเติมอื่น ๆ ต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต

.....

.....

.....

แบบสอบถาม

การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์
แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา
(สำหรับผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง)

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและ
ผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัย
ภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ขอความอนุเคราะห์ผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบตามความเป็นจริง
ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ในภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูล
ที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อแนวทางการพัฒนาคุณภาพหลักสูตร

แบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต
สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา
จำนวน 25 ข้อ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สำหรับความอนุเคราะห์ในการสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม
ฉบับนี้

จุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งรัมย์

ผู้วิจัย

คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร

มหาวิทยาลัยบูรพา

หมายเลขโทรศัพท์ 0 3810 2624

E-mail : ntxhee_9152@hotmail.com

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความจริงมากที่สุด

1. อายุของท่าน.....ปี (เกิน 6 เดือนคิดเป็น 1 ปี)
2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
3. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับ
  - ( ) ต่ำกว่าปริญญาตรี
  - ( ) ปริญญาตรี
  - ( ) ปริญญาโท
  - ( ) ปริญญาเอก
4. ท่านได้ร่วมงานในหน่วยงานแห่งนี้กับบัณฑิตท่านนี้มานานเท่าใด
  - ( ) น้อยกว่า 1 ปี
  - ( ) 1 - 2 ปี
  - ( ) 3 - 4 ปี
  - ( ) มากกว่า 4 ปี
5. ขณะนี้ท่านปฏิบัติงานในหน่วยงานประเภทใด
  - ( ) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
  - ( ) โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ
  - ( ) โรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน
  - ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
6. หน่วยงานของท่านมีความต้องการบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ระดับปริญญาโท
ปริญญาเอกหรือไม่
  - ( ) ต้องการ
  - ( ) ไม่ต้องการ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต
สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร
มหาวิทยาลัยบูรพา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความเห็นของท่าน

- 5 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก
3 หมายถึง เห็นด้วยระดับปานกลาง
2 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อย
1 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อยที่สุด

ลำดับ	ความคิดเห็น	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
1	บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนด					
2	บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด					
3	ปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายมีจำนวนเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่ปฏิบัติงานในลักษณะคล้ายคลึงกัน					
4	บัณฑิตมีความเต็มใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย					
5	บัณฑิตมีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน					
6	บัณฑิตมีความรวดเร็วและถูกต้องในการปฏิบัติงาน					
7	บัณฑิตมีความคิดริเริ่มหรือคิดหาวิธีการเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานสำเร็จ					
8	บัณฑิตมีความสามารถในการตัดสินใจและการใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น					
9	บัณฑิตมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานไม่ละทิ้งงาน					
10	บัณฑิตมีความพยายามปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ					
11	บัณฑิตมีความกล้าและเต็มใจที่จะรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน					
12	บัณฑิตมีความจริงใจที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น					
13	บัณฑิตมีความเป็นผู้รักษาระเบียบวินัยและธรรมเนียมของหน่วยงาน					
14	บัณฑิตมีความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายของหน่วยงาน					

ลำดับ	ความคิดเห็น	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
15	บัณฑิตยอมรับฟังความคิดเห็นผู้ร่วมงาน					
16	บัณฑิตยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานทุกระดับ					
17	บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่นจนสำเร็จด้วยดี					
18	บัณฑิตมีความสามารถในการแก้ปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน					
19	บัณฑิตมีความสามารถในการอภิปรายโต้ตอบปัญหาต่าง ๆ อย่างตรงประเด็นและรัดกุม					
20	บัณฑิตมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมในการรายงานทั้งด้วยวาจาและการเขียนบันทึก					
21	บัณฑิตมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน					
22	บัณฑิตมีความอดทนในการทำงาน					
23	บัณฑิตมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้เสร็จตามกำหนด					
24	บัณฑิตมีความขยันหมั่นเพียรและอุทิศเวลาให้กับงาน					
25	บัณฑิตมีความสามารถในการทำวิจัย ศึกษา ค้นคว้า					

ข้อเสนอเพิ่มเติมอื่น ๆ ต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถาม

การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์
แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา
(สำหรับผู้ร่วมงานของบัณฑิต)

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและ
ผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัย
ภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ขอความอนุเคราะห์ผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบตามความเป็นจริง
ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ในภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูล
ที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพหลักสูตร

แบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต
สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา
จำนวน 25 ข้อ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สำหรับความอนุเคราะห์ในการสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม
ฉบับนี้

จุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งรัมย์

ผู้วิจัย

คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร

มหาวิทยาลัยบูรพา

หมายเลขโทรศัพท์ 0 3810 2624

E-mail : ntxhee_9152@hotmail.com

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความจริงมากที่สุด

1. อายุของท่าน.....ปี (เกิน 6 เดือนคิดเป็น 1 ปี)
2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
3. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับ
  - ( ) ต่ำกว่าปริญญาตรี
  - ( ) ปริญญาตรี
  - ( ) ปริญญาโท
  - ( ) ปริญญาเอก
4. ท่านได้ร่วมงานในหน่วยงานแห่งนี้กับบัณฑิตผู้นี้เป็นเวลานานเท่าใด
  - ( ) น้อยกว่า 1 ปี
  - ( ) 1 - 2 ปี
  - ( ) 3 - 4 ปี
  - ( ) มากกว่า 4 ปี
5. ประเภทหน่วยงานของท่าน
  - ( ) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
  - ( ) โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ
  - ( ) โรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน
  - ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต
สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร
มหาวิทยาลัยบูรพา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความเห็นของท่าน

- 5 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก
3 หมายถึง เห็นด้วยระดับปานกลาง
2 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อย
1 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อยที่สุด

ลำดับ	ความคิดเห็น	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
1	บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนด					
2	บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด					
3	ปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายมีจำนวนเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่ปฏิบัติงานในลักษณะคล้ายคลึงกัน					
4	บัณฑิตมีความเต็มใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย					
5	บัณฑิตมีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน					
6	บัณฑิตมีความรวดเร็วและถูกต้องในการปฏิบัติงาน					
7	บัณฑิตมีความคิดริเริ่มหรือคิดหาวิธีการเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานสำเร็จ					
8	บัณฑิตมีการตัดสินใจและการใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น					
9	บัณฑิตมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ไม่ละทิ้งงาน					
10	บัณฑิตมีความพยายามปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ					
11	บัณฑิตมีความกล้าและเต็มใจที่จะรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน					
12	บัณฑิตมีความจริงใจที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น					
13	บัณฑิตมีความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายของหน่วยงาน					
14	บัณฑิตมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี					
15	บัณฑิตยอมรับฟังความคิดเห็นผู้ร่วมงาน					

ลำดับ	ความคิดเห็น	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
16	บัณฑิตยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานทุกระดับ					
17	บัณฑิตมีความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่นจนสำเร็จด้วยดี					
18	บัณฑิตมีความสามารถในการแก้ปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน					
19	บัณฑิตมีความสามารถในการอภิปรายโต้ตอบปัญหาต่าง ๆ อย่างตรงประเด็นและรัดกุม					
20	บัณฑิตมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมในการรายงานทั้งด้วยวาจาและการเขียนบันทึก					
21	บัณฑิตมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน					
22	บัณฑิตมีความอดทนในการทำงาน					
23	บัณฑิตมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้เสร็จตามกำหนด					
24	บัณฑิตมีความขยันหมั่นเพียรและอุทิศเวลาให้กับงาน					
25	บัณฑิตมีความเป็นผู้รักษาระเบียบวินัยและธรรมเนียมของหน่วยงาน					

ข้อเสนอเพิ่มเติมอื่น ๆ ต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถาม

การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์
แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา
(สำหรับผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย)

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและ
ผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัย
ภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา ขอความอนุเคราะห์ผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบตามความเป็นจริง
ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ในภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูล
ที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพหลักสูตร

แบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต
สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา
จำนวน 17 ข้อ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สำหรับความอนุเคราะห์ในการสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม
ฉบับนี้

จุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งรัมย์

ผู้วิจัย

คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร

มหาวิทยาลัยบูรพา

หมายเลขโทรศัพท์ 0 3810 2624

E-mail : ntxhee_9152@hotmail.com

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความจริงมากที่สุด

1. อายุของท่าน.....ปี .(เกิน 6 เดือนคิดเป็น 1 ปี)
2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
3. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับ
  - ( ) ต่ำกว่าปริญญาตรี
  - ( ) ปริญญาตรี
  - ( ) ปริญญาโท
  - ( ) ปริญญาเอก
4. จำนวนครั้งที่ท่านมารับบริการกับบัณฑิตแพทย์แผนไทยท่านนี้
  - ( ) มารับบริการครั้งแรก ( ) 1 - 5 ครั้ง
  - ( ) 6 - 10 ครั้ง ( ) 11 - 15 ครั้ง
  - ( ) มากกว่า 15 ครั้ง
5. จำนวนครั้งที่ท่านมารับบริการในหน่วยงานแห่งนี้
  - ( ) มารับบริการครั้งแรก ( ) 1 - 5 ครั้ง
  - ( ) 6 - 10 ครั้ง ( ) 11 - 15 ครั้ง
  - ( ) มากกว่า 15 ครั้ง
6. ประเภทของหน่วยงานแห่งนี้ที่ท่านมารับบริการการแพทย์แผนไทย
  - ( ) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
  - ( ) โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ
  - ( ) โรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน
  - ( ) ไม่ทราบ
  - ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต
สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร
มหาวิทยาลัยบูรพา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความเห็นของท่าน

- 5 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก
3 หมายถึง เห็นด้วยระดับปานกลาง
2 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อย
1 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อยที่สุด

ลำดับ	ความคิดเห็น	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
1	บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีความรู้เพียงพอต่อการให้บริการ					
2	บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีทักษะเพียงพอต่อการให้บริการ					
3	การให้บริการของบัณฑิตแพทย์แผนไทยตอบสนองต่อความต้องการของท่าน					
4	บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการท่านได้อย่างประทับใจ					
5	ท่านได้รับบริการที่คุ้มค่า คุ้มค่าประโยชน์					
6	บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความเต็มใจ					
7	บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความละเอียดรอบคอบ					
8	บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง					
9	บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีกิจกรรมรยาท พุดจาด้วยถ้อยคำและน้ำเสียงสุภาพ					
10	บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานไม่ละทิ้งงาน					
11	บัณฑิตแพทย์แผนไทยตอบคำถาม ชี้แจงข้อสงสัยให้คำแนะนำได้อย่างถูกต้อง น่าเชื่อถือ					

ลำดับ	ความคิดเห็น	ระดับความเห็น				
		5	4	3	2	1
12	บัณฑิตแพทย์แผนไทยรับฟังปัญหาหรือข้อซักถามของผู้รับบริการอย่างเต็มที่					
13	บัณฑิตแพทย์แผนไทยให้บริการด้วยความเสมอภาคตามลำดับก่อน-หลัง					
14	บัณฑิตแพทย์แผนไทยแต่งกายเหมาะสม มีบุคลิกที่ดี					
15	บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีความสามารถในการแก้ปัญหา					
16	บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีความอดทนในการทำงาน					
17	บัณฑิตแพทย์แผนไทยมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้เสร็จตามกำหนด					

ข้อเสนอเพิ่มเติมอื่น ๆ ต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

แบบรายงานผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

รายงานสรุปการเงิน

เลขที่โครงการระบบบริหารงานวิจัย (NRMS 13 หลัก) Hu 027/2561 สัญญาเลขที่ 3/2560
โครงการวิจัยประเภทงบประมาณเงินรายได้ จากเงินอุดหนุนรัฐบาล
(งบประมาณแผ่นดิน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560
มหาวิทยาลัยบูรพา

ชื่อโครงการ การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชา
การแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัย
บูรพา
(Evaluation of Educational Program Management and Work
Performance of Graduates in Applied Thai Traditional Medicine
Program of Faculty of Abhaibhubejhr Thai Traditional Medicine,
Burapha University)

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน นางจุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งรัมย์
รายงานในช่วงตั้งแต่วันที่ 20 เมษายน 2560 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2561
ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี 5 เดือน ตั้งแต่วันที่ 20 เมษายน 2560 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2561

รายรับ

จำนวนเงินที่ได้รับ

งวดที่ 1 (50%) 22,500 บาท เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2561
งวดที่ 1 (40%) 18,000 บาท เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2561
งวดที่ 1 (10%) 4,500 บาท เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2561
รวม 45,000 บาท (สี่หมื่นห้าพันบาทถ้วน)

รายจ่าย

รายการ	งบประมาณที่ตั้งไว้	งบประมาณที่ใช้จริง	จำนวนเงินคงเหลือ/เกิน
1. ค่าตอบแทน	12,000 บาท	12,000 บาท	0 บาท
2. ค่าวัสดุ	10,000 บาท	10,000 บาท	0 บาท
3. ค่าใช้สอย	18,000 บาท	18,000 บาท	0 บาท
4. ค่าสาธารณูปโภค	5,000 บาท	5,000 บาท	0 บาท
รวม	45,000 บาท	45,000 บาท	0 บาท

(นางจุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งรัมย์)

ผู้วิจัย